T.C.

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ-CERRAHPAŞA

ADLİ TIP VE ADLİ BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Danışman

Doç.Dr.Gökhan Ersoy

MESLEK YÜKSEKOKULU ÖĞRENCİLERİNDE FLÖRT ŞİDDETİ TUTUM VE DAVRANIŞLARININ DUYGU DÜZENLEME GÜÇLÜĞÜ, GÖZLERDEN ZİHİN OKUMA VE EMPATİ BECERİLERİYLE İLİŞKİSİ

SOSYAL BİLİMLER ANABİLİM DALI DOKTORA TEZİ

AYŞEN YENİCİ

İSTANBUL, 2021

T.C.

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ-CERRAHPAŞA

ADLİ TIP VE ADLİ BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Danışman

Doç.Dr.Gökhan Ersoy

MESLEK YÜKSEKOKULU ÖĞRENCİLERİNDE FLÖRT ŞİDDETİ TUTUM VE DAVRANIŞLARININ DUYGU DÜZENLEME GÜÇLÜĞÜ, GÖZLERDEN ZİHİN OKUMA VE EMPATİ BECERİLERİYLE İLİŞKİSİ

SOSYAL BİLİMLER ANABİLİM DALI DOKTORA TEZİ

AYŞEN YENİCİ

İSTANBUL, 2021

ÖZET

Araştırmalara göre, sağlıklı flört ilişkisi kişiyi iyi hissettirirken, sağlıksız flört ilişkisi ise tam tersine kişilerin ruh ve beden sağlığını olumsuz etkilemekte ve bu olumsuz etkiler yetişkinlik döneminde de artarak devam etmektedir. Flört şiddetinin en yoğun yaşandığı dönemin ise üniversite yılları olduğu belirtilmektedir. O halde flört şiddetinin nedenlerinin anlaşılması için bu dönemde yapılacak araştırmalar önem kazanmaktadır.

Bu araştırmanın amacı; bu dönemdeki gençlerin flört şiddetine yönelik tutumları ve flört şiddeti davranışlarına maruz kalmaları ile empati, duygu düzenleme ve zihin okuma becerilerinin ilişkisini değerlendirmektir.

Araştırma; 303 erkek 192 kadın olmak üzere toplam 495 gönüllü katılımcının yazılı onayları alınarak yapılmıştır. Gönüllülere sosyodemografik bilgi toplama formu ve araştırmanın amacına uygun verileri elde etmek için Flört Şiddeti Tutum Ölçeği, Flört Şİddeti Davranış Anketi, Empati Ölçeği, Duygu Düzenleme Ölçeği ve Gözlerden Zihin Okuma Testi uygulanmıştır. Veriler istatistiksel olarak analiz edilmiştir.

Araştırmanın verileri; flört şiddeti tutumları ile empati, duygu düzenleme ve gözlerden zihin okuma arasında negatif yönde bir korelasyon olduğunu kısmen doğrulamaktadır. Bulgular ayrıca empati ve gözlerden zihin okumanın sosyodemografik değişkenlerden kısmen etkilendiğine, flört şiddeti davranışına maruz kalma ile sosyodemografik değişkenler arasında bir bağlılığın olmadığına ve fiziksel şiddet ile sözel şiddetin birlikte görülme olasılığının yüksek olduğuna işaret etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Flört şiddeti, empati, duygu düzenleme, gözlerden zihin okuma

ABSTRACT

According to researches, while healthy dating makes the person feel good, unhealthy dating, on the contrary, negatively affects the mental and physical health of people. These negative effects increase in adulthood. It is stated that the most intense period of dating violence is occurred during university years. Therefore, studies to be done in this period gain importance in order to understand the causes of dating violence.

The aim of this study is to evaluate the relationship between the attitudes towards dating violence and exposure to dating violence and empathy, emotion regulation and mind reading skills of young people in this period.

The research was conducted by obtaining written approvals of a total of 495 volunteer participants, 303 men and 192 women. Sociodemographic Data Collection Form and Dating Violence Attitude Scale, Dating Severity Behavior Questionnaire, Empathy Scale, Emotion Regulation Scale and Mind Reading Test were applied to the volunteers to obtain data suitable for the purpose of the study. Data were analyzed statistically.

The research data partially confirms that there is a negative correlation between dating violence attitudes and empathy, emotion regulation, and mind reading. The findings also indicate that empathy and reading the mind through the eyes are partially affected by sociodemographic variables, that there is no correlation between exposure to dating violence behavior and sociodemographic variables, and that physical violence and verbal violence are likely to be seen together.

Keywords: Dating violence, empathy, feeling regulation, reading mind in the eyes

ÖNSÖZ

Tez için yaptığım çalışmalar süresince her zaman sabırla yanımda ve destek olan danışmanım ve hocam Sayın Doç. Dr. Gökhan ERSOY'a, tez aşamasına gelene kadar süren eğitim döneminde son derece ilgili ve özverili davranarak eğitim almamı sağlayan bütün enstitü hocalarıma, özellikle Sayın Doç.Dr.Z.Belma GÖLGE'ye, Sayın Dr.Öğretim Üyesi Y.Tunç DEMİRCAN'a teşekkürü bir borç bilirim. Adli Tıp Enstitüsü öğrenci işleri yetkilisi Sema SARIOĞLU'na özellikle işlemlerimi sabırla, eksiksiz ve zamanında yaptığı için çok teşekkür ederim. Tez yazım aşamasında desteğini esirgemeyen arkadaşlarım; Öğr.Gör.Emine KARAKUŞ, Seyran SARISOY ve özellikle Dr.Öğretim Üyesi Bengisu N. AYDIN'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER

ÖZET……..……..……i

ÖNSÖZ……..……iii

İÇİNDEKİLER……..……...iv

TABLOLAR LİSTESİ……..……..…vii

ŞEKİL LİSTESİ.....x

1.GİRİŞ VE AMAÇ……..……..……1

2.GENEL BİLGİLER……..…7

2.1.Şiddet…….....7

2.1.1.Şiddet Türleri…….....11

2.1.1.1.Fiziksel Şiddet.....11

2.1.1.2.Duygusal Şiddet.....12

2.1.1.3.Ekonomik Şİddet….....16

2.1.1.4.Cinsel Şiddet……..…….…17

2.1.2.Şiddet Çeşitleri.....19

2.1.2.1.Aile İçi Şiddet.....19

2.1.2.2.Akran Şiddeti…….....21

2.1.2.3.İşyerinde Şiddet.....23

2.1.2.4.Flört Şiddeti….....25

2.2.Empati….....29

2.2.1.Empatinin Tanımı.....29

2.2.2.Empatinin Çok Boyutlu Olması……..……..…..……33

2.2.2.1.Bilişsel Empati…..……..……..……33

2.2.2.2.Duygusal Empati……..……34

2.2.3.Empatiyle Karıştırılan Konseptler…….....36
2.2.4.Empati Üzerine Çalışmalar……..…..……37
2.3.Duygu Düzenleme.....39
2.3.1.Duygu Düzenleme Stratejileri…….…..……40
2.4.Gözlerden Zihin Okuma……..……..…42
3.GEREÇ VE YÖNTEM.....44
3.1.Araştırmanın Modeli…….…….....44
3.2.Örneklem.....44
3.3.Veri Toplama Araçları.....45
3.3.1.Kişisel Bilgi Formu.....46
3.3.2.Flört Şiddeti Tutum Ölçeği.....46
3.3.3.Flört Şiddeti Davranış Anketi…....48
3.3.4.Empati Ölçeği…….…….....49
3.3.5.Duygu Düzenleme Ölçeği…..…….....51
3.3.6.Gözlerden Zihin Okuma Testi.....52
3.4.Verilerin Toplanması……..…….....54
3.5.Verilerin Analiz Metodu…….……55
4.BULGULAR…….……..……..……57
4.1.Araştırmada Yer Alan Sosyodemografik Bilgilerin Dağılım İstatistikleri…….....57
4.1.1.Şu anda flört ilişkisinde olanların tartışma sıklığı değişkeni ile sosyodemografik verilerin ilişkisi……66
4.1.2.Fiziksel ve sözel şiddet ilişkisi……..……68

4.1.3.Flört şiddeti davranışlarına maruz kalmanın sosyodemografik verilerle ilişkisi…….....69

4.1.4.Flört şiddeti tutum ölçeğinin sosyodemografik verilerle ilişkisi…….....70

4.2.Empati, Duygu Düzenleme ve Gözlerden Zihin Okuma Değişkenlerinin Sosyodemografik Verilerle İlişkisi……..…77

4.3.Flört Şiddeti Tutumu Alt Boyutlari ile Empati Alt Boyutları, Duygu Düzenleme Alt Boyutları ve Gözlerden Zihin Okuma Arasındaki İlişki ……..…80

5.TARTIŞMA……..……..……84

6.SONUÇ VE ÖNERİLER…….....104

7.KAYNAKLAR…….……...…….……..…..…109

8.EKLER……..……..…...136

9.ÖZGEÇMİŞ……..169

TABLOLAR

Tablo I. Cinsiyet değişkeni için frekans ve yüzde değerleri……..…….57

Tablo II. Mezun olunan lise değişkeni için frekans ve yüzde değerleri……..57

Tablo III. Kardeş sayısı değişkeni için frekans ve yüzde değerleri……..…….58

Tablo IV. Yaşadığı yer değişkeni için frekans ve yüzde değerleri……..……..58

Tablo V. Aile tipi değişkeni için frekans ve yüzde değerleri…….……58

Tablo VI. Anne eğitim düzeyi değişkeni için frekans ve yüzde değerleri……..59

Tablo VII. Baba eğitim düzeyi değişkeni için frekans ve yüzde değerleri…….…59

Tablo VIII. Anne meslek değişkeni için frekans ve yüzde değerleri……..…59

Tablo IX. Baba meslek değişkeni için frekans ve yüzde değerleri……..……..60

Tablo X. Anne çalışma değişkeni için frekans ve yüzde değerleri…….….60

Tablo XI. Baba çalışma değişkeni için frekans ve yüzde değerleri……..……..…60

Tablo XII. Kendi çalışma değişkeni için frekans ve yüzde değerleri……..61

Tablo XIII. Hane geliri değişkeni için frekans ve yüzde değerleri……61

Tablo XIV. Sigara kullanma değişkeni için frekans ve yüzde değerleri…….……61

Tablo XV. Alkol kullanımı değişkeni için frekans ve yüzde değerleri…….62

Tablo XVI. İlaç kullanımı değişkeni için frekans ve yüzde değerleri……..62

Tablo XVII. Katılımcıların flört ilişkisi durumu……..62

Tablo XVIII. İlk flört yaşı değişkeni için frekans ve yüzde değeri……..…….63

Tablo XIX. Katılımcıların flört ilişkisi içinde fiziksel şiddet değişkeni için frekans ve yüzde değerleri…….……...……..63

Tablo XX. Katılımcıların flört ilişkisi içinde sözel şiddet değişkeni için frekans ve yüzde değerleri …….……..…..……..64

Tablo XXI. Şu andaki flört ilişkisi değişkeni için frekans ve yüzde değerleri…….64

Tablo XXII. Şu anda flört ilişkisinde olanların tartışma sıklığı değişkeni için frekans ve yüzde değerleri……..…….…65
Tablo XXIII. Şu anda flört ilişkisi içinde olanların cinsel ilişki değişkeni için frekans ve yüzde değerleri…….…….65
Tablo XXIV. Şu anda flört ilişkisinde olan katılımcı grubundaki tartışma sıklığının sosyodemografik değişkenlerle ilişkisi……..……66
Tablo XXV. Katılımcıların önceki flört ilişkilerinde fiziksel şiddet ve sözel şiddet değişkenlerinin ilişkisi……..…….68
Tablo XXVI. Katılımcıların şu andaki flört ilişkilerinde fiziksel şiddet ve sözel şiddet değişkenlerinin ilişkisi……69
Tablo XXVII. Flört şiddeti davranışına maruz kalma ile sosyodemografik değişkenlerin ilişkisi ……..70
Tablo XXVIII. Flört şiddeti tutumlarının ortalaması ile sosyodemografik değişkenlerin ilişkisi……71
Tablo XXIX. Flört şiddeti genel şiddet alt boyutu ile sosyodemografik değişkenlerin ilişkisi…….72
Tablo XXX. Flört şiddeti fiziksel şiddet alt boyutu ile sosyodemografik değişkenlerin ilişkisi……..……..…….73
Tablo XXXI. Flört şiddeti duygusal şiddet alt boyutu ile sosyodemografik değişkenlerin ilişkisi……..…….74
Tablo XXXII. Flört şiddeti ekonomik şiddet alt boyutu ile sosyodemografik değişkenlerin ilişkisi……..……..…..75
Tablo XXXIII. Flört şiddeti cinsel şiddet alt boyutu ile sosyodemografik değişkenlerin ilişkisi…….……..……..76

Tablo XXXIV. Empati değişkeni ile sosyodemografik değişkenlerin ilişkisi……..…77

Tablo XXXV. Duygu düzenleme değişkeninin sosyodemografik değişkenlerle ilişkisi……..……..……..…78

Tablo XXXVI. Gözlerden zihin okuma değişkeninin sosyodemografik değişkenlerle ilişkisi……..……..……..……79

Tablo XXXVII. Flört Şiddeti Tutumu Alt Boyutlari ile Empati Alt Boyutları Korelasyonu……..……..……..……81

Tablo XXXVIII. Flört Şiddeti Tutumu Alt Boyutlari ile Duygu Düzenleme Alt Boyutları Korelasyonu……..……82

Tablo XXXIX. Flört Şiddeti Tutumu Alt Boyutlari ile Gözlerden Zihin Okuma Korelasyonu……..……83

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1.Gözlerden Zihin Okuma Testi itemi……..54

1. GİRİŞ VE AMAÇ

Sonuçları açısından şiddet; uzun süreli bir halk sağlığı ve ekonomik maliyet sorunu olarak giderek daha fazla kabul görmektedir. Bu konuda yapılan araştırmalar arttıkça, şiddetin boyutunun küresel bir resmi daha ayrıntılı olarak sunulmaktadır. Erkekler ve kadınlar için şiddetin boyutu, niteliği ve sağlık üzerindeki etkisi büyük ölçüde farklıdır. Erkekler ve kadınların şiddet deneyimleri, farklı ortamlarda bulunan güç ve cinsiyet ilişkileri, şiddet bağlamları, mekanizmaları ve failleri büyük ölçüde farklılık göstermektedir (Sundaram vd., 2004).

Öncelikle kamusal alanlarda uygulanan ve bağımsız olaylar olarak ortaya çıkan, mağdur ile fail arasında bir bağımlılık ilişkisinin nispeten daha az olduğu, sosyal yönden yapılandırılmış ve normalleştirilmiş "doğal" bir erkeksi davranış olarak kabul edilen (Sundaram vd., 2004) erkeklerin erkeklere uyguladığı şiddetin aksine; kadına yönelik şiddet biçimleri, cinsiyet eşitsizliği erkek gücünün sürekliliği ve kontrolünü içermekte olduğundan "cinsiyete dayalı şiddet" olarak değerlendirilmektedir (Heise vd., 1994).

Giderek artan bir öneme sahip olan şiddet, çeşitli başlıklar altında ele alınmakta ve artan vakalar doğrultusunda yapılan araştırmalara paralel olarak alt başlıklar oluşmaktadır. Yine görülen örnekler sonucunda alt başlıkların da kendi içinde farklı bölümlerde ele alınması gerektiği anlaşılmaktadır. Örneğin; önceleri kıskançlık, sahiplenme gibi basit görünen nedenlerle ortaya çıkan flört şiddeti; ileri dönemlerde aile içi şiddete dönüşüp, erişkinlik hayatını da etkileyecek ağır sonuçlara yol açabilecektir (Clark, 1994). Bu yüzden, flört döneminde şiddetin önlenmesinin önemi flört şiddetinin ayrı bir başlıkta ele alınmasını gerekli kılmaktadır. Yetişkinlerle flört şiddetiyle ilgili çok fazla deneysel araştırma yapılmış olsa da, özellikle araştırmaların

ve medyanın gençlere ve genç yetişkinlerin flört şiddetine yönelik ilgisinin kabul edilmesiyle, son zamanlarda genel olarak genç yetişkin flört şiddetine ve hatta ergen flört şiddetine odaklanan araştırmalar artmaya başlamıştır.

Bu araştırmada şiddet davranışlarından yola çıkarak, bu davranışların nedenleri üzerinde çalışılmaya karar verilmiş ve literatürde genelikle yükseköğrenim dönemindeki öğrencilerin yaş grubuna işaret eden yaş aralıklarında flört şiddeti prevalansının, diğer yaş gruplarına nazaran daha yüksek bulunmuş olduğuyla ilgili bilgiler doğrultusunda (Schneider vd., 2004), çalışma grubu olarak bu gruptaki öğrenciler seçilmiştir. Flört şiddeti,16-24 yaş arası gençlerde dünya genelinde görülen şiddet türlerinin en yaygın olan biçimidir (Schneider vd., 2004). Başka bir araştırmada da flört şiddetinin en yoğun yaşandığı dönemin 18-30 yaş aralığına karşılık gelen dönem yani üniversite yılları olduğu belirtilmiştir (Hatipoğlu, 2010). Flört şiddetinin en yoğun yaşandığı dönem olan ve çoğunlukla yükseköğrenim dönemine denk gelen 18-30 yaşları arasında; kişi başka kişilerle duygusal yakınlık kurmak ister. Bu dönemde flört ilişkisi kişiye kendini iyi hissettirir ama flört ilişkisi sağlıksız ise kişilerin psikolojik ve bedensel sağlığı olumsuz etkilenebilir (Hatipoğlu, 2010). Genellikle ilk kez bu dönemde ailesinden ayrılmış olan birey farklı kişilerle yakınlık ve bağlılık kurma isteğiyle hareket eder ve duygusal bağlantılar bu dönemde belirleyici rol oynar. Sağlıklı bir flört ilişkisi kişiye kendini iyi hissettirirken, sağlıksız flört ilişkisi bireyin fiziksel ve ruhsal sağlığını olumsuz etkilemektedir (Fidan ve Yeşil, 2018).

Flört şiddetinin ortaya çıkmasında kişisel problemlerin ve aynı zamanda toplumsal cinsiyet rolleri, aile yapıları ve sosyo-kültürel normların da sorumlu olduğu kabul edilmektedir (Polat, 2016). Flört ilişkisi içindeki şiddetin ilişkili olduğu faktörlerin araştırıldığı çeşitli çalışmalarda koruyucu etken olarak empati ve risk faktörleri olarak

da dürtüsellik (Glowacz ve Courtain, 2020) ve duygu düzenlemenin flört şiddetiyle ilişkisi (Shorey vd., 2011) ele alınmıştır.

Sosyal bir varlık olarak insanda, diğerlerinin bilgi, duygu, inanç, niyet ve zihinsel durumlarını anlama becerilerinin gelişmiş olması sosyal hayatın devamlılığı için önemlidir. Karşıdakinin zihinsel durumlarını doğru değerlendirme becerisi "Zihin Kuramı" olarak adlandırılır (Baron-Cohen, 2001). Zihin kuramı araştırmalarında zihin kuramı becerilerinin düşük olmasının bireylerin sosyal hayatında, kişilerarası iletişim ve etkileşim açısından, çeşitli problemler yaşanmasına sebep olabileceği görülmüştür (Kornreich vd., 2016).

Ayrıca yapılan araştırmalara göre, yetişkinliğinde şiddet uygulayan kişilerin çoğunun aile öyküsünde aile içinde şiddete maruz kalma ya da tanık olma görülmüştür (Kaufman ve Zigler, 1987). Bandura'nın sosyal bilişsel teorisine göre öğrenme, sosyal bağlamda gerçekleşen bilişsel bir süreçtir (Bandura, 2001). Çocuk büyürken ailede öğrendiği şiddeti ileride kendi ailesine daha olağan şekilde uygulayabilmekte ya da katlanılması gereken bir durum olarak kabul etmektedir (Chase vd., 2001).

Yapılan sistematik incelemelerden derlenen kanıtlar, genel olarak yapılan çalışmalar arasında bir dizi benzerlik ve farklılığı ortaya çıkartmakta ve aynı zamanda, flört/partner şiddetinin meydana gelmesini ve yeniden meydana gelmesini önlemek için yapılacak müdahalelerin potansiyel etkililiğine işaret etmektedir (Jennings vd., 2017). Bu bilgilerden hareket ederek, bu çalışmanın amaçlarından biri, flört şiddetinin yüksek görüldüğü bu yaş grubunda flört şiddeti tutum ve davranışlarının kişinin kendi duygularını düzenleyebilme, empati, diğerleriyle olan ilişkilerinde diğerlerinin duygularını anlama ve karşıdakinin hem zihninden geçeni okumayı hem de duygusunu tanımayı ölçen gözlerden zihin okuma becerileriyle olan ilişkilerini ortaya koymaktır.

Bireylerin duygusal becerilerinin ilişki biçimlerine etkisine ve bunun şiddete dönüşmesine işaret ederek eğitsel önlemlerin alınabileceğine dikkat çekmek bu tezin bir diğer amacıdır. Şiddet olaylarında mağdurun farkındalık kazanması oldukça önemlidir. Bu açıdan tutumların anlaşılması da büyük önem kazanmaktadır. Tutumların farkındalığı, risk faktörlerinin fark edilebilmesi ve şiddetle ilgili tutumun davranışa dönüşmeden ele alınması gerektiğine dikkat çeker. Bu nedenle şiddet tutum ve davranışlarının yaygınlığını ve ilişkili olabileceği bazı kişilik özelliklerini araştırmak önem taşımaktadır. Bu şekilde en erken belirtilerin ve kişilik özelliklerinin fark edilir olması şiddetin önlenmesi için yapılacak çalışmalara, geliştirilecek eğitim programları ve stratejilerine yol gösterici olabilecektir.

Bu çalışmada zihin kuramı ve sosyal öğrenme teorilerinden hareketle; flört şiddetinin yüksek görüldüğü 18-26 yaş grubunda; bireylerin flört şiddetine yönelik tutumları ve flört şiddeti davranışlarına maruz kalmaları ile empati, duygu düzenleme ve gözlerden zihin okuma becerileri arasındaki ilişki araştırılırken aynı zamanda flört şiddeti tutum ve davranışları ile empati, duygu düzenleme ve gözlerden zihin okuma becerilerinin sosyodemografik özelliklerle ilişkisine de bakılacak ve bulunan ilişkiler ayrıca tartışılacaktır.

Araştırmanın amaçları doğrultusunda yapılan literatür çalışmasının desteği ile oluşturulan araştırma hipotezleri aşağıda yer almaktadır:

Hipotez 1

H0:Flört şiddetine yönelik tutumlar ve alt boyutları empati değişkeni ile ilişkili değildir.

H1:Flört şiddetine yönelik tutumlar ve alt boyutları empati değişkeni ile negatif yönde ilişkilidir.

Hipotez 2

H0:Flört şiddetine yönelik tutumlar ve alt boyutları duygu düzenleme ile ilişkili değildir.

H1:Flört şiddetine yönelik tutumlar ve alt boyutları duygu düzenleme ile negatif yönde ilişkilidir.

Hipotez 3

H0:Flört şiddetine yönelik tutumlar ve alt boyutları gözlerden zihin okuma ile ilişkili değildir.

H1:Flört şiddetine yönelik tutumlar ve alt boyutları gözlerden zihin okuma ile negatif yönde ilişkilidir.

Hipotez 4

H0: Flört şiddetine yönelik tutumlar ve alt boyutları cinsiyet, yaşadığı yer, aile tipi, anne eğitim, baba eğitim değişkenlerinden etkilenmemektedir.

H1: Flört şiddetine yönelik tutumlar ve alt boyutları cinsiyet, yaşadığı yer, aile tipi, anne eğitim, baba eğitim değişkenlerinden etkilenmektedir.

Hipotez 5

H0: Empati değişkeni cinsiyet, yaşadığı yer, aile tipi, anne eğitim, baba eğitim değişkenlerinden etkilenmemektedir.

H1: Empati değişkeni cinsiyet, yaşadığı yer, aile tipi, anne eğitim, baba eğitim değişkenlerinden etkilenmektedir.

Hipotez 6

H0: Duygu düzenleme değişkeni cinsiyet, yaşadığı yer, aile tipi, anne eğitim, baba eğitim değişkenlerinden etkilenmemektedir.

H1: Duygu düzenleme değişkeni cinsiyet, yaşadığı yer, aile tipi, anne eğitim, baba eğitim değişkenlerinden etkilenmektedir.

Hipotez 7

H0: Gözlerden zihin okuma değişkeni cinsiyet, yaşadığı yer, aile tipi, anne eğitim, baba eğitim değişkenlerinden etkilenmemektedir.

H1: Gözlerden zihin okuma değişkeni cinsiyet, yaşadığı yer, aile tipi, anne eğitim, baba eğitim değişkenlerinden etkilenmektedir.

2. GENEL BİLGİLER

2.1. Şiddet

Bilinçli farkındalığa sahip olmayan birinin bir diğeri üzerinde güç kullanarak üstünlük sağlaması olan şiddet; ezici, yıkıcı ve yok edici eylemler olarak karşımıza çıkar (Alyanak, 2019).

Dar anlamıyla şiddet (Budak, 2003); bir kişinin diğer bir kişiye veya nesneye öfke ve düşmanlık hisleriyle ve zarar vermek amacıyla saldırması şeklinde tanımlanmaktadır (Türk Tabipleri Birliği, 2013).

Dünya Sağlık Örgütü şiddeti daha geniş bir perspektiften ele alarak; bireyin kendisine, başkasına, belirli bir topluluk veya gruba yönelik yaralama, ölüm, fiziksel zarar, bazı durumlarda gelişim bozuklukları veya yoksunluk ile sonuçlanabilen, tehdit ya da fiziksel zor kullanma olarak tanımlamıştır (World Health Organization, 2002).

İnsanlığın dünyada var oluşuyla birlikte farklı şekil ve düzeylerde ortaya çıkan şiddet meselesi, günümüzde hem bireysel hem de toplumsal olarak çok sık karşılaştığımız bir problemdir. Her yıl tüm dünyada 1,6 milyon insan şiddet nedeniyle hayatını kaybederken, maruz kaldığı şiddet sonucu hastaneye başvuranların sayısı da 16 milyon civarindadır (Aydemir vd., 2020). Pek çok değişik alanda ele alınan şiddet, bir kişi ya da bir gruba yönelik psikolojik, fiziksel, cinsel, sözel olarak görülebilen zor kullanma ve zarar vermeyi ifade eden bir kavramdır.

Bir kişiye başka kişi/kişiler tarafından yöneltilen saldırı eylemleri biçiminde şiddetin gerçekleşebileceğini gördüğümüz gibi; bu saldırı eylemlerinin, birey şiddetinden devlet şiddetine kadar oldukça geniş bir yelpazede gerçekleştiğini de görebiliriz. Hatta kişinin kendisinin de yine kendisine yönelttiği fiiller şeklinde ortaya

çıkması da olasıdır. İşte bu yüzden, şiddeti tanımlamak ve sınırlarını belirlemek oldukça güçtür (Özkan, 2017).

Başlangıçta şiddet sadece fiziksel zarara sebep olan saldırıları ifade eden şekilde kullanılmış ve sonra yavaş yavaş, fiziksel saldırılar dışında da zarara neden olabilecek psikolojik, sözel ve/veya cinsel saldırıları da kapsayacak biçimde ele alınmaya başlanmıştır (Rıttersberger, 1998). Dahası, herhangi bir zarar meydana gelmemiş olsa da, gerçekleşen fiilin zarar verme olasılığı göz önüne alınarak fiilin şiddet kapsamında değerlendirilmesi de mümkündür (Straus, 1999). Böylece bir kişi ya da bir grup için, fiziksel, psikolojik, sözel, cinsel ve ekonomik açıdan olası herhangi bir zarara sebep olacak tüm eylemlerin şiddet olarak değerlendirilmesine doğru yönelinmiştir. Nihayetinde şiddet, bireylerin özgürlük ve haklarının kısıtlanmasını da içerecek şekilde; bir kişi, bir grup veya topluluk üzerinde istismar etmek amacıyla hakimiyet kurarak gerçekleştirilen her türlü eylem ve niyeti ifade eden geniş bir kavrama dönüşmüştür (Arın, 1998). Bireye ve topluma yönelik zarar verici özelliği ise şiddeti evrensel kılmaktadır (Ayan, 2010).

Hukukumuzda ilk olarak 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanunun 2.maddesinde şiddet; "*Kişinin, fiziksel, cinsel, psikolojik veya ekonomik açıdan zarar görmesiyle veya acı çekmesiyle sonuçlanan veya sonuçlanması muhtemel hareketleri, buna yönelik tehdit ve baskıyı ya da özgürlüğün keyfî engellenmesini de içeren, toplumsal, kamusal veya özel alanda meydana gelen fiziksel, cinsel, psikolojik, sözlü veya ekonomik her türlü tutum ve davranış*" biçiminde tarif edilmiştir (Resmi gazete, 2012/28239). Bu tariften de şiddet kavramının sadece fiziksel zarar görme olarak anlaşılmaması, fiziksel açıdan olduğu kadar psikolojik, sözel, cinsel, ekonomik şiddet olarak da geniş bir yelpazede değerlendirilmesi gerektiği anlaşılmaktadır (Özkan, 2017).

Şiddet bazen amaçlı ya da amaçsız olarak ortaya çıkabilmekte, ihmal, kötüye kullanma, psikolojik baskı, cinsel ve fiziksel şiddet olarak hatta bazen de uygulayan ya da uygulananın farkında olmadığı bir davranış olarak karşımıza gelebilmektedir (Gözütok, 2008).

Şiddet davranışının nedenlerini, ortaya çıkışını, işlevlerini açıklayan kuramlardan psikanalitik, etiyolojik ve biyolojik kuram şiddetin doğuştan kazanılmış bir davranış olduğunu savunurken; sosyal öğrenme, engellenme-saldırganlık ve şiddetin kuşaklar arası geçiş kuramı saldırganlığın öğrenilen bir davranış olduğu görüşünü savunur. Genel saldırganlık modeli ise bu iki farklı görüşü birleştiren kuram olarak ortaya çıkmaktadır (Aydemir vd., 2020). Herhangi bir toplumun kabul ettiği değer yargıları kültürel ve yapısal özellikleri hangi davranışın şiddet olarak kabul edildiğiyle doğrudan bağlantılıdır (Kocacık, 2001). Buna ilişkin olarak da şiddetin ortaya çıkış nedenleri de toplumsal yapıdaki zaman içinde oluşan değişmeler doğrultusunda farklılaşmaktadır.

Kişilerin birbirleriyle olan ilişkilerinde ortaya çıkan ve çıkabilecek olan sorunların çözüm arayışlarında aile ve toplumsal dinamiklerin rolü çok önemlidir. Bu çözüm arayışlarında, bir strateji olarak başvurulan şiddet tutum ve davranışlarının kaynaklarının araştırılması gerekir (Kocacık, 2001). Bu stratejilerin hem toplumsal hem bireysel kaynaklı olduğunu göz önüne alarak; kişilerin şiddet eylemlerine başvurmalarının nedenlerini araştırırken özellikle çocukluk ve ergenlik dönemindeki yetiştirilme ve sosyalleşme biçimlerine bakmak gerektiği görülmektedir (Avcı vd., 2014).

Kişilerin kalıtım yoluyla sahip oldukları genetik özellikleri, aile yapısı, içinde bulunduğu toplumsal yapı, ekonomik krizler, toplumsal olaylar, çeşitli nedenlerle kültürel yapıda meydana gelen değişimler ve toplumsal değer sisteminde oluşabilecek

çöküntülerin oluşturduğu belirsizlik ve güvensizlik, bireyi ve içinde bulunduğu toplumu her an ortaya çıkabilecek şiddet davranışlarına sürüklemektedir (Florea, 2013).

Günümüzde küresel bir sorun olduğu kabul edilen şiddet, toplumun her kesimi üzerinde farklı şekillerde de olsa etkisini göstermektedir. Toplumda en yaygın görülen şiddet türü ise aile içi şiddettir (Kabasakal ve Girli, 2012). Aile içi şiddetin en görünür yüzü de kadına yönelik şiddet olarak karşımıza çıkar. Şiddetin türlerinden olan cinsel şiddet önceleri kadına yönelik şiddet başlığı altında incelenmekteyken, toplum, kültür ve yaş hatta cinsiyet farkı gözetmeksizin giderek artan şekilde görülmesi nedeniyle artık farklı bir şiddet boyutu olarak ele alınıp incelenmektedir (Wells, 2017). Karşımıza televizyon, radyo, telefon gibi kitle iletişim araçlarında yayınlanan haber, film, sinema, dizilerde vurgulanarak çıkan şiddet, toplumsal öğrenme ile şiddetin öğrenilmesine yol açtığı için günümüzün önemli bir meselesi olmuştur (Florea, 2013). Böylece şiddetin tüm toplumun ruh ve beden sağlığını tehdit eden, kişilerin dış dünyaya karşı güvenini sarsan ve korku, endişe, savunmasızlık gibi duygular yaşatan bir durum olarak şiddetin toplum yaşamında ayrıntılı ele alınması, incelenmesi ve önlemler üzerinde çalışılması gereken en önemli konu olduğu anlaşılmaktadır.

Bu doğrultuda şiddet günümüzde geldiği noktada pek çok farklı alt başlıklarda ele alınmaktadır. Giderek gelişen teknolojiye ve değişen yaşam koşullarına paralel olarak; ekonomik şiddet, siber şiddet, medya, enflasyon, işsizlik, doğaya zarar verilmesi gibi durumlar da şiddet kavramı içinde değerlendirilmektedir.

Gelişim süreci içinde bireylerin doğumundan itibaren, çevresinde karşılaştığı tutumlar ile birlikte her davranışına etki eden duyguları, fiziksel değişimleri ve bunlara bağlı oluşan ve değişen düşünceleri olduğunu göz önüne alarak; bireyin gelişiminden bahsederken gençlik dönemi özellikle önemlidir (Fidan ve Yeşil, 2018). Çünkü gençlik döneminde davranışların şekillenmesi, bu süreçte gencin kendini

kanıtlama, bağımsızlığını ilan ederek özgürleşme gibi amaçlar ile şiddete yöneldiği görülmektedir. Ayrıca romantik ilişkilerin yaşanmaya başlaması ile karşımıza çıkan, cinsiyet temelli flört şiddeti de şiddetin farklı bir boyutu olarak önem kazanmaktadır (Mıhçıokur ve Akın, 2015).

2.1.1. Şiddet türleri

2.1.1.1. Fiziksel şiddet

En basit ifadeyle bir kişinin karşısındakine zarar verecek şekilde fiziksel güç kullandığı her türlü eylem olan fiziksel şiddet; küçük, hafif ya da ciddi boyutta saldırılar, özgürlükten yoksun bırakma ve adam öldürme şeklinde de görülebilir. Kişiye acı veren ve dışarıdan bakınca görülebilir izler ve hasar bırakan bu sebeple dışarıdan bakan tarafından fark edilebilen fiziksel şiddet; bu nedenle diğer şiddet türlerine göre üzerinde en çok konuşulan, gündeme en çok gelen bir şiddet biçimidir. Genellikle itme veya tokat gibi kademeli olarak başlayan ve giderek kötüleşen bir şiddet formudur. Tekme, tokat, yumruk gibi kaba kuvvet olarak nitelendirilebilecek fiiller, silahla yaralama gibi eylemler akla ilk gelen biçimleridir ancak kapsamı bunlarla sınırlı değildir. Bir yere kapatarak yiyecek ve su vermeme gibi çok çeşitli fiilleri kapsayan ve mağdur edilen kişiye bedensel acı çektirerek ve korkutarak kontrol altında tutmayı, böylece şiddet uygulayan kişinin güçlü olduğunu vurgulamayı hedefleyen her türlü edim, fiziksel şiddet kapsamına sokulabilir. Kişininn bedensel bütünlüğüne ve sağlığına yönelik saldırılar şeklinde gerçekleşen fiziksel şiddet her zaman yasa dışıdır ve Türk Ceza Kanunu'na göre suç olarak değerlendirilir (Özkan, 2017).

Fiziksel şiddet, ağrı ve/veya fiziksel yaralanmayla sonuçlanan bir eylemdir. Diğer şiddet türlerinde de olduğu gibi, failin esas amacı sadece fiziksel acıya neden

olmakla sınırlı değildir, aynı zamanda şiddet uyguladığı diğerinin kendi kaderini tayin etmesini de sınırlamak istemektedir. Mağdura fiziksel şiddet yoluyla failden 'sana istemediğin şeyler yapabilirim' şeklinde açık bir mesaj iletilmektedir. Failin kaba kuvvet ile korkutup sindirerek mağduru etkisiz hale getirmesi amacıyla uygulanan fiziksel şiddetin, böylece uygulayan tarafından mağdur üzerinde bir yaptırım aracı olarak da kullanıldığını göremekteyiz. Aile içinde uygulanan ve yaşanan en yaygın şiddet olarak karşımıza çıkan ve genellikle kadınların maruz kaldığı fiziksel şiddet konusu bilimsel araştırmalar kadar medyada da yer bulmaktadır.

2.1.1.2. Duygusal Şiddet

Tanımlama yaparken şiddeti sadece fiziksel şiddet olarak ele almak, dışarıdan farkedilir olması sebebiyle daha kolay ve anlaşılır olsa da, eksik kalacağından ve birey ve toplum üzerinde yarattığı ve yaratacağı zararlar gözden kaçabileceğinden; şiddet daha geniş olarak ele alınmalıdır. Daha geniş anlamda ele alındığında şiddet, birey ve toplum üzerinde fiziksel ve ruhsal etkileri kolaylıkla ölçülemeyen, açıkça görülemeyen ancak dolaylı olsa da somut bir biçimde hissedilen çeşitli baskılar olarak yorumlanabilir (Ünsal, 1996). Hissedilen bu baskılar duygusal şiddet başlığı altında ele alınacak sözel ve psikolojik şiddet ile ilgilidir. Sözel ve/veya psikolojik şiddet duygusal şiddet başlığı altında birlikte ele alınsalar da ayrı ayrı özelliklerine değinmek farkındalığı arttıracaktır.

Söz konusu sözel şiddet olduğunda, sözler ile korkutma, aşağılama, cezalandırma ve sindirerek kontrol etme fiillerinin gerçekleştiğini anlıyoruz. Bu şiddet türünde şiddet uygulama aracı sözlerdir. Şiddetin bir türü olan sözel şiddet davranışlarının dikkat çekici tarafı; birinin diğeri için önemli ve değerli konularda kendine ve dış dünyaya olan güvenini zedelemesi, yaralamak amacıyla aşağılayıcı

lakaplarla hitap etmesi, sürekli olumsuz eleştirilerde bulunması, alay ve hakaret içeren sözler söylemesi ve bunları tekrar tekrar yapmasıdır.

Yüksek sesle ve öfkeyle bağırarak konuşma, kötü sözler söyleme, küfür ve hakaret etme, azarlayarak konuşma, aşağılama ve küçük düşürme, alay etme şeklinde uygulanan bir şiddet türü olan sözel şiddette, korku unsuru çok önemli bir olgudur. Sözel şiddetteki korku unsuru; kullanılan sözler, hakaretler ve konuşma şeklinin şiddet uygulanan üzerinde şiddet uygulayanın baskı kurarak, sindirerek istediğini yaptırma amacı taşıdığını gösterir. Bu şekilde hakaret, alay, küçük görme, aşağılama, kötü ve yaralayıcı sözler sarfederek psikolojik açıdan istismara sebep olan bu davranışlar sözel şiddet olarak kabul edilmektedir. Şiddet uygulayan ve uygulananın şiddet olarak algılamadığı, toplumsal yaşam ve kültürün bir parçası olarak, terbiye ve disiplin amaçlı kullanılan sözel şiddet; farkında olmadan bireylerde ruhsal zarara yol açmakta ve çocukluk, ergenlik ve yetişkinlik olmak üzere yaşamın çeşitli dönemlerinde şiddet davranışlarını tercih ve kabul etmeye sebep olmaktadır (Güz, 2007).

Sözel şiddet konusunda özellikle vurgulanması gereken esas nokta; sevinç, üzüntü, kızgınlık, arzu, kıskançlık gibi duygularını sözel olarak ifade edemeyen bireylerin şiddet davranışları göstermeleridir. Bu durumda, fiziksel şiddet yerine sözel şiddet daha baskın olarak karşımıza çıkabilir (Sünetçi, 2016). Sözel şiddet de bireyler arası, toplum içi hatta toplumlar arası çatışmalara sebep olabilir ve diğer şiddet türlerinin ortaya çıkmasına yol açabilir ya da eşlik edebilir. Tabii ki her şiddet türünde gördüğümüz gibi istenmeyen sonuçların ortaya çıkması kaçınılmaz olacaktır.

Konuşulan dil toplumsal kültürü yansıtmakta ve kültürü sürekli olarak beslemektedir. Bu durumda, erkek egemen ataerkil toplumlarda da gücü elinde tutan ve dili biçimlendiren erkek olduğundan, konuşulan dil de sürekli olarak böyle bir kültürü

beslemektedir. Böyle bir kültür ve dil ile yaşayan toplumdaki bireyler de erkeğin güçlü ve itaat edilmesi gereken, kadının ise zayıf, ve itaat etmesi gereken varlık olduğu düşüncesini içselleştirip kabullenmektedir. Bu şekilde kadını hükmedilmesi gereken bir varlık olarak gören erkek söylemi de bizi dilin kullanım biçiminin mi yoksa bizzat kendisinin mi kadın için bir şiddet unsuru olduğunu düşünmeye iter. Çünkü konuşulan dilin sıklıkla kadınları hedef alan küfürler hatta deyim ve atasözleri ile bir şiddet aracı olarak kadınlara karşı kullanılması; kültürün en vazgeçilmez ve ayrılmaz parçası olan dil aracılığıyla toplumun her kesimine kolaylıkla ulaşabildiği için sözlü şiddetin de hızla yayılmasını kolaylaştırmaktadır (Sancar, 2013).

En sık karşılaşılan şiddet türü sözel şiddet olmasına rağmen, toplumsal dilin kadına karşı benimsediği saldırgan ve aşağılayıcı tutumun bireylerce içselleştirilmiş olması sebebiyle, bu durum çoğunlukla kadınlar tarafından da önemsenmemekte ve genellikle diğer şiddet türleriyle karşılaştırılınca önemsiz ve daha katlanılabilir olarak kabul görebilmektdir. Oysa sözel şiddet, çoğunlukla fiziksel şiddet ve cinsel şiddete eşlik etmekte hatta aynı zamanda psikolojik şiddet olarak da değerlendirilmekte ve özellikle kadın psikolojisinde ciddi izler bırakmaktadır (Sancar, 2013). Psikolojik şiddet, bir şiddet türü olarak nispeten yakın geçmişte tanınmaya başlamış olmasına rağmen, günümüzde en yaygın görülen şiddet türüdür (Vatandaşlar ve Sümer, 2019).

Pek çok zaman karşımıza suç sayılan tehdit ve hakaretlerle, ayrıca kişiyi özgürlüğünden yoksun bırakacak şekilde örneğin odaya kilitleme gibi fiillerle karşımıza çıksa da; alay-hakaret etme, suçlama, kendinden şüpheye düşürme, topluluk içinde küçük düşürme, sürekli eleştirme, sadakatsizlik, ihmal, çocuğunu görmesine izin vermeme gibi tehditler ve sosyal hayattan izole etme, yalnızlaştırma gibi fiiller de psikolojik şiddet sayılmaktadır. Ayrıca ilgi, sevgi, şefkat duygusal ihtiyaçların

görmezden gelinmesi, değer ve inançların aşağılanması, arkadaş ve aile bireylerinden soyutlama, sosyal hayattan uzaklaştırma, sadakatsizlik, evden kovma ya da terk etme tehditleri de psikolojik şiddet fiilleri olarak kabul edilmektedir (Özkan, 2017).

Psikolojik şiddet, duygusal şiddet olarak da adlandırılmakta ve bazen sözlü şiddetle aynı başlık altında, bazen de mobbing karşılığı olarak ele alınmaktadır (Tekin, 2016). Bu çalışmada ayrı bir başlık olarak ele alınan duygusal şiddeti; genellikle duygusal ihtiyaçların korkutma, sindirme, cezalandırma ve kontrol etme gibi amaçlarla baskı altına alınması ya da istismar edilmesi olarak tanımlamak mümkündür (Cansunar, 2001).

Bir araştırmada eşleri tarafından şiddete uğrayan kadınların %54.6 oranıyla en fazla maruz kaldıkları şiddet türünün psikolojik şiddet olduğu bulgusuna ulaşılmıştır (Şahin vd., 2012). Fark edilmesi zor olan psikolojik şiddeti, uygulandığı kişiyi pek çok yönden güçsüzleştien ve büyük oranda eleştiri içeren kronik davranışların tamamı olarak tanımlamak mümkündür. Kadın ya da erkek tarafından uygulanabilmekte ve uygulayan kişi fiziksel veya cinsel bir saldırıda bulunmadan sadece sözleri ve sıradan davranışlarıyla psikolojik şiddet gerçekleştirebilmektedir (Marshall, 1996). Doğrudan fiziksel bir saldırı söz konusu olmasa da psikolojik şiddetin fiziksel olarak zarar verme tehdidi içermesi olasıdır. Mağdurun özsaygısını yitirmesine sebep olur ve diğer şiddet çeşitleriyle karşılaştırıldığında bireyde kaygı bozukluğu, korku, utanç, özgüven eksikliği, ruhsal çöküntü, depresyon ve travma sonrası stres bozukluğu gibi oldukça çok ciddi sorunlara yol açabilir. Psikolojik şiddet uygulanan kişiler, yaşadıklarının şiddet olarak adlandırılacağını bilmeden bu yıkıcı sistematik şiddet davranışlara uzun süre maruz kalabilmektedir (Vatandaşlar ve Sümer, 2019).

2.1.1.3. Ekonomik Şiddet

Para, mal, meslek gibi gelir kaynaklarının bir kişi tarafından başka bir kişi üzerinde baskı ve kontrol aracı olarak kullanılmasını ekonomik şiddet olarak tanımlayabiliriz. Kişiler arasında görüldüğü düşünüldüğünden; kadın, çocuk, yaşlı, engelli gibi tüm dezavantajlı olarak adlandırılabilecek gruplara yönelik bir şiddet türü olarak belirtilmektedir (Taşdemir Afşar, 2015).

Literatürde genellikle ekonomik şiddetin, erkek tarafından kadına uygulanan, kadın ile erkek arasında dengesiz ve eşit olmayan bir güç ilişkisinden kaynaklanan bir şiddet türü olarak göründüğü araştırmalar yer almaktadır (Memiş, 2014). Bir meslek sahibi olmak ve çalışmak isteyen kadının engellenmesi veya istemediği bir işi yapmaya zorlanması, çalışma hayatında ilerlemesine engel olunması, parasına, malına el konulması, geliri olmayan kadının beslenme, barınma ve kişisel ihtiyaçlarını karşılamak için gerekli paranın verilmemesi, verilse de ihtiyaçları için yaptığı harcamaların sürekli sorgulanarak kontrol edilmesi veya bunun karşılığında kadın üzerinden çıkar elde etmenin şart koşulması gibi fiiller ekonomik şiddet olarak değerlendirilmektedir (Öztürk, 2011). Toplumumuzda kadının çalışmasına izin verilmemesi ya da sadece belirli işlerde çalışmasına izin verilmesi ve genellikle ailenin asıl gelirini erkeğin sağlaması kadının ekonomik şiddet kurbanı olmasına sebep olabilmektedir. Kadının evde çalışmasının somut bir maddi karşılığının olmaması bu çalışma karşılığında sosyal güvencesinin olmaması erkeğe bağımlı olmasına yol açmakta ve bu da ekonomik şiddet mağduru olmasına kolayca zemin oluşturmaktadır.

Ekonomik şiddet, failler tarafından mağdur üzerinde kontrol sağlamak için kullanılan bir davranış modelinin parçası olarak da tanımlanabilir. Bu tür istismar, mağduru, mağduru etkileyen mali durumla ilgili kararlardan dışlayan davranışları ya da mağdurun mali kaynaklara ve gelire erişiminin kontrol edilmesini içerebilir. Mali

bağımsızlık eksikliği, mağdurların taciz edici ilişkilerden ayrılmamalarının birincil nedeni olarak görülmektedir (Riger ve Krieglstein, 2000). Bazen de fail mağdurun mali kaynaklarından istifade edebilir veya mağduru borç almaya, kredi kullanmaya zorlayabilir.

Mağdurun istihdamını sabote eden davranışlar da ekonomik istismara örnek teşkil edebilir. Bu tür davranışlar, mağdurların işlerini kaybetmelerine veya iş başvurusunda bulunmalarına neden olur. Örneğin; fail, mağdurun iş veya iş görüşmesi için evden çıkmasını engelleyebilir veya mağduru işyerinde taciz ederek işine son verebilir veya çalışma saatlerini azaltabilir (Casique ve Furegato, 2006). Ekonomik istismar, mağdurun ekonomik olarak kendi kendine yeterliliğini tehlikeye atarak ebeveynlik, sağlık ve eğitime erişim, genellikle bağımsız hareket etme veya ilişkiden ayrılma becerisinin azalmasına neden olur. Mağdurların ilişkiyi terk ettikleri bazı durumlarda, failin ekonomik olarak kötü davranışlarının bir sonucu olarak uzun vadeli borç yüküne girebilir ve varlık kaybına uğrayabilirler; bu da mağdurun mali güvenliğini ve gelecekteki fırsatları önemli ölçüde sınırlar.

Araştırmalara göre ayrıca, ekonomik istismar ayrılık sonrası mahkemeler ve devlet kurumları aracılığıyla sistemik olarak devam edebilmektedir. (Casique ve Furegato,2006). Bu, örneğin mağdurun çalışma yeteneğini kısıtlamak, yasal maliyetlerin yükünü ve etkisini uzatmak için mağdurun hukuki kovuşturma içinde kalmasına sebep olmak ya da nafaka ödemekten kaçınmak için gelirini ve varlıklarını saklamak şeklinde olabilir.

2.1.1.4. Cinsel Şiddet

Kavram olarak cinsel şiddet, cinselliğin bir şiddet ve tehdit aracı olarak kullanılması anlamında kullanılır (Bölükbaşı, 2015). Mağdurdan cinsel olarak

faydalanma yanında kontrol, utandırma ve zarar verme amacıyla uygulanan zorlayıcı cinsel davranışlar cinsel şiddet olarak adlandırılır. Her yaşta, cinsiyette olan bireye her koşulda ve ortamda zorlamayla yapılan cinsel saldırı suç olarak kabul edilmektedir. Yapılan araştırmalarda en çok kadınlara ve çocuklara karşı cinsel saldırı suçunun işlendiği belirtilmektedir (Polat, 2016).

Kadına karşı uygulanan cinsel şiddetin genel olarak kadının yakın partneri tarafından zorla cinsel ilişki şeklinde gerçekleştiği, çoğunlukla ciddi psikolojik ve sağlık sorunlarına sebep olduğu görülmektedir. Cinsel şiddet kadının istemediği biçimde fiziksel temas, korunmasız ilişkiye ve dolayısıyla hamile kalmaya ya da kürtaj olmaya zorlama, para karşılığı başkalarıyla ilişkiye zorlama, kadını aşağılayıcı cinsel eylemlerde bulunma gibi şekillerde ortaya çıkabilir (Aktaş, 2006).

Kadının cinsel kimliğine saldırarak cinsel denetimini ele geçiren erkek tarafından uygulanan cinsel şiddet ile ortaya konan davranışların arkasında erkeğin, kadının istek, duygu ve düşüncelerini önemsemeden ve aldırmadan kadını cinsel birlikteliğe zorlamaya her zaman ve her koşulda hakkı olduğu ve kadına göre bu konuda ayrıcalıklı olduğu varsayımını gerçek kabul eden düşüncesi bulunmaktadır (Gültekin vd., 2004).

İçinde yaşanılan toplumun değer yargıları, ahlak kuralları, toplumsal normlar ve dini inançlar, cinsel şiddetin diğer şiddet çeşitlerine göre, daha zor konuşulan hatta konuşulmaması ve gizli kalması tercih edilen bir şiddet türü olmasına sebep olmuştur (Bölükbaşı, 2015). Bu nedenle cinsel şiddet cinsel sağlığı bozan çeşitli sorunların yanında, mağdurun psikolojik durumunu ve zihinsel sağlığını bazen geri dönülmez şekilde bozmakta; hatta mağdurun bazen ölümle sonuçlanan intihar girişimleri ile de karşılaşılmaktadır.

Ceza kanunumuza göre suç olarak kabul edilen pek çok cinsel şiddet fiili özellikle eşler tarafından işlendiğinde şikayete bağlı olması sebebiyle gizli kalabilmektedir. Yapılan araştırmalarda ülkemizde fiziksel ve cinsel şiddete uğrayan kadınların yarısına yakınının bundan kimseye söz etmediği, nerdeyse tamamının uğradığı şiddet konusunda hiçbir yetkili makama ya da ilgili bir kuruma şikâyette bulunmadığı görülmüştür (T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, 2009).

2.1.2. Şiddet çeşitleri

2.1.2.1. Aile içi şiddet

Giderek sayıca büyük artış gösteren ve bu sebeple üzerinde daha çok konuşulan ve araştırmalar yapılan bir şiddet çeşidi olan aile içi şiddette ise kişi; en çok eşi ve çocuklarına, ana-babasına daha sonra ise kardeşleri ve/veya yakın akrabalarına olmak üzere her tür saldırgan davranışı göstermektedir (T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, 2009). Ayrıca aile içinde görülen erkek tarafından cinsiyete bağlı olarak yapılan her türlü tehdit, dayatma, kontrol içeren; fiziksel, psikolojik, veya ekonomik zarar veren tüm fiiller *'kadına yönelik aile içi şiddet'* olarak tanımlanmaktadır (T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, 2009).

Aile içi şiddet kavramı tıpkı aile kavramı gibi çok çeşitli biçimlerde tarif edilir. Dar anlamda aile içi şiddet fiziksel zarara sebebiyet veren saldırılar olarak anlaşılsa da, aile içinde üstünlük kurmak ve korku salmak amacıyla yapılan davranışlar, ekonomik boyun eğdirme, zorlama ve tehdit, tecrit etme, eve kapatma ve diğer fiziksel ve psikolojik kontrol biçimleri ve ayrıca sözlü saldırılar da aile içi şiddetin kapsamına girmektedir (Aydemir ve Demircioğlu, 2017).

Günümüzde giderek yaygınlaşan aile içi şiddetin, şiddet uygulanan kişi kadar bu şiddete tanık olan (Kılıç, 2012) ve hatta şiddet uygulayan kişi üzerinde de son derece olumsuz etkilieri vardır (Kandemirci ve Kağnıcı, 2014). Aile içi şiddet söz konusu olduğunda bu şiddetin psikolojik, sözel, fiziksel, cinsel ya da ekonomik şiddet olarak tek tek ya da hepsi birlikte uygulandığını görmekteyiz. Dünya Sağlık Örgütü'nün dünya çapında eş şiddetiyle ilgili yayımladığı rapora göre kadınların en az %30'u bütün hayatları boyunca eş şiddetine maruz kalmış olduğu görülmektedir (García-Moreno vd., 2013). Bu raporda yer alan verilere göre; küresel olarak kadınlara %10–69 gibi bir oranda yaşamlarının bir diliminde eşleri tarafından fiziksel şiddet uygulanmakta ve yine araştırmaya göre şiddet en yaygın olarak, %37 oranında; Afrika, Doğu Akdeniz ve Güney Doğu Asya bölgelerinde görülmektedir (World Health Organization, 2002). Avrupa Birliği'nde yapılan bir araştırmada da kadınların %33 oranında 15 yaşından itibaren fiziksel ve/veya cinsel şiddete uğramış olduğu, %22 oranında ise şimdiki veya geçmişteki eşinden şiddet gördüğü belirtilmiştir (World Health Organization, 2002).

Ülkemizde bu konuda yapılan az sayıdaki araştırmadan birinde en az bir kez evlenmiş kadınların yaşamı boyunca %36 oranında fiziksel şiddete, %14 oranında cinsel şiddete uğradığı bilgisi yer almıştır. Yine aynı araştırmada, kadınların %44 oranında psikolojik şiddet ya da istismara maruz kaldığı belirtilmiştir (Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, 2014). Araştırmalarda aile içi şiddetin tıbbi, davranışsal ve psikolojik sonuçlarının olabileceği, semptomlar doğrultusunda travma sonrası stres bozukluğu ve kronik depresyon tanılarının tipik olarak konulduğu, öfke, çaresizlik ve umutsuzluk duygularının da şiddet görenlerde en sık rastlanan duygular olduğu vurgulanmıştır (Stewart ve Robinson, 1998). Travma sonrası stres bozukluğu ve kronik depresyona ek olarak şiddetle ilişkilendirilebilecek diğer ruhsal bozukluklar

arasında; anksiyete bozuklukları, psikosomatik bozukluklar da sayılabilir (Stein ve Kennedy, 2001; Özyurt ve Devecı, 2011).

2.1.2.2. Akran şiddeti

Hem bireylerin hem de toplumun yaşamını son derece olumsuz etkileyen bir sorun halini alan şiddet okullarda da artış göstermekte ve her geçen gün artan şiddet olayları öğrencilerin hem fiziksel, hem ruhsal ve zihinsel sağlığı için büyük bir tehlike oluşturmaktadır (Çelen, 2007). Ülkemizde yapılan çalışmalarda ergenlerin en çok okulda şiddete maruz kaldığı ya da şiddete tanık oldukları öne sürülmektedir. Bu nedenle gençler arasında artan şiddeti azaltmaya yönelik programlar geliştirilmesi çok önemlidir. Bunu yapabilmek için de şiddete yol açan nedenleri ortaya çıkaracak çalışmalara büyük ölçüde ihtiyaç vardır. Bu çalışmalara akranlarına kıyasla daha yüksek düzeyde şiddet davranışı gösteren ergenlerin özellikleri tespit edilerek başlanmalıdır (Çuhadaroğlu vd., 2004; Kılıç, 2012).

Literatüre göre şiddet davranışı gösterdiği tespit edilen ergenlerin yakın arkadaşlık ilişkisi kurmakta zorlandığı ve akranları tarafından daha az sevilen kişiler olduğu görülmektedir (Levendosky vd, 2002). İlişkileri konusunda karamsar oldukları görülen ve özellikle yakın ilişkilerde güvensizlik hisseden ve şiddete yönelen bu gruptaki ergenlere ait bulgular bu ergenlerin daha fazla depresif belirti gösteren, benlik saygısı daha düşük bireyler olduğunu göstermektedir (Levendosky vd., 2002). Çalışmalarda sosyal beceri eksikliği olan çocuklar için başkalarına sözel ya da fiziksel zarar vererek zorbalık yapmanın öfkelerini ifade etme biçimi olduğu ve genellikle erkeklerin kızlara oranla zorbalık yapma olasılığının daha yüksek olduğu görülmektedir (O'Conner-Von, 2002).

Okullarda şiddet davranışı gösteren ergenlerle ilgili çalışmalarda; sınıfların kalabalıklığı, boş zaman değerlendirme seçeneklerinin olmaması ya da yetersiz olması, katı öğretmen tutumları, kız arkadaş sorunları, yaşa dair risk alma davranışları, okulda ya da ailede katı disiplin uygulamaları, yoksulluk, çeteye dahil olma, okula bağlılık ve akademik başarı düzeylerinin düşük olmasının şiddet davranışları nedenleri arasında sayılabileceği görülmektedir (Ögel vd., 2006).

Her devirde, her toplum ve kültürde, her okul türünde görülebilen zorbalık, önceleri çocuğun yanlış bir yetiştirilme biçiminin doğal ve kaçınılmaz sonucu olarak nitelendirilmiştir (Güvenir, 2005). Zorbalığa maruz kalmak ya da kurban olmak, bir öğrencinin bir ya da birden çok öğrenci tarafından olumsuz hareketlere maruz bırakılması durumu olarak tanımlanabilir (Olweus, 2005). Zorbalığı diğer saldırganlık türlerinden ayırt eden özellikler; gücün kasıtlı ve kötü kullanımı, zorbalığın tekrarlılığı ve zorbalığa katılan taraflar arası fiziksel ya da psikolojik güç dengesizliğinin bulunması olduğu belirtilmektedir. (Smith ve Brain, 2000; Pişkin, 2002).

Çocuklar ve gençlerin okulda geçirdikleri vakit ve yaşadıkları deneyimlerin; sosyalleşme ve ilişkiler için gereken sosyal becerileri kazanma ve geliştirmeleri, fiziksel, bilişsel ve duygusal gelişimlerinin güçlenmesi, bağımsız birer yetişkin olma yolunda sağlıklı ilerlemeleri açısından çok önemli katkıları bulunmaktadır (Santrock, 2001). Okul hayatının başlamasıyla çocuk ve gençler için akranları son derece önemli bir yere sahip olmaktadır. Bir yandan akranlarını model alan çocuk ve gençler diğer yandan da kendi aralarında sosyal gruplar oluşturarak ait olma ihtiyaçlarını karşılar. Bu süreçte okulda saldırganlık ve zorbalık davranışlarına uğradıklarında ise bu durum fiziksel ve psikolojik olarak gelişimlerini olumsuz olarak etkileyebilmektedir (Steinberg, 2007; Farmer ve Xie, 2007).

Ergenin temel gelişim görevlerinden biri ergenlik döneminde özerklik-bağımsızlık elde etmektir (Hortaçsu, 2003). Bu dönemde ergen, ebeveynleriyle daha az zaman geçirmekte ve akranlarıyla yakınlaşmaktadır (Steinberg, 2007). Ergenin bağımsızlık çabalarına ebeveynler ergen üzerindeki kontrollerini artırma davranışıyla karşılık vermektedir (Hortaçsu, 2003). Bu da ergenin akranlarına daha da yakınlaşması sonucunu doğurmaktadır (Ely vd., 2002). Çocukluk döneminde de önemli olan arkadaşlık ilişkileri, ergenlik döneminde çok daha fazla öneme sahip olmaktadır (Hortaçsu, 2003). Okulda ya da okul dışında zamanını genellikle akranlarıyla geçiren, akranlarıyla birlikte hareket eden ergen için akranlarla ilişkiler bir bakıma gelişimi destekleyici bir işlev görürken, bazı durumlarda saldırganlık, şiddet ve zorbalık davranışları ile ilişkili olabilmektedir (Özgür vd., 2011). Yapılan çalışmalarda okulda zorbalık davranışlarının özelliklerine bakıldığında, şiddete maruz kalan ergenlerin akranlarına oranla daha az arkadaşı olan ve genellikle akran grupları tarafından dışlanan bireyler oldukları görülmüştür (Gini vd., 2007) . Zorbalık yapanlar ise akran grupları tarafından daha az dışlanan, ancak sınıf arkadaşları tarafından fazla hoşlanılmayan bireylerdir (Spriggs vd., 2007). Genellikle anne-babasıyla olumlu ilişkilere sahip olan ergenlerin akranlarıyla da olumlu ilişkiler içinde oldukları görülmektedir (Hortaçsu, 2003).

2.1.2.3. İşyerinde şiddet

İşyeri şiddeti, işyerindeki kişinin/kişilerin diğer kişiye/kişilere zarar verme amacı güden saldırgan davranışları olarak kabul edilmekte ve bu konudaki araştırmalarda genellikle açıkça tanımlanabildiği ve ölçülebildiği için sadece fiziksel şiddet temel alınmaktadır (Özen, 2007).

Fiziksel olmayan şiddetin dışarıdan bakıldığında fark edilen izleri olmadığından anlaşılmasında zorluk çekilmektedir. Fiziksel güç kullanımının olmadığı psikolojik şiddetin uygulandığı alanlardan biri de çalışma ortamlarıdır. Bu sorun genellikle çoğu kişi tarafından bilinmekle birlikte, işyerlerindeki psikolojik şiddetin neden olduğu zararların giderek artması bu konuya ilginin de artış göstermesine yol açmış ve psikolojik şiddetin fiziksel şiddetten daha tehlikeli boyutlara ulaştığı ve güvenlik sorunu yarattığı görülmüştür (Chappell ve Di Martino, 2000).

Karmaşık bir olgu olarak kabul edilen işyerinde şiddetin ortaya çıkmasında sosyal ve ekonomik ortamın dahil olduğu çevresel faktörler dışında, çalışanların belli kişilik özelliklerinin de etkili olduğu görülmekte ve iş sağlığı ve güvenliği açısından büyük bir sorun haline gelmektedir (Leymann, 1996). Böylece çalışma ortamlarındaki şiddetin nedenleri ile ilgili olarak çevresel koşullar ve kişilik özellikleri olmak üzere iki temel grup oluştuğu görülmektedir. Sadece çevresel koşulları dikkate alan yaklaşım ile sorunu incelemek kişilik özelliklerini dikkate almamak; sadece kişilik özelliklerine odaklanmak da çalışma ortamına ait örgütsel, ekonomik ve toplumsal koşulları göz ardı etmek demek olacağı için soruna bütüncül yaklaşmak gerekmektedir (Di Martino ve Chappell, 2000). Hem çevresel koşulların hem de kişilik özelliklerinin birbiriyle etkileşim içinde olabileceği gözönünde bulundurulmalıdır.

Aile içi şiddette olduğu gibi işyerindeki şiddet olayları da adli makamlara bildirilmediği için çoğunlukla kayıt altına alınamamaktadır. Araştırmalara göre ancak ciddi yaralanmalar hatta ölümleri içeren fiziksel şiddet durumlarına ilişkin raporlar olduğu görülmektedir (Castillo vd., 2011).

2.1.2.4. Flört şiddeti

Romantik bir ilişkideki her iki cinsten de olabilen bir partnerin diğeri üzerinde güç kullanarak istismarda bulunması flört şiddet olarak tanımlanır. Kişilerarası şiddet türlerinden biri olan flört şiddeti, flört ilişkisi içinde olan iki kişinin birbirine karşı olan fiziksel, sözel, psikolojik ve cinsel şiddet uygulaması, birbirlerini kısıtlamalarıdır (Aslan vd., 2008). Diğer bir tanımlamaya göre flört ilişkisi içinde gerçekleşen herhangi bir fiziksel, sözel, psikolojik, cinsel şiddet ve kötü muamele flört şiddeti olarak kabul edilebilir (Ramisetty-Mikler vd., 2006).

Diğer şiddet türleriyle karşılaştırıldığında flört şiddeti, nedenleri, yaşanma şekli ve sonuçları açısından farklılık göstermektedir. Flört şiddeti her yaş grubunda görülebilen bir şiddet türü olsa da araştırmalar daha çok genç yaş grubunu işaret etmektedir. Araştırmalar flört şiddetinin 16-24 yaş arası gençlerde sık görüldüğü ve etkilerinin derin olduğuna işaret etmektedir (Turan, 2018). Bir çalışmada 12-21 yaş aralığındaki bireylerin %32'sinin flört şiddetine maruz kaldığı belirtilirken (Halpern vd., 2001), başka bir çalışmaya göre üniversite öğrencileri yaş grubunda bildirildiği kadarıyla, flört şiddetine maruz kalma oranının yine %32 olduğu tespit edilmiştir (Aslan vd., 2008). Bu dönemde ailesinden ayrılmış olan kişi farklı kişilerle yakınlık kurma, bağlanma isteği içerisindedir, duygusal yakınlık dönemi etkilemektedir. Sağlıklı flört ilişkisi kişiye kendini iyi hissettirirken, sağlıksız flört ilişkisi ise kişilerin ruh ve beden sağlığını olumsuz etkileyebilmektedir (Hatipoğlu, 2010). Flört ilişkisinde birinin diğerine kasıtlı olarak cinsel, fiziksel, ekonomik ve psikolojik saldırıda bulunması (Terzioğlu vd., 2016) olan flört şiddeti, hem çok yaygın olması hem de kişisel ve sosyal gelişim üzerindeki olumsuz sonuçları nedeniyle büyük önem taşımaktadır (Lazarevich vd., 2017).

Flört şiddetinin en çok görüldüğü genç yaş grubunda yaşama dair değerlerinin yeni oluşuyor olması, karşıdaki kişiye hissettikleri yoğun sevgi

duygusunun yaşadıkları şiddeti farketmeye engel olmaları ya da şiddetle nasıl başa çıkacaklarınının bilincinde olmamaları bu durumun nedenleri arasında sayılabilir. Pek çok durumda istismarcı partner flört şiddeti uygulayarak partnerini istismar ettiğini fark etmiyor olabilir. Keza istismara uğrayan taraf ne olup bittiğinin ve flört şiddetine maruz kaldığının farkında olmayabilir. İlişkide bireyleri sınırları netleştirme ve sağlıklı bir ilişkinın nasıl olması gerektiği hakkında bilinçlendirmek flört şiddetini önlemeye yardımcı olabilir. Bunu göz önüne alarak özellikle üniversite çağındaki bireylerin şiddet gören ve uygulayan olabilecekleri göz önünde bulundurularak özellikle de başta flört ilişkilerinde şiddet olmak üzere şiddet konusunda ayrıntılı şekilde bilinçlenmeleri ve farkındalık kazanmaları çok önemlidir (Aslan vd., 2008).

Araştırmalarda kadınların fiziksel olarak daha çok yaralandığı ve korku yaşadığı, erkeklerin ise şiddet eylemlerini daha çok başlatan taraf oldukları ve ilişkinin geçmişinde daha fazla saldırı girişiminde bulundukları cinsiyet farklılıkları olarak dikkat çekmektedir (Hamberger ve Larsen, 2015). Literatürde yakın partner şiddeti genellikle çoğunlukla erkekler tarafından kadınlara uygulanan şiddet şeklinde yer almaktadır. Bu terimle, failin ilişki ve partneri üzerinde kontrol sağlamaya çalıştığını gösteren kontrol edici davranışları kastedilmektedir (Johnson ve Leone, 2005). Oysa, yakın partner şiddeti, genellikle erkeğin partneri üzerindeki kontrol sağlamaya çalıştığı genel bir kontrol modelinden çok cinsiyet simetrik durumsal çift şiddeti gibi görünür (Philips vd., 2006). Çiftin tartışmaları sözlü saldırganlığa ve daha ciddi eylemlere dönüştüğünde ortaya çıkar. Üniversite eğitimi süresinde öğrencilerinin ağırlıklı olarak romantik ve cinsel ilişkilere sahip olması, duygusal ve öfke yönetiminin yetersiz olması nedeniyle durumsal çift şiddetinin daha yaygın olduğu görülmektedir (Philips vd., 2006).

Benlik saygısı üzerinde olumsuz bir etkisi olan flört şiddeti, aynı zamanda kişilerarası ilişkilerde sağlıklı ya da sağlıksız davranış kalıplarının bu dönemde

geliştirilmesi, edinilmesi ve yetişkinliğe kadar sürdürülerek hayat boyu etkili olması nedeniyle önemli bir sorundur.Teknolojinin gelişmesiyle günümüzde flört şiddetinin uygulanma sıklığı artmış ve alanı da genişlemiştir. Bunun sonucunda partnerler birlikte olmasa da teknolojik araçlar aracılığıyla birbirlerine baskıcı ve kontrol edici davranışlar göstermekte, tehdit etmekte; örneğin telefonunu, mesajlarını, sosyal medya hesaplarını kontrol etme, sürekli nerede olduğunu sorma, kanıt olarak fotoğraf göndermesini talep etme gibi davranışlar sergilemektedir (Fidan ve Yeşil, 2018).

Başlangıçta kıskançlık, alkol ve cinsellik gibi nedenlerle ortaya çıkan flört şiddeti; ileri dönemde çocuklar, para, cinsellik ve başka anlaşmazlıklar ile aile içi şiddete dönüşerek, giderek ağırlaşan sonuçları ile erişkinlik hayatını da etkileyecektir (Clark, 1994). Bu yüzden, flört döneminde şiddetin önlenmesi, gelecekte meydana gelebilecek birçok şiddet türüne engel olabilecektir.

Yaralanma, ölüm gibi kısa dönem ve alkol, uyuşturucu kullanımı, yeme bozuklukları, depresyon, anksiyete, travma sonrası stress bozuklukları, intihar düşüncesi gibi çok daha geniş kapsamlı uzun dönem birçok ciddi sağlık etkisi de olan flört şiddetinin tüm bu nedenlerle ayrı bir başlık olarak tanımlanması ve incelenmesi gerekir (Betz, 2007).

Flört şiddetinin uzun dönem ciddi sağlık etkileri de vardır. Bunlar arasında süreğen gastrointestinal ve kardiyovasküler hastalıklarda artış görülmektedir (Philips vd., 2006). Ayrıca erken yaşta (15 yaşından önce) ilişkiye girme, çok sayıda cinsel partnerin olması, ilişki öncesi madde kullanımı, korunmasız cinsel ilişkiye girme şeklindeki büyük risk taşıyan cinsel davranışlar ve bunların sonucunda istenmeyen gebelik, cinsel yolla bulaşan hastalıklara yakalanma riski de oldukça yüksektir (Kaestle ve Halpern, 2005).

Flört şiddeti açısından risk faktörlerine bakacak olursak; adölesan yaş grubunda olmanın başlı başına en önemli risk faktörlerinden biri olduğu görülmektedir (Price vd., 1999). Adölesan dönem, psikolojik olarak kırılgan bir dönem olup, deneyimsizlikler nedeni ile şiddetin etkilerinden daha fazla etkilenilen bir süreçtir (Subaşı ve Akın, 2003).

Ruhsal sağlık problemleri, madde ve alkol kullanımı, antisosyal kişilik ve davranışlar, riskli seksüel birliktelikler ve özellikle çocukluk döneminde şiddete maruz kalma ya da tanık olma önemli risk faktörlerindendir. Davranış problemleri, sosyal ilişkilerde azalma, problem çözme yeteneklerinde azalma ve iletişim kurma becerisinin azlığı da şiddete yönelten faktörlerden bazılarıdır (Jackson, 1999; Lewis ve Fremouw, 2001). Birçok çalışma, düşük özsaygının hem şiddet mağduru hem de uygulayan olmak için önemli bir risk faktörü olduğunu vurgulamaktadır (Lewis ve Fremouw, 2001; Cascardi ve O'Leary, 1992). Sosyokültürel ve ekonomik durum ele alındığında ise düşük sosyoekonomik durumun olumsuzluğu, kırsal bölgede yaşama gibi bireyin kendi özellikleri dışındaki faktörlerin flört şiddeti uygulama riskini arttırdığı ileri sürülmüştür (Lewis ve Fremouw, 2001). Çocukluk çağında bakım ve korumasından birincil derecede sorumlu olan kişi tarafından kötü muamele veya yetersiz bakıma maruz kalan belirten bireylerin flört şiddetine maruz kalma açısından riskli sayılabileceğine işaret eden kanıtların ise henüz yeterli olmadığı belirtilmiştir (Loh ve Gidycz, 2006).

Flört şiddetinin nedenleri arasında öne çıkan bir diğer başlık ise toplumsal cinsiyet rolleridir. Toplumsal cinsiyet; kadın ve erkeğin sosyal olarak belirlenen rol ve sorumluluklarını ifade eder. Sosyal yapılandırma sonucu oluştuğu için de kültürden kültüre farklılık gösterir. Kadın yaşamına, “kadın olmaya” kültürel yönden daha az değer verilen, erkeğin kadından daha üstün görüldüğü toplumlarda; bu durum uygulanan şiddetin kadın tarafından kabul edilmesine, benimsenmesine, “normal”

kabul edilmesine ya da karşı çıkılamamasına neden olmaktadır (Akın ve Demirel, 2003).

2.2. Empati

Başkalarının acılarını anlamayı sağlayan prososyal etkileşimlerin merkezinde yer alan empati; bireylerin sosyal uyumsuz saldırgan davranış eğilimlerini engellemektedir (Preckel vd., 2018). Empati hem bilişsel hem de duygusal öğeler içerdiği için ilgili kavramlar arasında işlevsel farklılıklar vardır; hedefin ve gözlemcinin duyguları benzer olsa da aynı değildir; hayal gücü gibi diğer uyaranlar da empati oluşmasına yol açabilir (Kohut, 2010). Bunu da gözönüne alarak, empati için şunları söylemek mümkündür:

Empati duygusal bir tepki olduğu için genellikle duygusal empatiden söz edilir. Ancak kişi kendisinin doğrudan deneyimlediği ya da hayal ettiği algısına benzeyen bu duygunun kaynağının kendisi olmadığını fark ettiğinde bilişsel empatiden söz ederiz (De Vignemont ve Singer, 2006). Empatik süreçler otomatik olarak ortaya çıkar, ancak kontrol süreçleriyle de şekillenir (Cuff vd., 2016). Hem otomatik hem de kontrollü süreçlerin etkileri gibi, hayal edilen uyaranların da empatide etkili olduğu ileri sürülmektedir (Cuff vd., 2016).

2.2.1. Empatinin tanımı

Empati terimi 100 yıl kadar önce Almanca Einfühlung kelimesinin bir uyarlaması olarak kullanılmaya başlanmıştır (Wispé, 1986). Kapsamlı bir geçmişi

olmasına rağmen empatinin kavram olarak tek bir iyi tanımı yoktur, alandaki yazar sayısı kadar ayrı tanımı vardır (Decety ve Jackson, 2004).

Farklı yazarlar tarafından farklı şekillerdeki tanımlardan bazıları şu şekildedir:

-Gözlemcinin zihinsel durumunu başka bir kişiye / hayvana atfetme dürtüsü veya yeteneği ile diğer kişinin zihinsel durumuna uygun bir duygusal tepki vermesidir (Baron-Cohen ve Wheelwright, 2004).

-Başka bir kişinin acılarına tanıklık ederek üretilen diğeri odaklı ve sempati, şefkat, yumuşak kalplilik ve hassasiyet gibi duyguları içeren uyumluluk duygusudur (Batson vd., 1987).

-Başka birinin duygusal durumunu veya bağlamını anlama ve paylaşma yeteneğidir (Batson vd., 1987).

-Bir kişinin yaşadığı duygular ile başkaları tarafından ifade edilenler arasındaki benzerlik hissidir (Decety ve Lamm, 2006).

-Başka bir kişinin bakış açısını algılama, bir başkasının duygularını deneyimleme ve şefkatle davranma yeteneğidir (Geer vd., 2000).

-Bir kişinin duygulanım durumunun diğerininkiyle bir tür taklit edilmesidir (Goldman, 1993).

-Gözlem, hafıza, bilgi ve muhakemenin başkalarının düşüncelerine ve duygularına içgörü sağlamak için birleştirildiği karmaşık bir psikolojik çıkarım biçimidir (Ickes, 1997).

-Başka bir varlığın doğrudan algılanan, hayal edilen veya anlaşılan duygu durumuna duygusal bir tepkidir (Singer ve Lamm, 2009).

-Başka birinin bir duyguyu deneyimlediği veya deneyimlemek üzere olduğunu algıladığı için duygusal tepki veren bir gözlemciliktir (Stotland, 1978).

Bilişsel ve duygusal özelliklere ilişkin yapılan ya da başka kavramlarla karıştırılan farklı tanımlar olması gerçeği beraberinde bir çok sorunu getirmektedir. İlk olarak, “empati” ile ilgili araştırma bulgularını yorumlarken, önce tam olarak neyin çalışıldığının net olmaması ve kavram karışıklığının sonuçların yorumlanmasını zorlaştırabileceğini göz önüne almak gerekir (Brown vd., 2012). İkinci olarak, araştırmacıların ve uygulayıcıların empatiyi kavramsallaştırma yöntemlerinde görünen farklılıklar empatinin araştırılması ve empatiyi geliştirmeyi amaçlayan tedavi ve eğitim programlarında ele alınması arasında bir uyumsuzluğa yol açmaktadır (Barnett ve Mann, 2013). Üçüncü olarak kavramların farklı şekilde anlaşılması, empatinin bazı anlayışlarının diğerlerinden daha fazla terapötik etkililiğe sahip olduğu şeklinde terapötik karışıklıkların ortaya çıkmasına neden olabilir (Clark, 2010).

Empatinin, ayrı işlevlere hizmet eden, ancak empatiyi ortaya çıkarmak için uyum içinde çalışan hem bilişsel hem de duygusal bileşenleri kapsadığı görüşü yıllar önce vurgulanan, genel kabul gören va hala çağdaş sayılan bir görüştür (Feshbach, 1978; Decety ve Jackson, 2004). Empatinin bağlama bağlı bir yanıt olarak anlaşılması gerektiği savunulmaktadır (Hollan, 2012). Empatinin ortaya çıkardığı duygusal tepkinin sadece gözlenen basit bir duygulanım olmadığı; duygu düzenleme mekanizmalarıyla düzenlenebileceği, yani seviyesinin yükseltilebileceği veya azaltılabileceği unutulmamalıdır (Mauss vd., 2007). Daha spesifik olarak, bir başkasının yoğun sıkıntısını gözlemleyerek ortaya çıkan dolaylı duygusal tepki, engellenmediği sürece empatik gözlemcide kişisel sıkıntıya yol açan empatik aşırı uyarılmaya neden olabilir (Eisenberg vd., 1994).

Yapılan araştırmalarda insan beynindeki ayna nöronların keşfi, empatinin potansiyel sinirsel temeli için destek sağlamıştır (Iacoboni, 2009). Buna göre ayna nöronlar sayesinde başka bir kişinin kasıtlı eylemini basitçe gözlemlemek, karşılık

gelen motor nöronları harekete geçirecek ve limbik sistem üzerine projeksiyon yaparak ilişkili duygusal tepkileri tetikleyecektir. Böylece ayna nöronların insan empatisi için hayati bir rol oynadığı sonucuna varılmaktadır (Iacoboni, 2009).

Önerilen empati tanımlarının ortak yanı, olumsuz duygulara karşı gösterilen empatiyle sınırlandırılmış olmalarıdır. Tanımlar genel olarak duygusal durumlara veya duygusal deneyimlere atıfta bulunur ve bu nedenle olumsuzdan olumlu değerliliğe değişen tüm duygusal yelpazeyi kapsar (Preston ve De Waal, 2002). Empati geleneksel olarak olumsuz duygularla bağlantılı olsa da, bazı bilim adamları empatiyi özellikle olumlu duygularla ilişkilendiren yapıları tanımlar. Böylece karşımıza çıkan pozitif empati terimi, başka bir kişinin olumlu etkisini algılamalarına yanıt olarak insanlarda ortaya çıkan olumlu duyguyu ifade etmek için kullanılır (Sallquist, 2009). Pozitif empatinin ilişkilerdeki olumlu etkisi de pozitif empati göstermenin coşkulu bir olumlu duygulanıma ve kişinin romantik partnerinde meydana gelen olumlu olaylara olumlu tepki göstererek ilişkinin kalitesini arttırmasıdır (Gable vd., 2004).

Öfke ve utanç duygularına kıyasla gurur ve rahatlama gibi nadiren deneyimlenen hoş duygularla empati kurma eğilimi daha fazladır. Dahası, empati kurma motivasyonunun artması, hedef kişinin üzüntüsünden çok mutluluk için daha empatik duygularla sonuçlanma eğilimindedır. İnsanlar olumlu bir duyguyla empati kurmaya olumsuz bir duygudan daha çok içsel olarak motive olabilmektedir. Çünkü olumlu empati yüksek fayda sağlamakta yani hoş bir duygusal durum deneyimi içermektedir (Duan, 2000).

Pozitif empati, hoşa gitmeyen duygular yaratan olumsuz empatiden daha ödüllendiricidir. Örneğin, çocukların diğer duygulardan çok kendi kişisel mutluluklarına daha empatik tepki verdikleri bulunmuştur (Strayer, 1980).

2.2.2. Empatinin çok boyutlu olması

18. yüzyıldan günümüze, en az iki farklı empati türünden söz edilmektedir: Birinin başkalarına karşı duygusal tepkileri ile bu duygusal durumları duygusal deneyimden bağımsız olarak tanıma yeteneği arasında yapılan ayrım, bugün sırasıyla duygusal ve bilişsel empati isimlendirmesi altında devam etmektedir (Smith, 2010). Duygusal empati, bir kişinin başka bir kişinin bir duyguyu ifade etmesine tepki olarak duyguyu ne ölçüde deneyimlediğini ifade eder. Bu duygusal tepki içinde teorisyenler, duygusal rezonans (başka bir kişinin hissettiği gibi hissetmek) ile empatik endişe (başkasını hissetmek) arasında ayrım yapar (Batson ve Ahmad, 2009).

Öte yandan bilişsel empati, başka bir kişinin ne deneyimlediğinin anlaşılmasına atıfta bulunur ve bu anlayış normalde perspektif alarak (başkalarının içsel zihinsel durumlarını anlayarak) elde edilir (Zahavi, 2012). Bilişsel bileşen, örneğin; tıp alanında, genellikle duygusal empatiyi neredeyse dışlayacak kadar vurgulanmıştır (Decety ve Jackson 2004).

2.2.2.1. Bilişsel empati

Bilişsel empati, zihin teorisi ile yakından ilgili olan başkalarının duygularını anlama yeteneğidir (Blair, 2005). Başka bir ifadeyle bilişsel empati, olayları farklı bakış açısına göre değerlendirmedir (Büyükcebeci, 2017).

Bilişsel empati iki boyuttan oluşur: (1) perspektif alma - başkalarının içsel zihinsel durumlarını anlama; ve (2) çevrimiçi simülasyon - başkalarının ne hissettiğini hayal ederek onların bakış açısını anlamak (Zahavi, 2012).

Bilişsel empati okul öncesi yıllarda gelişir ve toplum yanlısı davranışların temel bir bileşenidir (Decety vd., 2018). Yapılan çalışmalarda yüksek empati becerisi

kişilerarası ilişkilerin sağlam ve uyumlu olmasını sağlarken, düşük empati beceri ise çatışmalara ve iletişimsizliğe sebep olabilmektedir (Kaya ve Siyez, 2010). Bazı araştırmacılar da olumlu iletişimin kurulabilmesi için empati becerisinin ön şart olduğunu vurgulamaktadır (Ersoy ve Köşger, 2016).

Kişilik ve gelişimsel bozukluklar üzerine yapılan araştırmalar, bilişsel ve duygusal empatinin iki farklı yapıyı yansıttığını göstermektedir. Örneğin, otizm spektrum bozukluğu olan bireylerde genellikle bilişsel empati eksiklikleri olduğu, ancak duygusal empati seviyesinin ortalama düzeyde olduğu görülmektedir (Baron-Cohen.ve Wheelwright, 2004). Psikopatik bireyler ise tam tersi bir örüntü sergilemektedir (Blair, 2005).

Dikkate alınması gereken bir başka nokta, empatinin zorunlu olarak duygusal bir bağlamla sınırlı olup olmadığı veya bilişsel empatinin tek başına "empati" olarak değerlendirilip değerlendirilemeyeceğidir. Örneğin; sadece bilişsel empatinin, terapistlerin danışanların düşüncelerini ve ne anlam ifade ettiklerini anlamalarına ya da öğretmenlerin öğrencilerindeki anlayış eksikliğini fark etmelerine yardımcı olabileceği ileri sürülmektedir (Rogers, 1975).

2.2.2.2. Duygusal empati

Empati bilişsel olarak başkalarının zihinsel durumlarını anlama ve tanımlama yeteneğimizi ifade ettiği kadar duygusal olarak başkalarının duygularını paylaşma yeteneğimizi de ifade etmektedir (Singer vd., 2004). Böylece duygusal empati, duygusal bir uyaranla ortaya çıkan duygu deneyimiyle ilgilidir. Duygusal empati, bireyin yaşadığı duyguyu hissedebilme ve bu duyguya uygun reaksiyon gösterme anlamındadır (Büyükcebeci, 2017).

Duygusal empati, başkalarının duygularını dolaylı olarak paylaşarak anlama yeteneğini ifade eder (Smith, 2006). Duygusal empati, bir başkasını olumsuz bir durumda gözlemlerken artan sıkıntı hissi olarak ortaya çıkabilir ve bireyin neden acı çektiğinin açık bir şekilde anlaşılmasını gerektirmez. Duygusal empatinin en ilkel habercisi, kendisiyle diğer insanlar arasındaki farkı tanımada açıkça gelişmiş bir beceriye sahip olmayan bir günlük bebeklerin bile deneyimleyebileceği duygusal bulaşmadır (Rankin vd., 2005).

Duygusal empati üç bölüme ayrılır:

1. Duygusal bulaşma - bir başkasının duygularını otomatik olarak kopyalama,

2. Yakınsal yanıt - başkalarının duygusal ipuçlarına yanıt ve

3. Çevresel yanıt - yoğun ortamlarda duygusal ipuçlarına yanıt.

Duygusal bağlamda empati, bir başkasının psikolojik ve duygusal durumunu, kişinin kendi özel dünyasını hissediyormuşsunuz gibi paylaşmak anlamına gelir. Bu duygusal paylaşım geçici bir durumdur ve duygusal deneyimin niceliğiyle değil niteliğiyle ilgilidir (Breithaupt, 2012). Empati türlerin hayatta kalması için kuşaklar arası ilişkilerin gerekli olduğu karmaşık sosyal ortamlarda kişiler arası ilişkilere yardımcı olur (Jaspers, 1997).

Duygusal empati, duyguları tanımanın ötesinde, başka bir kişinin duygularının sosyal davranışı etkileyebileceği ve harekete geçirebileceği bir katalizördür. Duygusal empati, başka bir kişinin duygusal durumunu paylaşma yeteneğini ifade eder ve bireyleri, diğerine fayda sağlamayı amaçlayan olumlu sosyal davranışlar sergilemeye yönlendiren kritik bir motivasyon kaynağı olarak karşımıza çıkar (Ersoy ve Köşger, 2016).

2.2.3. Empatiyle karıştırılan konseptler

Empatiyi bir dizi ilişkili kavramdan ayırmak için birkaç dikkate değer yaklaşımlar geliştirilmiştir (Batson, 2011). Empatiyi duygusal bulaşma, sempati ve şefkat gibi tüm ilişkili kavramları içeren kapsayıcı bir kategori olarak gösteren çalışmalar mevcuttur (Preston ve De Waal, 2002).

Empatinin bazı tanımları, empati ve sempati kavramlarını birleştiriyor gibi görünürken bazıları ise sempati ve empatinin birleşmesine karşı çıkmıştır (Eisenberg vd.,1991). Literatürde empati ve sempati arasındaki ayrım, sırasıyla "öteki gibi hissetme ve onu hissetme" olarak tanımlanmaktadır (Hein ve Singer, 2008). Buna örnek olarak, bir başkasında üzüntü algılandığında, empatinin gözlemcide üzüntüye neden olması, sempatinin ise endişe duygularını beraberinde getirmesi söylenebilir (Singer ve Lamm, 2009) ve bu durum iki yapının altında yatan nörolojik süreçlerdeki farklılıklar ile tutarlı görünmektedir (Decety ve Michalska, 2010). Bu farklılık nedeniyle, uzmanların çoğunun görüşü, empati ve sempatinin birbirinden ayrılması gerektiği şeklindedir. Bir başkasını "hissetme" duygusunun da bir adı olması gerektiğinde literatürde birçok yazar tarafından bu duyguya verilen "sempati" adı şu anda en uygun olanı olarak karşımıza çıkmaktadır.

Genelde empati ile özdeşleştirilen diğer iki yapı şefkat ve hassasiyettir. Şefkat, "bir başkasının acılarına tanık olunduğunda ortaya çıkan ve daha sonra yardım etme arzusunu motive eden duygu" iken; hassasiyet, genellikle hassas ve savunmasız kişilerde ortaya çıkan geniş, sıcak ve bulanık bir his olarak tanımlanır (Goetz vd., 2010; Lishner vd., 2011).

Şefkat ve sempatiyi ayırt etmek mümkündür. Hassasiyet, uzun vadeli bir ihtiyaç olarak hedefteki savunmasızlığa bağlanırken, sempatiden kaynaklanan

motivasyon, mevcut bir ihtiyaca yöneliktir (Lishner vd., 2011). Bu tür terimler, daha çok birinin diğerinin kötü durumuna yönelik duygularıyla ilgili olduğundan, duyguların paylaşımı empatiden çok sempati ile yakından ilişkilidir (Kalawski, 2010) (Nakao ve Itakura, 2009).

2.2.4. Empati üzerine çalışmalar

Kişilerin davranışlarında değişikliğe neden olması açısından empati düzeyinin insan yaşamındaki önemi büyüktür. Araştırmalarda empati düzeyi farklı olan kişilerin farklı biçimlerde davranışlar sergilediği belirtilmiştir (Kaukiainen vd., 1999). Buna hayatın erken döneminden bir örnek olarak; empati düzeyi yüksek çocukların bir yaşından itibaren duygusal tepkilerinin, kendi kendilerini kontrol kapasitelerinin ve içsel bir motivasyon ile prososyal davranış sergileme seviyelerinin empati düzeyi düşük olanlara göre daha yüksek olduğunun görüldüğü bir araştırmayı verebiliriz (Miller ve Haar,1997). Başka bir çalışmada da benzer biçimde, empati düzeyi yüksek olan kişilerin prososyal ve alturistik davranışa, empati düzeyi düşük olanlara göre daha yatkın olduğu belirtilmiştir (Eisenberg ve Miller, 1987). Olumlu davranışlarda etkili olduğu belirtilen empati düzeyinin, sıralanan davranışlar dışında, saldırgan ve antisosyal davranışlarla da ilgili olduğu belirtilmektedir (Jolliffe ve Farrington, 2004).

Olumlu sosyal davranışların gelişmesine katkıda bulunan empati; diğeri yönelimli bir duygudur ve empatinin yoksunluğu durumunda sosyal yaşamda arasında saldırgan duygu ve davranışların da olduğu sorunlar ortaya çıkmaktadır. Yapılan araştırmalara göre; empatinin, saldırgan ve antisosyal davranışların azaltılmasına yardımcı olduğu ve empati ile saldırganlık ve zorbalık arasında ters yönlü bir ilişki olduğu görülmektedir (Endresen ve Olweus, 2001) (Loudin vd., 2003). Empati ve

zorbalık arasındaki ilişkiyi araştıran bir başka çalışmada empati ile zorbalığa yönelik tutumlar ve zorbalık davranışı arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür (Endersen ve Olweus, 2001). Olumlu anne-babalık ile empati, özdüzenleme, olumlu sosyal davranışların ilişkisinin incelendiği bir çalışmada da olumlu anne-babalığın ergenlerde empati düzeyi ile pozitif yönde anlamlı lişkisi olduğu tespit edilmiştir (Padilla-Walker ve Christensen, 2010). Bu sonuçlara bakarak empati oluşumunda anne-baba tutumlarının önemi anlaşılmaktadır.

Yine araştırmalar saldırganlık davranışlarının diğerlerini inciten, onlara psikolojik ve fiziksel zarar veren olumsuz etkileri olan davranışları kapsadığını göstermektedir (Bilgin, 2003). Araştırmalar sonucunda empatinin bireylerin birbirini anlamasını sağlayarak, aralarında herhangi bir çatışma yaşanması olasılığını azalttığı belirtilmektedir (Eisenberg, 2000). Empati ile saldırganlık arasındaki ilişkinin incelendiği bir araştırma empati kurma eğiliminin saldırganlığın azalmasında etkili bir rolü olduğunu göstermektedir (Strayer ve Roberts, 2004).

Literatürde empati düzeyi cinsiyete göre incelendiğinde kadınlar ve erkekler arasında kadınların empati düzeyinin daha yüksek olduğu konusunda bir uzlaşma olduğu anlaşılmaktadır (Endresen ve Olweus, 2001) (Lennon ve Eisenberg, 1987). Bir diğer araştırmada ise özellikle de duygusal olarak empati kurmada kadınların daha başarılı olduğu ve gençlerin çocuklara göre, yetişkinlerin ise gençlere göre empati kurmada daha başarılı olduğu ortaya çıkmıştır (Cotton, 2001). Başka bir çalışmada da kişilerin hemcinslerine karşı geliştirdikleri empati, karşı cinse karşı geliştirilen empatiden daha yüksek bulunmuştur (Smith, 1996). Benlik algısı yüksek kişilerin empati kurma düzeylerinin yüksek olduğunu gösteren çalışmalar vardır (Endersen ve Olweus, 2001). Yine müzikle uğraşan gençlerin empatik becerileri ve

kendine saygı düzeyleri uğraşmayanlarınkine oranla daha yüksek olduğu çalışmalar bulunmaktadır (Atilla, 2007).

2.3. Duygu Düzenleme

Sevgi, nefret, üzüntü, mutluluk, korku, öfke gibi duygular bireyin sadece duygusal tepkilerini değil ayrıntılı düşünme, öğrenme, problem çözme, karşıdaki kişinin niyetini anlama gibi bilişsel faaliyetlerini de etkilemektedir. Duygusal tepkiler; farklı olaylar karşısında değişen ölçülerde olumlu ya da olumsuz olabilir. İşlevsel olarak insan hayatında büyük yeri olan duygular, karşılaşılan yeni durumlara uyum sağlamaya da büyük ölçüde yardımcı olmaktadır. Duygular bazen zararlı sonuçlara da yol açabilir. Önemli olan kişinin duygularını nasıl düzenleyeceğinin farkında olmasıdır (Denollet, vd., 2008).

Bireyin hangi duyguya ne zaman nasıl deneyimleyerek sahip olduğu, bu duygudan nasıl etkilendiği ve duyguyu nasıl dışa yansıttığı gibi durumların hepsi ise duygu düzenlemeyle ilgilidir (Gross, 1998). Böylece, duygu düzenleme kişilerin hangi duyguyu ne zaman nasıl deneyimleyeceklerini ve ifade edeceklerini etkileyen süreç olarak tanımlanmaktadır (Gross, 1998). Başka bir ifade şekli olarak duygu düzenlemenin, kişinin amaçlarını gerçekleştirmek için duygusal tepkilerini kontrol etmesi, izlemesi, değerlendirmesi ve değiştirmesi olduğu söylenebilir (Thompson, 1994).

Duygu düzenleme; düşünceler, fizyoloji, davranış veya duyguların bizzat kendileri gibi duyguların başka bir şeyi nasıl düzenlediğine eşit derecede atıfta bulunabileceğinden, aslında net tanımlanamaz görünmektedir. Bununla birlikte, duygunun birincil işlevi tepki sistemini koordine etmekse, duygu düzenleme en baştan

itibaren duyguyla birlikte var olmaktadır. (Gross ve Thompson, 2006). Duygu düzenleme sürecinde kişi duygularını başka tarafa yönlendirmektedir. Bu durumda duygu düzenlemenin amacı, duygusal tepkileri değiştirmek olmaktadır (Bridges vd., 2004).

Duygu düzenleme genel olarak; kişinin, kendi olumlu ve olumsuz duygularının yoğunluğunu, süresini ve yönünü artırmak, azaltmak veya devam ettirmek için stratejiler kullanarak, duygusal tepkilerini yönetme kapasitesi olarak tanımlanır (Koole vd., 2019).

2.3.1. Duygu düzenleme stratejileri

Süreç odaklı modele göre duyguların oluşumu süreklidir; duygular duygusal uyarıcının algılanması ile başlayan girdi sürecinde ve duygusal yanıtın ortaya konulduğu çıktı sürecindeki ipuçlarının değerlendirilmesi sonucunda ortaya çıkmakta ve girdi sürecinden çıktı sürecine kadar düzenlenmektedir (Gross,1998).

Bu modele göre duygu düzenleme süreçleri şunlardır:

1) Bilişsel yeniden değerlendirme,

2) İfadeyi engelleme (bastırma).

1) Bilişsel yeniden değerlendirme: Bilişsel yeniden değerlendirmede duyguya yol açan olayı kabul etmek yerine meydana gelen duygusal etkiyi değiştirmek için olay mantık çerçevesinde ve duygusal olmayan bir bağlamda yeniden gözden geçirilir ve mevcut düşünme biçimi değiştirilir.Bir çatışma durumunu sorunu çözmek için fırsat olarak görmek gibi ya da başa çıkmak için yeni bir kaynak aranır. Bu strateji ile kişilerin stresli durumlarla başa çıkmada daha başarılı olduğu, özsaygılarının daha yüksek olduğu görülmektedir (Gross ve Thompson, 2006).

2) İfadeyi engelleme (bastırma): İfadeyi engelleme (bastırma) sürecinde ise yaşanılan duygunun ifadesini engellemek vardır (Dan-Glauser ve Gross, 2013). Bu süreçte kişi duygularını gizler, azaltır ya da duygusal deneyime daha az davranışsal tepki verirken gerçekte başkalarının kendisine yöneltecekleri duygusal tepkileri kontrol altına almaya çalışmaktadır (Gross ve Levenson, 1993). Bu kişiler, kendilerini daha yapay ve kötü hisseder ve negatif duygulara ve depresyona eğilimli olabilir ve kişiler arası ilişkilerden kaçınma davranışı gösterebilirler (Denollet, 2008).

Duyguları düzenlemeyi öğrenmek, duygusal olarak boşalmayı gerektiren durumlarda esnekllik sağlayan önemli bir sosyo-duygusal beceridir. Bireyin duygusal tepkileri yönetme şekli gelişim dönemlerine göre farklılaşmaktadır.

Gelişim dönemlerine göre farklılaşmaya bakıldığında; erken çocukluk döneminde duyguların ifadesinde bir bakıcıdan dışsal destek arandığı görülmektedir. (Cole vd., 2018). Ergenlikte ise ebeveyn desteğine duyulan güvende tipik bir azalma ve uyum sağlayıcı duygu düzenlemede sınırlılık vardır (Zimmermann ve Iwanski, 2018). Bireyler yetişkinliğe doğru olgunlaştıkça, duygularını içsel düzenleyici stratejiler yoluyla giderek daha etkili bir şekilde yönetmektedir (Suri vd., 2018). Genç yetişkinlik dönemine denk gelen üniversite yıllarında da bireyin değişen sosyal çevresi, farklılaşan akademik beklentilere bakış açısı, içsel düzenleyici stratejilerin kullanımı gibi etmenler dolayısıyla duygu düzenlemede farklılıklara yol açabilmektedir.

Böylece duygu düzenleme süreci aynı zamanda kişinin amaçlarına ulaşabilmesi için özellikle yoğun ve geçici duygusal tepkileri gözlemleme, değerlendirme ve değiştirmede içsel ve dışsal süreçlerin varlığına işaret etmektedir. Bu da duygu düzenleme becerilerinin bireyin duygularına etki ederek; karşılaştığı problemleri çözme, kaygı ve zorluklarla başa çıkmada önemli bir rol oynadığını göstermektedir (Thompson, 1991).

Son zamanlarda yapılan çeşitli araştırmalarda duygu düzenleme becerilerine giderek daha çok yer verildiği görülmektedir. Yapılan bir araştırmada, duygu düzenlemenin alt boyutlarından biri olan yeniden düzenleme becerilerinin, zihin sağlığını olumlu şekilde etkilediğini, bastırma boyutunun ise olumsuz şekildiği belirtilmiştir (Arndt ve Fujiwara, 2014).

2.4. Gözlerden Zihin Okuma

Zihin okuma 'Zihin Kuramı'nın önemli bir yönüdür ve 'Gözlerden Zihin Okuma Testi' ile ölçülerek bu becerinin değerlendirildiği düşünülmektedir (Baron-Cohen vd., 2001).

Bireyin sosyal hayatı etrafındaki diğer bireylerin duygu, inanç ve niyetlerini anlayarak davranışlarını değerlendirmek yoluyla belirlenmektedir. Karşıdakinin zihinsel durumlarını doğru değerlendirme becerilerinin geliştiği oranda bireyin sosyal hayatı güçlü olur. Zihinsel bir beceri olan bu değerlendirme becerisi "Zihin Kuramı" olarak adlandırılır (Baron-Cohen, 2001) ve empati, başkalarına acıma ve sempati ya da aldatma, ihanet etme ve yalan söyleme gibi pek çok olumlu ve olumsuz özelliği kapsar (Drubach, 2008).

Normal gelişim gösteren çocuklarda 4 yaş civarında oluşmaya başlayan zihin kuramı sayesinde birey kendisini karşısındakinin yerine koyarak, onun hissettiklerini hissetmeye, düşündüklerini anlamaya ve etkili bir iletişim gerçekleştirmeye başlar (Aydın, 2003).

Etkili bir iletişim için önemli olan insanların davranışlarını kişilerin düşüncelerine göre açıklayabilmek için akıllarında ne olduğuna dair bir fikre sahip olmamız gerekir. Zihin kuramının dayandığı zihin okuma diğer insanların inançları ve

arzuları hakkında bilgi edinme becerisidir. Zihinsel gelişimin önemli bir parçası olan ‘zihin kuramı’ konusunda pek çok araştırma yapılmış ve zihin kuramı becerilerinin düşük olmasının bireylerin sosyal hayatında kişilerarası iletişim ve etkileşim açısından çeşitli problemler yaşanmasına sebep olabileceği görülmüştür (Kornreich vd., 2016).

Zihin kuramı, inançlar ve niyetler gibi zihinsel durumları kendine ve / veya başkalarına atfetme yeteneğini ifade eder (Dennett, 1980). Çeşitli psikiyatrik hastalıklara sahip klinik gruplar ile sağlıklı grupların karşılaştırıldığı zihin kuramı araştırmalarında; kontrol grubuna kıyasla klinik gruplarında anormal performans kalıpları bulunmuştur. Yapılan araştırmalarda otizm spektrum bozukluğu ve şizofreninin dahil olduğu bazı durumlarda; psikotik semptomların temel özelliklerinden olan kişinin kendisinin ve diğerlerinin niyetlerini yanlış yorumlamasının zihin kuramında eksiklikle ilişkili olduğu görülürken; sosyal anksiyete bozukluğu ve sınırda kişilik bozukluğu gibi birkaç durumda da aşırı zihinselleştirme olduğu görülmüştür (Brüne, 2005; Frith ve Frith, 2003).

Zihin kuramına sahip olan kişinin, başka bir kişinin bilgisinin kendisininkinden farklı olduğunu anlaması mümkündür. Karşısındaki kişiyle yüz yüze konuşma yapan bir kişi zihin kuramı becerilerini kullanarak karşısındaki kişinin düşünceleri ya da kendisi hakkında ne düşündüğüyle ilgili bazı çıkarımlarda bulunur ve bunu sosyal ilişkilerin kurulması esnasında kullanır. Değişik kaynaklarda ‘zihin okuma’ ya da ‘sosyal biliş’ kavramlarıyla adlandırılan bu süreç empatinin bilişsel yönünü göstermektedir (Baron-Cohen ve Wheelwright, 2004).

3. GEREÇ VE YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, İstanbul ilindeki Meslek Yüksekokulu öğrencilerinin flört şiddetine yönelik tutumları ve flört şiddeti davranışlarına maruz kalma ile empati, duygu düzenleme ve gözlerden zihin okuma becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi amacıyla ilişkisel tarama modeli kullanılarak yapılmıştır (Buyukozturk, 2010). Adı geçen ilişkisel tarama modelinin amacı iki ve daha çok sayıdaki değişken arasında birlikte değişim varlığını ve derecesini belirlemektir (Karasar, 2005).

3.2. Örneklem

Bu araştırmanın evrenini oluşturan İstanbul ilinde bulunan Meslek Yüksekokullarında okuyan öğrenci sayısı 2017-2018 eğitim yılına ait Yükseköğretim Kurulu verilerine göre yaklaşık 870.000 olarak görülmektedir. Bu araştırmanın örneklemini ise, yine İstanbul ilinin Zeytinburnu ilçesinde yer alan Meslek Yüksekokulu'nda 2017-2018 eğitim yılında kayıtlı 575 öğrenci oluşturmaktadır. Aynı dönem Meslek Yüksekokulu'nda toplam kayıtlı öğrenci sayısı 2075 olarak görülmektedir. 80 katılımcıdan sağlıklı veri toplanamaması sonucunda araştırmanın analizleri 495 öğrenciden oluşan örneklem üzerinden tamamlanmıştır. Araştırmada uygulanan anket ve ölçekler, araştırmanın yapıldığı Meslek Yüksekokulu müdürlüğünden alınan izin ile gerçekleştirilmiştir.

Bu araştırmaya katılacak öğrenciler araştırmacının saptanan örneklem büyüklüğüne göre herhangi bir şekilde evrenin bir parçasını seçmesi diye

tanımlanabilecek olan gelişigüzel örnekleme modeli ile belirlenmiştir (Arlı ve Nazik, 2003).

Örneklem sayısı İstanbul ili Meslek Yüksekokulu öğrencileri için %95 güven aralığı içindedir. Gönüllülük esasına göre 303 kadın (%61.2) ve 192 erkek (%38.8) olmak üzere toplam 495 katılımcı çalışmaya dahil edilmiştir. Araştırmanın dışlama kriterleri ise 27 yaşından gün almış olmak ve cevaplanmamış soru bırakmamak olmuştur.

3.3. Veri Toplama Araçları

Bu çalışma ölçekler kullanılarak yapılmıştır. Çalışmaya katılmayı kabul eden öğrencilerden demografik bilgileri edinmek için kişisel bilgi formunu doldurmaları ve sonrasında çalışmaya konu flört şiddeti tutumlarını belirlemek için flört şiddeti tutum ölçeğinde kendilerine uyan seçenekleri işaretlemeleri istenmiştir. Flört şiddeti davranış anketinde ise önceki ve şimdiki flört ilişkilerinde fiziksel ve sözel şiddet davranışıyla karşılaşıp karşılaşmadıkları sorulmuştur. Yine empati ve duygu düzenleme ölçeklerinde kendilerine uyan seçenekleri işaretlemeleri ve en son olarak da gözlerden zihin okuma testinde doğru olduğunu düşündükleri seçenekleri işaretlemeleri istenmiştir.

Formların doldurulması, anket, ölçekler ve testin cevaplandırılması sırasında katılımcıların yönergelerde anlaşılmayan konu oldukça ya da soruları oldukça sormalarına izin verilmiş ve soruları uygulayıcı tarafından cevaplandırılmıştır. Veriler toplandıktan sonra dışlama kriterlerine göre çalışmaya uygun bulunmayanlar çalışma dışı bırakılmıştır.

Çalışmada şu ölçekler kullanılmıştır:

Demografik bilgilerin toplandığı Kişisel Bilgi Formu

Flört Şiddeti Tutum Ölçeği

Flört Şidddeti Davranış Anketi

Empati Ölçeği

Duygu Düzenleme Ölçeği

Gözlerden Zihin Okuma Testi

3.3.1. Kişisel bilgi formu

Araştırmacı tarafından oluşturulan kişisel bilgi formunda demografik bilgilerin toplanması amaçlanmıştır. Kişisel bilgi formunda yer alan sorular; katılımcıların doğum tarihi, doğum yeri, mezun oldukları lise, cinsiyeti, kardeş sayısı, anketi cevaplandırdıkları tarihte yaşadıkları yer, aile tipi, anne ve babalarının eğitim durumu ve mesleği, anketi cevaplandırdıkları tarihte anne-baba ve kendisinin çalışma durumu, aile geliri, sigara-alkol ve ilaç kullanıp kullanmadığı, şu anda bir flört ilişkisi olup olmadığı, daha önce bir flört ilişkisi yaşayıp yaşamadığı, flört ilişkisinde tartışma durumu, ilk flört ilişkisi yaşı ve şu flört ilişkisinde cinsel birlikteğinin olup olmadığına dair bilgi toplama amacıyla hazırlanmıştır. Bazı sorular evet/hayır şeklinde cevaplandırmaya uygun, bazıları çoktan seçmeli, bazıları ise açık uçlu şekilde sorulmuştur. Kişisel Bilgi Toplama Formu Ek 3'te yer almaktadır.

3.3.2. Flört şiddeti tutum ölçeği

Flört şiddeti tutum ölçeği geliştirilmesinin amacı gençlerin flört ilişkilerinde şiddete yönelik tutumlarının belirlenmesidir. Bu amaçla yapılan çalışmada 1045

üniversite öğrencisinin örneklemi oluşturduğu flört şiddeti tutum ölçeği geçerlilik ve güvenirlilik çalışması gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmada geliştirilen ölçeğin test-tekrar test güvenirlik testinde, iki ölçüm puanları arasında istatistiksel olarak önemli bir fark bulunmamış ($p>0.05$) ve bunun sonucunda flört şiddetine yönelik tutumları belirlemek amacıyla geliştirilen ölçeğin güvenilir bir ölçme aracı olduğu görülmüştür (Terzioğlu vd., 2016).

Tüm şiddet türleri gibi bireyleri fiziksel, psikolojik olarak olumsuz şekilde etkileyen flört şiddeti, ayrıca gelecekteki ilişkileri ve aile yaşantısını da olumsuz etkileyebilen bir olgudur. Flört şiddetinin yoğun görüldüğü adölesan ve genç bireylerin özellikle de üniversite öğrencilerinin flört şiddetine yönelik tutumlarını önceden belirlemek, sağlıklı bir toplum için gerekli olan şiddete yönelik farkındalığı arttırmak açısından büyük önem taşımaktadır. Bu nedenle flört şiddetine yönelik tutumları belirlemek amacıyla geliştirilen; 28 maddeden ve genel şiddet, fiziksel şiddet, ekonomik şiddet, duygusal şiddet ve cinsel şiddet olmak üzere 5 alt boyuttan oluşan bu ölçeğin topluma uygun ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu belirtilmiştir (Terzioğlu vd., 2016).

Terzioğlu ve ark. (2016) tarafından geliştirilen flört şiddetine yönelik bireylerin tutumlarını ölçmeyi amaçlayan Flört Şiddeti Tutum Ölçeği, 18 yaş üstü yetişkinlere uygulanabilen ve cinsel, ekonomik, fiziksel, duygusal ve genel şiddet olmak üzere 5 alt boyuttan oluşan ölçekte 1-5. aralığındaki maddeler Genel Şiddet Alt Boyutunu, 6-10. aralığındaki maddeler Fiziksel Şiddet Alt Boyutunu, 11-16. aralığındaki maddeler Duygusal Şiddet Alt Boyutunu, 17-21. aralığındaki maddeler Ekonomik Şiddet Alt Boyutunu, 22-28. aralığındaki maddeler Cinsel Şiddet Alt Boyutlarını ölçmektedir. Toplamda 28 maddenin 23'ü ters yönde puanlanmaktadır. Ters yönde puanlanmayan maddeler ise şunlardır: 2, 17, 23, 24, 27. Ölçekte 5'li Likert

Tipi (1 = Kesinlikle Katılmıyorum, 2 = Katılmıyorum, 3 = Kararsızım, 4 = Katılıyorum, 5 = Katılıyorum) kullanılmıştır. Ters yönde puanlama ile; ölçekten alınan puanlarda artış olması flört şiddetine yönelik düşük destekleyici tutumlar olduğu anlamı taşıyor şeklinde yorumlanmaktadır.

Ölçeğin güvenirlik çalışmalarında iç tutarlılık analizi ve test-tekrar test güvenirlik analizi yapılmıştır. Ölçeğin Cronbach alfa güvenirlik katsayısı 0,91 ve alt ölçekler için Cronbach alfa iç tutarlılık katsayıları 0,72 - 0,85'dir. Bu bağlamda ölçeğin uygun ve güvenilir olduğu yorumlanmaktadır (Terzioğlu vd., 2016).

Bu çalışmada Flört Şiddeti Tutum Ölçeğinin içerisinde barındırdığı alt faktörlerin sorgulanabilmesi için analizden önce varsayımlarının testi yapılmıştır. Kaiser Meyer Olkin test yeterlilik ölçütünün 0,60'dan büyük bir değer olması (0,833) ve Barlett Testinin'de %5 anlamlılık düzeyinde 0,00 hassasiyetle ortaya çıkması bu analizin yapılabilirliğinin onayını vermektedir. Flört Şiddeti Tutum Ölçeğinin alt faktörleri incelendiğinde; Genel Şiddet ve Fiziksel Şiddet alt faktörleri tamamen birbirine geçerek tek bir faktör olarak görülmüştür. Bu durum da genel şiddet tanımın fiziksel şiddetle neredeyse eş değer gibi algılandığını göstermektedir. Duygusal Şiddet tüm soruları ile bir faktör içerisine girmiştir.

Flört Şiddeti Tutum Ölçeği Ek 4'te yer almaktadır.

3.3.3. Flört şiddeti davranış anketi

Araştırmacı tarafından geliştirilen anket ile katılımcıların flört şiddeti davranışına maruz kalma durumu sorgulanarak, şimdiki ve önceki flört ilişkisinde sözel ya da fiziksel şiddet davranışı ile karşılaşıp karşılaşmadığı hakkında bilgi edinmek amaçlanmıştır. Ankette sözel ya da fiziksel şiddet davranışı ile karşılaşıp

karşılaşmadığı evet/hayır olarak kategorik cevaplandırılacak sorular yer almıştır. Bu ankette katılımcının herhangi bir kategorideki evet cevabı şiddet gören olarak değerlendirilmesi için yeterli kabul edilmiştir. Soruların altında, katılımcının şiddet davranışları hakkında farkındalığına destek olmak amacıyla; fiziksel ya da sözel şiddet olarak nitendirilecek davranışlara örnekler listelenmiştir. Flört Şiddeti Davranış Anketi Ek 5'te yer almaktadır.

3.3.4. Empati ölçeği

Empatinin ölçülmesi için birçok ölçüm aracı mevcuttur. Her grup ve her bir ölçü, empatinin geneline ya da birbirinden tamamen farklı yönlerine odaklanabilir.

Bu çalışmada kullanılan empati ölçeği Baron-Cohen ve arkadaşları tarafından, kişinin başkalarının duygularını tanıma, hissetme ve uygun şekilde yanıt verme dürtüsü olarak tanımlanan empatik tutumları ölçmek amacıyla oluşturulmuştur (Bora ve Baysan, 2009).

Aslında Empati Ölçeği tek faktörlü bir yapıda geliştirilmiştir. Orijinal ölçek geliştirme çalışmalarında çoğu örnekte empati, duygusal ve bilişsel bileşenlerle birlikte meydana gelir ve kolayca ayrışmadığı düşüncesiyle başlangıçtaki öğeleri tamamen duygusal ve bilişsel kategorilere ayırma girişiminden vazgeçilmiştir (Baron-Cohen ve Wheelwright, 2004). Ancak faktör analitik çalışmalarda ölçeğin "bilişsel empati", "duygusal empati" ve "sosyal yetileri" ölçen üç faktörden oluştuğunun görüldüğü belirtilmiştir (Bora ve Baysan, 2009). Hatta Türkçe faktör analizinde bilişsel empati, empatik ilgi-sempati (duygusal empati), emosyonel yanıt (duygusal empati) ve sosyal yeti olmak üzere 4 faktörlü bir yapının ortaya çıktığı (Bora ve Baysan, 2009) belirtilmiştir.

Yapılan çalışmalarda empati ölçeğinin güvenirlik ve geçerliğine yönelik kanıtların, ölçekte iyi bir iç tutarlılık ve test-tekrar test güvenilirliğin olduğunu gösterdiği görülmüştür (Baron-Cohen ve Wheelwright, 2004). Ölçeğin Asperger sendromunu ayırabildiği, otizm ölçeğiyle ters bir ilişki gösterdiği ortaya konmuştur (Baron-Cohen ve Wheelwright, 2004). Ölçek uzun formu 60 maddeli ve kısa formu 40 sorudan oluşan, 0-80 arasında puan üreten bir ölçme aracıdır. Orjinalinde 3 alt boyut 40 madde olan Empati Ölçeği, Türkçe uyarlama çalışmasında 4 alt boyut ve 26 madde olarak geçerli-güvenilir bulunmuştur ve iç tutarlılık güvenirlik katsayısı 0,85, test-tekrar test güvenirlik katsayısı 0,76 olarak belirtilmiştir (Baron-Cohen ve Wheelwright, 2004; Bora ve Baysan, 2009). Ölçekte bilişsel empatiyi (11 madde) 9, 22, 25, 26, 36, 41, 43, 44, 52, 54 ve 55. maddeler, empatik ilgi-sempatiyi (duygusal empati) (7 madde) 10, 15, 27, 29, 34, 46 ve 48. maddeler, emosyonel yanıtı (duygusal empati) (5 madde): 32, 38, 42, 50 ve 59. Maddeler, sosyal yetiyi (3 madde): 8, 35 ve 57. maddeler ölçmekte ve maddeler; “Kesinlikle katılıyorum” 2 puan, “Sıklıkla katılıyorum” 1 puan, “Bazen katılıyorum 0 puan, “Kesinlikle katılmıyorum” 0 puan olarak puanlanmaktadır

Yapılan çalışmalarda empatiyi kişinin özbildirimine dayanarak değerlendirmenin avantajları kadar dezavantajları olduğu da belirtilmektedir. Örneğin şizofreni ya da antisosyal kişilik bozukluğunda empatinin ölçümünde sorunlar ortaya çıkabilir. Bu nedenle empatinin kişinin yakın arkadaşları ya da aile bireyleri tarafından ölçülmesinin yararlı olabileceği önerilmişse de bu yöntem çok az çalışmada kullanılmıştır (Bora ve Baysan, 2009).

Bu çalışmada Empati Ölçeğinin içerisinde barındırdığı alt faktörlerin sorgulanabilmesi için analizden önce varsayımlarının testi yapılmıştır. Kaiser Meyer Olkin test yeterlilik ölçütünün 0,60’dan büyük bir değer olması (0,90) ve Barlett

Testinin'de %5 anlamlılık düzeyinde 0,00 hassasiyetle ortaya çıkması bu analizin yapılabilirliğinin onayını vermektedir.

Empati Ölçeği Ek 6'da yer almaktadır.

3.3.5 Duygu düzenleme ölçeği

Türkçeye uyarlanması Yurtsever (2008) tarafından yapılmış olan Duygu Düzenleme Ölçeği; duygu düzenleme stratejilerini değerlendirmek üzere Gross ve John (2003) tarafından tasarlanmış olup, bilişsel yeniden değerlendirme ve duygu dışavurumunu bastırma olmak üzere 2 alt boyuta sahiptir ve "tamamen katılmıyorum" ve "tamamen katılıyorum" arasında sıralanan 7'li likert tipinde ve 10 maddeden oluşmaktadır.

Ölçeğin iç-tutarlılık katsayılarını bilişsel yeniden değerlendirme için 0.79, duygu dışavurumunu bastırma içinse 0.73 olduğu görülmüştür. Ölçeğin test-tekrar test katsayısı ise her iki boyut için de 0.69 olarak belirlenmiştir (Gross ve John, 2003).

Yurtsever (2008) tarafından kişilerin bilişsel yeniden değerlendirme ve duygu ifadesini bastırmayı kullanma derecesini duygu düzenleme yöntemleri olarak kullanma becerilerini ölçmeyi amaçlayan ölçeğin iç tutarlık katsayısı bilişsel yeniden düzenleme alt boyutu için 0.85, bastırma alt boyutu için 0.78 olarak bulunmuştur.

Bu ölçek; bilişsel yeniden değerlendirme boyutundan yüksek puanlar alan kişinin duygu düzenlemede bilişsel yeniden değerlendirmeye, duygu dışavurumunu bastırmadan yüksek puanlar alan kişinin ise duygu düzenlemede duyguları baskılamaya yönelik stratejiler kullanma eğiliminde olduğunu ortaya koymaktadır (Totan, 2015). Ölçeğin maddelerinde en az bir tane sevinç gibi olumlu ve üzüntü gibi

olumsuz duyguyu ölçmek üzere sorular yer almaktadır. Ölçek bu haliyle psikoterapi ve araştırma çalışmalarında kullanılabilecek yeterliliğe sahiptir (Yurtsever, 2008).

Bu çalışmada Duygu Durumu Ölçeğinin içerisinde barındırdığı alt faktörlerin sorgulanabilmesi için analizden önce varsayımlarının testi yapılmıştır. Kaiser Meyer Olkin test yeterlilik ölçütünün 0,60'dan büyük bir değer olması ve Barlett Testinin'de %5 anlamlılık düzeyinde 0,00 hassasiyetle ortaya çıkması bu analizin yapılabilirliğinin onayını vermektedir.

Duygu Düzenleme Ölçeği Ek 7'de yer almaktadır.

3.3.6. Gözlerden zihin okuma testi

Duygusal empatinin davranışsal ölçüleri, bilişsel ölçülerden daha yaygın olarak kullanılmaktadır. Gözlerden Zihin Okuma Testi, bir düzineden fazla dile çevrilmiş duygusal empatinin bir ölçüsüdür.

Özellikle psikopatoloji ile sosyal biliş arasındaki ilişkiyi araştıran çalışmalarda sıklıkla kullanılan (Bora vd., 2006) (Fertuck vd., 2009) ve Baron-Cohen ve arkadaşları (1999, 2001) tarafından geliştirilmiş olan 'Gözlerden Zihin Okuma Testi'nin Zihin Kuramı'nın önemli bir yönü olan "zihin okuma" yetilerini değerlendirdiği düşünülmektedir (Baron-Cohen vd., 2001). Zihin Kuramı genel olarak, kişinin kendi ve diğerlerinin zihinsel durumları hakkında çıkarımlarda bulunma ve bununla ilgili kendi zihninde temsiller oluşturabilmeye yönelik bilişsel kapasitesi olarak tanımlanmakta olup; karmaşık ilişkilerle yaşayan primat gruplarda üyelerden işbirliği yapan ve daha da önemlisi sorun çıkarabilecek olanın tanımlanması yetisidir (Brüne ve Brüne-Cohrs, 2006). Zihin Kuramı, empati, başkalarına acıma ve sempati gibi olumlu ya da aldatma, ihanet etme ve yalan söyleme gibi olumsuz olarak algılanan birçok özelliği

kapsamaktadır. İnsanlarda da evrensel bir “aldatanı saptama” mekanizması olduğu deneysel olarak saptanmıştır (Cosmides,1989). İnsan yüzünün ifadeleri ise kişilerin sosyal niyetlerinin ve motivasyonlarının bir göstergesi olması açısından önemlidir (Schmidt ve Cohn, 2001). Psikolojide önemli yeri olan klasik Sally ve Anne testinden (Perner vd., 1987) bugüne kadar pek çok Zihin Kuramı testi geliştirilmiştir. Fakat bu testlerin çoğunda iyi performans gösterenlerden bazıları, kendini bir başkasının yerine koyarak onun zihinsel durumunu anlamak gibi daha ileri bir zihin okuma yetisi gerektiren Gözler Testi gibi testlerde farklı performans sergileyebilmektedir (Baron-Cohen, 1997).

Gözlerden Zihin Okuma Testi başlarda nörogelişimsel bozuklukları işaret eden otistik spektrum bozukluklarındaki sosyal biliş becerilerini değerlendirmenin bir parçası olarak kullanılmıştır. Daha sonra bu test ile yapılan çalışmalarda beyin lezyonlu ya da frontotemporal demanslı hastaların da düşük performans sergiledikleri ortaya çıkmıştır (Torralva vd., 2009). Gözlerden Zihin Okuma Testi aynı zamanda psikopati, sınır kişilik bozukluğu (Fertuck vd., 2009) gibi diğer çeşitli psikopatolojik durumları araştıran çalışmalarıdan da önemli bulgular elde edilmesini sağlamıştır. Bu testin özellikle Zihin Kuramını sosyal alandaki emosyonel ve affektif süreçlerini yansıttığı ileri belirtilmiştir (Bora vd., 2006) (Fertuck vd., 2009). Gözlerden Zihin Okuma Testi ayrıca sosyal ve emosyonel becerilerin nörobiyolojik temellerini inceleyen çalışmalarda (Domes vd.,2007). ve özellikle yüzden emosyon tanıma, zihinsel durum çözümlemesi gibi yetileri de ölçen araç olarak kullanmış ve önemli sonuçlar elde edilmiştir (Craig vd., 2004).

Ölçeğin Türkçe geçerlik ve güvenirlik çalışması Yıldırım vd. (2011) tarafından yapılmış, yetişkin formu 18-60 yaş aralığındaki deneklere uygulanmış ve Cronbach Alpha değeri 0.71 olarak bulunmuştur. Ölçeğin puanlaması her bir madde

için seçilmiş doğru seçenek için 1, yanlış seçilmiş seçenek için 0 olarak yapılır. Ölçeğin Türkçe yetişkin formu için alınabilecek en fazla puan 32'dir.

Puanın yüksekliği, gelişmiş zihin kuramı becerilerine işaret eder. Karmaşık duygulara ve ayrıca düşünce süreçlerine gönderme yapan madde yapısı ile (rahatsız, karamsar, işveli, tereddütlü seçeneklerinde olduğu gibi) duygu tanımanın yanında Zihin Kuramı performansını da ölçmeyi amaçlayan Gözlerden Zihin Okuma Testi Şekil l'deki gibi katılımcılara sunulmuştur:

Şekil 1.Gözlerden Zihin Okuma Testi itemi

Gözlerden Zihin Okuma Testi Ek 8'de yer almaktadır.

3.4. Verilerin Toplanması

Araştırmanın uygulama onayının 31.10.2017 tarih ve 47084669-1250 sayılı yazı ile Avrupa Meslek Yüksekokulu müdürlüğünden alınması ile evrakları tamamlanan dosya Etik Kurul'a teslim edilmiş ve T.C.İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa

Tıp Fakültesi Dekanlığı 02.01.2018 tarihli 59491012-604.01.02- sayılı Etik Kurul onayının ardından anketlerin uygulanmasına başlanmıştır. Etik Kurul onayı Ek.9'da yer almaktadır.

Bu araştırmaya ait uygulamalar Meslek Yüksekokulu öğrencileri ile bizzat tez sahibi tarafından yapılmıştır. Anket ve ölçeklerin uygulanması sırasında; gönüllü örneklemi olan öğrencilere ulaşmak, yaklaşık 20 dakika süren cevaplamalar için vakit ayırmalarını istemek, bire bir uygulama yapılması şart olmasa dahi anket ve ölçekler cevaplanırken başka kişilerle görüş alışverişinde bulunmamasına dikkat edilerek, çalışmanın güvenilir olması açısından, anket ve ölçekleri dolduranlara nezaret edilmiştir.

Araştırmaya toplam 575 gönüllü katılmıştır. Araştırmaya gönüllü olarak katılan 575 Meslek Yüksekokulu öğrencisinden 80 tanesinin anket ve ölçek formları çalışma dışı bırakılarak 495 tanesi değerlendirmeye alınmıştır. Bunun 303 tanesi erkek 192 tanesi de kadın katılımcıdan oluşmaktadır. Çalışma dışı bırakılan 80 öğrencinin 9 tanesi yaş kriterine uygun olmadığından 71 tanesi de anket ve ölçeklerde yanıtlanmamış soru bıraktıkları için değerlendirmeye alınmamıştır.

3.5. Verilerin Analiz Metodu

Araştırmaya katılan 18 - 26 yaş aralığındaki katılımcılardan toplam 495 sağlıklı veri toplanmıştır. Verilerin istatistiksel analizi SPSS 20 programı kullanılarak yapılmıştır. Bu çalışmanın araştırma sorusu; Meslek Yüksekokulu öğrencilerinin flört şiddetine yönelik tutumları ve flört şiddeti davranışlarına maruz kalmaları ile empati, duygu düzenleme ve gözlerden zihin okuma becerileri arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir ilişki olup olmadığı ve sosyodemografik değişkenlerin etkisinin

olup olmadığıdır. Bu doğrultuda iki değişkenin birbirine bağımlı olup olmadığını belirlemek amacıyla toplanan verilerin bilgisayarda değerlendirilmesinde; bağımsız örneklem t testi, tek yönlü varyans analizi (ANOVA), ki-kare ve Pearson korelasyon yöntemleri kullanılarak değerlendirilmiştir. Araştırmadaki tüm istatiksel işlemler %95'lik güven aralığında, anlamlılık $p<0.05$ düzeyinde değerlendirilmiştir.

4. BULGULAR

Bu çalışmanın amacı, Meslek Yüksekokulu öğrencilerinin öncelikle flört şiddetine yönelik tutum ve flört şiddeti davranışlarına maruz kalmaları ile empati, duygu düzenleme ve gözlerden zihin okuma becerileriyle olan ilişkilerini ortaya çıkarmak ve sonra sosyodemografik verilerle ilişkisini araştırmaktır.Bu çalışma sonucunda elde edilen bulgular aşağıdadır.

4.1. Araştırmada Yer Alan Sosyodemografik Bilgilerin Dağılım İstatistikleri

Araştırmaya katılanların cinsiyet dağılımı Tablo I'de verilmiştir.

Tablo I. Cinsiyet değişkeni için frekans ve yüzde değerleri

Cinsiyet	n	%
Erkek	303	61.2
Kadın	192	38.8
Toplam	495	100.0

Katılımcıların mezun oldukları lise sıralamasında meslek lisesi mezuniyeti 188 kişi (%38) ile ilk sıradadır. Katılımcıların lise dağılımı Tablo II'de verilmiştir.

Tablo II- Mezun olunan lise değişkeni için frekans ve yüzde değerleri

Mezun olunan lise	n	%
Normal lise	151	30.5
Anadolu, Super, Fen	89	18.0
Ozel Lise	32	6.5
Meslek Lisesi	188	38.0
İmam Hatip Lisesi	35	7.1
Toplam	495	100.0

160 katılımcının (%32.3) 5 veya daha fazla kardeşi vardır. Katılımcıların kardeş sayısı dağılımı Tablo III'te verilmiştir.

Tablo III. Kardeş sayısı değişkeni için frekans ve yüzde değerleri

Kardeş sayısı	n	%
1	29	5.9
2	116	23.4
3	117	23.6
4	73	14.7
5 ve üstü	160	32.3
Toplam	495	100.0

Katılımcıların çoğu (%60.4) ailesiyle ya da akrabalarıyla yaşamaktadır. Katılımcıların yaşadığı yer dağılımı Tablo IV'te verilmiştir.

Tablo IV. Yaşadığı yer değişkeni için frekans ve yüzde değerleri

Yaşadığı yer	n	%
Aile/akraba ile	299	60.4
Yalnız/arkadaşla	196	39.6
Toplam	495	100.0

Katılımcıların 341'i (%68.9) anne-baba ve çocuklardan oluşan çekirdek aile tipine sahiptir. Katılımcıların aile tipi dağılımı Tablo V'te verilmiştir.

Tablo V. Aile tipi değişkeni için frekans ve yüzde değerleri

Aile tipi	n	%
Çekirdek aile	341	68.9
Geniş aile	154	31.1
Toplam	495	100.0

Katılımcıların anne eğitim düzeyi çoğunlukla (%85) ortaokul ve altı seviyesindedir. Katılımcıların anne eğitim durumu Tablo VI'da verilmiştir.

Tablo VI. Anne eğitim düzeyi değişkeni için frekans ve yüzde değerleri

Anne eğitim	n	%
Ortaokul ve altı	419	85.0
Lise ve üstü	76	15.0
Toplam	495	100.0

Katılımcıların baba eğitim düzeyi çoğunlukla (%69.5) ortaokul ve altı seviyesindedir. Katılımcıların baba eğitim durumu Tablo VII'de verilmiştir.

Tablo VII. Baba eğitim düzeyi değişkeni için frekans ve yüzde değerleri

Baba eğitim	n	%
Ortaokul ve altı	344	69.5
Lise ve üstü	151	30.5
Toplam	495	100.0

Katılımcıların tamamına yakını (%82.4) annesinin mesleğini işsiz olarak belirtmiştir. Katılımcıların anne meslek durumu Tablo VIII'de verilmiştir.

Tablo VIII. Anne meslek değişkeni için frekans ve yüzde değerleri

Anne meslek	n	%
İşsiz	408	82.4
İşçi	36	7.3
Memur	13	2.6
Tüccar	0	0.0
Serbest meslek	13	2.6
Akademisyen	9	1.8
Emekli	16	3.2
Toplam	495	100.0

Katılımcılar babalarının en çok (%38.6) serbest meslek sahibi olduğunu belirtmişlerdir. Katılımcıların baba meslek durumu Tablo IX'da verilmiştir.

Tablo IX. Baba meslek değişkeni için frekans ve yüzde değerleri

Baba meslek	n	%
İşsiz	11	2.2
İşçi	160	32.3
Memur	41	8.3
Serbest meslek	191	38.6
Tüccar	1	0.2
Akademisyen	74	14.9
Emekli	17	3.4
Toplam	495	100.0

Katılımcıların çoğunlukla (%80.4) anneleri bir ücret karşılığında çalışmamaktadır. Katılımcıların anne çalışma durumu Tablo X'da verilmiştir.

Tablo X. Anne çalışma değişkeni için frekans ve yüzde değerleri

Anne çalışma	n	%
Çalışıyor	97	19.6
Çalışmıyor	398	80.4
Toplam	495	100.0

Katılımcıların çoğunlukla (%78) babaları çalışmaktadır. Katılımcıların baba çalışma durumu Tablo XI'de verilmiştir.

Tablo XI. Baba çalışma değişkeni için frekans ve yüzde değerleri

Baba çalışma	n	%
Çalışıyor	386	78.0
Çalışmıyor	109	22.0
Toplam	495	100.0

Katılımcılar çoğunlukla (%82) çalışmamaktadır. Katılımcıların çalışma durumu Tablo XII'de verilmiştir.

Tablo XII. Kendi çalışma değişkeni için frekans ve yüzde değerleri

Kendi çalışma	n	%
Çalışıyor	91	18.0
Çalışmıyor	404	82.0
Toplam	495	100.0

Katılımcıların çoğunlukla (%63.9) hane geliri 1001-3000TL aralığındadır. Hane geliri dağılımı Tablo XIII'te verilmiştir.

Tablo XIII. Hane geliri değişkeni için frekans ve yüzde değerleri

Hane geliri	n	%
0-1000TL	54	10.9
1001-2000TL	184	37.2
2001-3000TL	132	26.7
3001-5000TL	84	17.0
5001TL ve üstü	41	8.3
Toplam	495	100.0

Katılımcıların sigara kullanmama oranı (%77.8) yüksektir. Sigara kullanma dağılımı Tablo XIV'te verilmiştir.

Tablo XIV. Sigara kullanma değişkeni için frekans ve yüzde değerleri

Sigara kullanma	n	%
Kullanıyor	110	22.2
Kullanmıyor	385	77.8
Toplam	495	100.0

Katılımcıların alkol kullanmama oranı (%88.9) yüksektir. Alkol kullanma dağılımı Tablo XV'te verilmiştir.

Tablo XV. Alkol kullanımı değişkeni için frekans ve yüzde değerleri

Alkol kullanma	n	%
Kullanıyor	55	11.1
Kullanmıyor	440	88.9
Toplam	495	100.0

Katılımcıların düzenli ilaç/madde kullanma oranı (%2.2) çok düşüktür. İlaç kullanma dağılımı Tablo XVI'da verilmiştir.

Tablo XVI. İlaç kullanımı değişkeni için frekans ve yüzde değerleri

İlaç kullanma	n	%
Kullanıyor	11	2.2
Kullanmıyor	484	97.8
Toplam	495	100.0

Katılımcıların 370'i (%75) flört ilişkisi yaşamış ya da hala yaşamaktadır. Flört durumu dağılımı Tablo XVII'de yer almaktadır.

Tablo XVII. Katılımcıların flört ilişkisi durumu

Flört durumu	n	%
Önce ve/veya şimdi var	370	75.0
Hiç olmadı	125	25.0
Toplam	495	100.0

Önce ya da şimdi flört ilişkisi olan katılımcıların 155'i ilk flört ilişkisini 16-17 yaş aralığında yaşamıştır. İlk flört yaşı dağılımı Tablo XVIII'de verilmiştir.

Tablo XVIII. İlk flört yaşı değişkeni için frekans ve yüzde değeri

İlk flört yaşı	n	%
15 yaş ve altı	138	37.0
16-17	155	42.0
18-19	64	17.0
20-21	6	2.0
22+	7	2.0
Toplam	370	100.0

Katılımcılardan fiziksel şiddet gördüğünü beyan edenlerin toplamından şu anda ya da önceden flört ilişkisi içinde olmadığını belirtmiş olanlar dışlanarak fiziksel şiddet görenlerin sayısına ulaşılmıştır. Buna göre şu anda ya da önceden flört ilişkisi içinde olan katılımcıların 84'ü (%29) ilişkisi içinde fiziksel şiddet görmüştür. Dağılım Tablo XIX'da yer almaktadır.

Tablo XIX. Katılımcıların flört ilişkisi içinde fiziksel şiddet değişkeni için frekans ve yüzde değerleri

	Fiziksel Şiddet					
	Var		Yok		Toplam	
Flört ilişkisi olanlar	n	%	n	%	n	%
	84	29.0	210	71.0	294	100.0

Katılımcılardan sözel şiddet gördüğünü beyan edenlerin toplamından şu anda ya da önceden flört ilişkisi içinde olmadığını belirtmiş olanlar dışlanarak sözel şiddet görenlerin sayısına ulaşılmıştır. Buna göre şu anda ya da önceden flört ilişkisi içinde olan katılımcıların 177'si (%69) ilişkisi içinde sözel şiddet görmüştür. Dağılım Tablo XX'de yer almaktadır.

Tablo XX. Katılımcıların flört ilişkisi içinde sözel şiddet değişkeni için frekans ve yüzde değerleri

	Sözel Şiddet					
	Var		Yok		Toplam	
Flört ilişkisi olanlar	n	%	n	%	n	%
	177	69.0	81	31.0	258	100.0

Katılımcıların 198'i (%40) şu anda bir flört ilişkisi içindedir. Şu anda flört ilişkisinde olma dağılımı Tablo XXI'de verilmiştir.

Tablo XXI. Şu andaki flört ilişkisi değişkeni için frekans ve yüzde değerleri

Şu anda flört ilişkisi	n	%
Var	198	40.0
Yok	297	60.0
Toplam	495	100.0

Kişisel bilgi formunda tartışma sıklığı ve cinsel birliktelik şu andaki flört ilişkisiyle ilgili sorular olduğundan Tablo XXII ve Tablo XXIII için sadece şu an flörtü olanların cevapları geçerli kabul edilmiştir.

Şu anda flört ilişkisi içinde olan katılımcıların 67'si (%33.8) haftada bir kere tartışma yaşamaktadır. Tartışma sıklığı Tablo XXII'de verilmiştir.

Tablo XXII. Şu anda flört ilişkisinde olanların tartışma sıklığı değişkeni için frekans ve yüzde değerleri

Tartışma sıklığı	n	%
Her gün	7	3.5
Haftada birden çok	32	16.2
Haftada bir	67	33.8
Ayda birden çok	40	20.2
Hiç	52	26.3
Toplam	198	100.0

Flört ilişkisi olduğunu bildiren 198 kişinin 13'ünün (%6.6) cinsel birlikteliği de mevcuttur. Cinsel birliktelik durumuna göre katılımcıların dağılımı Tablo XXIII'de verilmiştir.

Tablo XXIII. Şu anda flört ilişkisi içinde olanların cinsel ilişki değişkeni için frekans ve yüzde değerleri

Cinsel ilişki	n	%
Evet	13	6.6
Hayır	185	93.4
Toplam	198	100.0

4.1.1. Şu anda flört ilişkisinde olanların tartışma sıklığı değişkeni ile sosyodemografik verilerin ilişkisi

Şu anda flört ilişkisinde olan katılımcı grubundaki tartışma sıklığının sosyodemografik değişkenlerle ilişkisine yönelik analizde sadece aile tipinde anlamlı bir farklılık olduğu; çekirdek aile tipine sahip olanlarda tartışma sıklığının daha fazla olduğu görülmüştür. Veriler Tablo XXIV'te yer almaktadır.

Tablo XXIV. Şu anda flört ilişkisinde olan katılımcı grubundaki tartışma sıklığının sosyodemografik değişkenlerle ilişkisi

Tartışma durumu

			Her gün	Haftada birden çok	Haftada bir	Ayda birden çok	Hiç	Toplam	X²	p
Cinsiyet	Erkek	n	3	17	39	24	27	110	1.323	0.86
		%	2.7	15.5	35.5	21.8	24.5	100.0		
	Kadın	n	4	15	28	16	25	88		
		%	4.5	17.1	31.8	18.2	28.4	100.0		
	Toplam		7	32	67	40	52	198		
Yaşadığı yer	Aile / akraba	n	3	15	43	30	31	122	7.285	0.12
		%	2.5	12.3	35.2	24.6	25.4	100.0		
	Yalnız / arkadaşla	n	4	17	24	10	21	76		
		%	5.3	22.4	31.6	13.2	27.6	100.0		
	Toplam		7	32	67	40	52	198		
Aile tipi	Çekirdek aile	n	4	26	37	30	39	136	10.133	0.04*
		%	2.9	19.1	27.2	22.1	28.7	100.0		
	Geniş aile	n	3	6	30	10	13	62		
		%	4.8	9.7	48.4	16.1	21.0	100.0		
	Toplam		7	32	67	40	52	198		
Anne eğitim	Ortaokul ve altı	n	7	28	60	32	47	174	3.013	0.56
		%	4.0	16.1	34.5	18.4	27.0	100.0		
	Lise ve üstü	n	0	4	7	8	5	24		
		%	0	16.6	29.1	33.3	21.00	100.0		
	Toplam		7	32	67	40	52	198		
Baba eğitim	Ortaokul ve altı	n	5	25	52	24	36	142	5.585	0.23
		%	3.5	17.6	36.6	16.9	25.4	100.0		
	Lise ve üstü	n	2	7	15	16	16	56		
		%	3.5	12.5	28.6	30.4	25.0	100.0		
	Toplam		7	32	67	40	52	198		
Anne çalışma	Çalışıyor	n	1	10	13	8	6	38	5.092	0.28
		%	2.6	26.3	34.2	21.1	15.8	100.0		
	Çalışmı-yor	n	6	22	54	32	46	160		
		%	3.8	13.7	33.8	20.0	28.7	100.0		
	Toplam		7	32	67	40	52	198		
Baba çalışma	Çalışıyor	n	5	22	55	31	43	156	3.107	0.54
		%	3.2	14.1	35.3	19.8	27.6	100.0		
	Çalışmı-yor	n	2	10	12	9	9	42		
		%	4.8	23.8	28.6	21.4	21.4	100.0		
	Toplam		7	32	67	40	52	198		
Kendi çalışma	Çalışıyor	n	2	8	13	7	11	41	0.949	0.92
		%	4.9	19.5	31.7	17.1	26.8	100.0		
	Çalışmı-yor	n	5	24	54	33	41	157		
		%	3.2	15.3	34.4	21	26.1	100.0		
	Toplam		7	32	67	40	52	198		

n=198 *p<0.05

4.1.2. Fiziksel ve sözel şiddet ilişkisi

Katılımcıların önceki ya da şimdiki ilişkilerinde şiddet görüp görmedikleri üzerinde de analizler yapılmıştır. Önceki ilişkilerinde şiddet gördüğünü bildirenlerin maruz kaldıkları sözel şiddet ile fiziksel şiddet dağılımları arasında istatistiksel olarak oldukça anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür (X^2=119.35 p=0.00, p<.05). Buna göre, fiziksel şiddet beyan edildiğinde beraberinde sözel şiddetin de beyan edilme durumunun anlamlı olarak yüksek olduğu bulunmuştur.

Aynı analiz, şu an şiddet gördüğünü beyan edenler için de tekrarlanmış ve tamamıyla benzer sonuç elde edilmiştir. Her iki analizin değerleri Tablo XXV'te ve Tablo XXVI'da verilmiştir.

Tablo XXV. Katılımcıların önceki flört ilişkilerinde fiziksel şiddet ve sözel şiddet değişkenlerinin ilişkisi

			Fiziksel Şiddet							
Önceki flört ilişkisi			Evet		Hayır		Toplam			
			n	%	n	%	n	%	**X^2**	**P**
Sözel Şiddet	Evet	n	81	51.9	75	48.1	156	100	**119.35**	**0.00**
		%	98%		29%		46%			
	Hayır	n	2	1.1	184	98.9	186	100		
		%	2%		71%		54%			
	Toplam	n	83	24.3	259	75.7	342	100		
		%	100		100		100			

Tablo XXVI. Katılımcıların şu andaki flört ilişkilerinde fiziksel şiddet ve sözel şiddet değişkenlerinin ilişkisi

			Fiziksel Şiddet							
Şimdiki flört ilişkisi			Evet		Hayır		Toplam			
			n	%	n	%	n	%	**X^2**	**p**
Sözel Şiddet	Evet	n	58	47.5	64	52.5	122	100	**44.72**	**0.00**
		%	96.7		46.4		61.6			
	Hayır	n	2	2.6	74	97.4	76	100		
		%	3.3		53.6		38.4			
	Toplam	n	60	30.3	138	69.7	198	100		
		%	100		100		100			

4.1.3. Flört şiddeti davranışlarına maruz kalmanın sosyodemografik verilerle ilişkisi

Örneklem grubunu oluşturan katılımcıların şiddet görme değişkenlerinin sosyodemografik değişkenlerle ilişkisinin karşılaştırılmasında gruplar, hayatlarının herhangi bir döneminde (önceki ve/veya şimdiki ilişkilerinde) şiddet görenler ve görmeyenler olarak belirlenerek analizler yapılmıştır. Katılımcılardan şiddet görenlerde; şiddet görme değişkeni ile bakılan sosyodemografik değişken grupları arasında istatistik açıdan anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Veriler Tablo XXVII'de yer almaktadır.

Tablo XXVII. Flört şiddeti davranışı ile sosyodemografik değişkenler arasındaki ilişki

Flört şiddeti davranışına maruz kalma						
Sosyodemografik değişkenler			**n**	**%**	**X²**	**p**
Cinsiyet	Erkek		76	51.4	0.08	0.82
	Kadın		72	48.6		
Yaşadığı yer	Aile akraba yanında		91	61.5	1.05	0.35
	Yalnız ya da arkadaşıyla		57	38.5		
Aile tipi	Çekirdek aile		98	66.2	0.37	0.63
	Geniş aile		50	33.8		
Anne eğitim	Ortaokul ve altı		129	90.2	3.13	0.14
	Lise ve Üstü		14	9.8		
Baba egitim	Ortaokul ve altı		103	71.5	0.10	0.80
	Lise ve Üstü		41	28.5		
Anne Çalışma	Çalışıyor		27	18.2	0.25	0.57
	Çalışmıyor		121	81.8		
Baba Çalışma	Çalışıyor		118	79.7	0.52	1.00
	Çalışmıyor		30	20.3		
Kendi çalışma	Çalışıyor		32	21.6	0.35	0.59
	Çalışmıyor		116	78.4		

n=148 *p<0.05

4.1.4. Flört şiddeti tutum ölçeğinin sosyodemografik verilerle ilişkisi

Flört şiddeti tutum ölçeğinin sosyodemografik verilerle ilişkisini değerlendirmek için bakılan değişkenlerle ilgili olarak öncelikle varyansların dağılımının homojenliği Levene testi ile kontrol edildikten sonra t testi ile anlamlılık araştırılmıştır.

Flört şiddeti tutum ölçeği puanları ortalaması ile cinsiyet, yaşadığı yer ve aile tipi değişkenleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı farklılık (p<.05) bulunmuştur.

Buna göre ölçek puan ortalamaları erkeklerde kadınlardan, aile ya da akraba ile yaşayanlarda yalnız ya da arkadaşıyla yaşayanlardan ve çekirdek aile yapısına sahip olanlarda geniş aile yapısına sahip olanlardan yüksek bulunmuştur. Dağılım Tablo XXVIII'de gösterilmiştir.

Tablo XXVIII. Flört şiddeti tutumlarının ortalaması ile sosyodemografik değişkenlerin ilişkisi

Flört Şiddeti Tutumları Ortalama			Sayı	Ortalama	Standart Sapma	t	p
Cinsiyet	Erkek	303	4.37	0.40	9.71	0.00*
	Kadın	192	3.98	0.46		
Yaşadığı yer	Aile akraba yanında	299	4.30	0.42	4.65	0.00*
	Yalnız ya da arkadaşıyla	196	4.10	0.50		
Aile tipi	Çekirdek aile	340	4.27	0.44	3.89	0.00*
	Geniş aile	155	4.10	0.49		
Anne eğitim	Ortaokul ve altı	427	4.22	0.46	-0.30	0.77
	Lise ve Üstü	68	4.24	0.50		
Baba egitim	Ortaokul ve altı	342	4.23	0.44	0.71	0.45
	Lise ve Üstü	153	4.19	0.53		
Anne Çalışma	Çalışıyor	97	4.25	0.49	0.66	0.51
	Çalışmıyor	398	4.21	0.46		
Baba Çalışma	Çalışıyor	384	4.24	0.47	1.76	0.08
	Çalışmıyor	111	4.15	0.43		
Kendi çalışma	Çalışıyor	98	4.16	0.44	-1.30	0.2
	Çalışmıyor	397	4.23	0.47		

t: Bağımsız Örneklem t Testi, *p<0.05

Flört şiddeti alt boyutlarına da ayrıca bakılmış ve genel şiddet alt ölçeği puan ortalamalarının cinsiyet ve yaşadığı yer parametrelerine göre anlamlı farklılık gösterdiği saptanmıştır. Buna göre ölçek puan ortalamaları erkeklerde kadınlardan,

aile ya da akraba ile yaşayanlarda yalnız ya da arkadaşıyla yaşayanlardan yüksektir. Dağılımlar Tablo XXIX'da verilmiştir.

Tablo XXIX. Flört şiddeti genel şiddet alt boyutu ile sosyodemografik değişkenlerin ilişkisi

	Sosyodemografik değişkenler		Sayı	Ortalama	Standart Sapma	t	p
Flört Şiddeti Tutumları Genel Şiddet	**Cinsiyet**	Erkek	303	4.57	0.54	3.46	0.00*
		Kadın	192	4.37	0.64		
	Yaşadığı yer	Aile akraba yanında	299	4.54	0.55	2.50	0.01*
		Yalnız ya da arkadaşıyla	196	4.41	0.63		
	Aile tipi	Çekirdek aile	340	4.52	0.54	1.89	0.06
		Geniş aile	155	4.42	0.67		
	Anne eğitim	Ortaokul ve altı	427	4.48	0.59	-0.99	0.33
		Lise ve Üstü	68	4.56	0.54		
	Baba egitim	Ortaokul ve altı	342	4.50	0.57	0.14	0.90
		Lise ve Üstü	153	4.49	0.61		
	Anne Çalışma	Çalışıyor	97	4.50	0.57	0.19	0.85
		Çalışmıyor	398	4.49	0.59		
	Baba Çalışma	Çalışıyor	384	4.51	0.58	1.66	0.10
		Çalışmıyor	111	4.41	0.60		
	Kendi çalışma	Çalışıyor	98	4.40	0.63	-1.78	0.08
		Çalışmıyor	397	4.51	0.57		

t: Bağımsız Örneklem t Testi, *p<0.05

Sosyodemografik değişkenler açısından karşılaştırıldığında, Flört Şiddeti Tutum Ölçeği Fiziksel Şiddet Alt Ölçeği puanlarının gruplar arasında sadece cinsiyet, yaşadığı yer ve baba egitim seviyeleri açısından anlamlı farklılık gösterdiği saptanmıştır. Buna göre ölçek puan ortalamaları erkeklerde kadınlardan, aile ya da akraba ile yaşayanlarda yalnız ya da arkadaşıyla yaşayanlardan ve eğitim seviyesi ortaokul ve daha düşük olanlarda daha ileri olanlardan yüksektir. Dağılımlar Tablo XXX'da verilmiştir.

Tablo XXX. Flört şiddeti fiziksel şiddet alt boyutu ile sosyodemografik değişkenlerin ilişkisi

Flört Şiddeti Tutumları Fiziksel Şiddet						
Sosyodemografik değişkenler		**Sayı**	**Ortalama**	**Standart Sapma**	**t**	**p**
Cinsiyet	Erkek	303	4.65	0.60	4.69	0.00*
	Kadın	192	4.36	0.71		
Yaşadığı yer	Aile akraba yanında	299	4.65	0.51	4.23	0.00*
	Yalnız ya da arkadaşıyla	196	4.37	0.82		
Aile tipi	Çekirdek aile	340	4.58	0.60	1.95	0.05
	Geniş aile	155	4.45	0.78		
Anne eğitim	Ortaokul ve altı	427	4.56	0.65	1.04	0.30
	Lise ve Üstü	68	4.47	0.66		
Baba egitim	Ortaokul ve altı	342	4.60	0.57	2.40	0.02*
	Lise ve Üstü	153	4.42	0.82		
Anne Çalışma	Çalışıyor	97	4.55	0.69	0.14	0.89
	Çalışmıyor	398	4.54	0.65		
Baba Çalışma	Çalışıyor	384	4.55	0.68	0.51	0.61
	Çalışmıyor	111	4.51	0.58		
Kendi çalışma	Çalışıyor	98	4.57	0.55	0.55	0.58
	Çalışmıyor	397	4.53	0.67		

t: Bağımsız Örneklem t Testi, *p<0.05

Sosyodemografik değişkenler açısından karşılaştırıldığında, Flört Şiddeti Tutum Ölçeği Duygusal Şiddet Alt Ölçeği puanlarının gruplar arasında sadece cinsiyet değişkeni açısından anlamlı farklılık gösterdiği saptanmıştır. Buna göre ölçek puan ortalamaları erkeklerde kadınlardan yüksek bulunmuştur. Dağılımlar Tablo XXXI'de verilmiştir.

Tablo XXXI. Flört şiddeti duygusal şiddet alt boyutu ile sosyodemografik değişkenlerin ilişkisi

	Sosyodemografik değişkenler		Sayı	Ortalama	Standart Sapma	t	p
Flört Şiddeti Tutumları Duygusal Şiddet	**Cinsiyet**	Erkek	303	4.27	0.72	5.52	0.00*
		Kadın	192	3.85	0.88		
	Yaşadığı yer	Aile akraba yanında	299	4.15	0.77	1.51	0.13
		Yalnız ya da arkadaşıyla	196	4.04	0.87		
	Aile tipi	Çekirdek aile	340	4.15	0.79	1.79	0.07
		Geniş aile	155	4.01	0.84		
	Anne eğitim	Ortaokul ve altı	427	4.10	0.81	-0.85	0.40
		Lise ve Üstü	68	4.19	0.74		
	Baba egitim	Ortaokul ve altı	342	4.12	0.80	0.46	0.65
		Lise ve Üstü	153	4.08	0.85		
	Anne Çalışma	Çalışıyor	97	4.22	0.78	1.56	0.12
		Çalışmıyor	398	4.08	0.81		
	Baba Çalışma	Çalışıyor	384	4.14	0.81	1.92	0.06
		Çalışmıyor	111	3.97	0.78		
	Kendi çalışma	Çalışıyor	98	4.12	0.82	0.16	0.88
		Çalışmıyor	397	4.10	0.81		

t: Bağımsız Örneklem t Testi, *p<0.05

Sosyodemografik değişkenler açısından karşılaştırıldığında, Flört Şiddeti Tutum Ölçeği Ekonomik Şiddet Alt Ölçeği puanlarının gruplar arasında cinsiyet, yaşadığı yer ve aile tipi değişkenleri açısından anlamlı farklılık gösterdiği saptanmıştır. Buna göre ölçek puan ortalamaları erkeklerde kadınlardan, aile ya da akraba ile yaşayanlarda yalnız ya da arkadaşıyla yaşayanlardan ve çekirdek aile yapısına sahip

olanlarda geniş aile yapısına sahip olanlardan yüksek bulunmuştur. Dağılımlar Tablo XXXII'de verilmiştir.

Tablo XXXII. Flört şiddeti ekonomik şiddet alt boyutu ile sosyodemografik değişkenlerin ilişkisi

	Sosyodemografik değişkenler		Sayı	Ortalama	Standart Sapma	t	P
Flört Şiddeti Tutumları Ekonomik Şiddet	**Cinsiyet**	Erkek	303	4.09	0.67	8.59	0.00*
		Kadın	192	3.49	0.82		
	Yaşadığı yer	Aile akraba yanında	299	3.95	0.75	3.42	0.00*
		Yalnız ya da arkadaşıyla	196	3.71	0.81		
	Aile tipi	Çekirdek aile	340	3.95	0.74	3.70	0.00*
		Geniş aile	155	3.65	0.85		
	Anne eğitim	Ortaokul ve altı	427	3.85	0.77	-0.10	0.32
		Lise ve Üstü	68	3.96	0.81		
	Baba egitim	Ortaokul ve altı	342	3.85	0.76	-0.13	0.90
		Lise ve Üstü	153	3.86	0.86		
	Anne Çalışma	Çalışıyor	97	3.86	0.83	0.05	0.96
		Çalışmıyor	398	3.86	0.78		
	Baba Çalışma	Çalışıyor	384	3.86	0.79	0.46	0.65
		Çalışmıyor	111	3.83	0.79		
	Kendi çalışma	Çalışıyor	98	3.78	0.87	-1.07	0.28
		Çalışmıyor	397	3.87	0.76		

t: Bağımsız Örneklem t Testi, *p<0.05

Sosyodemografik değişkenler açısından karşılaştırıldığında, Flört Şiddeti Tutum Ölçeği Cinsel Şiddet Alt Ölçeği puanlarının gruplar arasında cinsiyet, yaşadığı yer ve aile tipi değişkenleri açısından anlamlı farklılık gösterdiği saptanmıştır. Buna göre ölçek puan ortalamaları erkeklerde kadınlardan, aile ya da akraba ile yaşayanlarda yalnız ya da arkadaşıyla yaşayanlardan ve çekirdek aile yapısına sahip

olanlarda geniş aile yapısına sahip olanlardan yüksek bulunmuştur. Dağılımlar Tablo XXXIII'de verilmiştir.

Tablo XXXIII. Flört şiddeti cinsel şiddet alt boyutu ile sosyodemografik değişkenlerin ilişkisi

	Sosyodemografik değişkenler		Sayı	Ortalama	Standart Sapma	t	p
Flört Şiddeti Tutumları Cinsel Şiddet	**Cinsiyet**	Erkek	303	4.32	0.77	5.78	0.00*
		Kadın	192	3.90	0.81		
	Yaşadığı yer	Aile akraba yanında	299	4.25	0.80	3.14	0.00*
		Yalnız ya da arkadaşıyla	196	4.01	0.82		
	Aile tipi	Çekirdek aile	340	4.21	0.81	2.38	0.02*
		Geniş aile	155	4.02	0.82		
	Anne eğitim	Ortaokul ve altı	427	4.16	0.81	0.67	0.51
		Lise ve Üstü	68	4.09	0.84		
	Baba egitim	Ortaokul ve altı	342	4.15	0.82	0.03	0.98
		Lise ve Üstü	153	4.16	0.81		
	Anne Çalışma	Çalışıyor	97	4.15	0.81	-0.07	0.95
		Çalışmıyor	398	4.15	0.82		
	Baba Çalışma	Çalışıyor	384	4.17	0.81	0.98	0.33
		Çalışmıyor	111	4.09	0.82		
	Kendi çalışma	Çalışıyor	98	4.03	0.79	-1.74	0.08
		Çalışmıyor	397	4.19	0.82		

t: Bağımsız Örneklem t Testi, *p<0.05

4.2. Empati, Duygu Düzenleme ve Gözlerden Zihin Okuma Değişkenlerinin Sosyodemografik Verilerle İlişkisi

Sosyodemografik değişkenler açısından karşılaştırıldığında Empati Ölçek puanları ile ile cinsiyet, anne egitim seviyesi ve baba eğitim seviyesi değişkenlerinde grup puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık ($p<.05$) bulunmuştur. Buna göre hem anne eğitim seviyesi, hem baba eğitim seviyesi için ortaokul veya daha aşağı eğitim seviyesinde olma durumunda katılımcı puanlarının daha yüksek eğitimli anne – baba çocuklarına göre yüksek olduğu saptanmıştır. Cinsiyet değişkeni açısından da erkeklerin puanları, kadınlardan yüksektir. Veriler Tablo XXXIV'te gösterilmiştir.

Tablo XXXIV. Empati değişkeninin sosyodemografik değişkenlerle ilişkisi

	Sosyodemografik değişkenler		Sayı	Ortalama	Standart Sapma	t	p
Empati	Cinsiyet	Erkek	303	2.48	0.26	2.00	0.046*
		Kadın	192	2.43	0.28		
	Yaşadığı yer	Aile akraba yanında	299	2.46	0.26	0.56	0.58
		Yalnız ya da arkadaşıyla	196	2.45	0.28		
	Aile tipi	Çekirdek aile	340	2.47	0.28	1.45	0.15
		Geniş aile	155	2.43	0.25		
	Anne eğitim	Ortaokul ve altı	427	2.46	0.27	1.35	0.048*
		Lise ve Üstü	68	2.41	0.27		
	Baba egitim	Ortaokul ve altı	342	2.48	0.26	2.66	0.01*
		Lise ve Üstü	153	2.41	0.28		
	Anne Çalışma	Çalışıyor	97	2.47	0.29	0.48	0.63
		Çalışmıyor	398	2.45	0.26		
	Baba Çalışma	Çalışıyor	384	2.46	0.27	1.11	0.27
		Çalışmıyor	111	2.43	0.25		
	Kendi çalışma	Çalışıyor	98	2.45	0.31	-0.30	0.76
		Çalışmıyor	397	2.46	0.26		

t: Bağımsız Örneklem t Testi, *p<0.05

Sosyodemografik değişkenler açısından karşılaştırıldığında Duygu Düzenleme Ölçek puanları için gruplar arasında arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Dağılım Tablo XXXV'te gösterilmiştir.

Tablo XXXV. Duygu düzenleme değişkeninin sosyodemografik değişkenlerle ilişkisi

	Sosyodemografik değişkenler		Sayı	Ortalama	Standart Sapma	t	p
Duygu Düzenleme	**Cinsiyet**	Erkek	303	4.48	0.95	-0.63	0.53
		Kadın	192	4.54	0.99		
	Yaşadığı yer	Aile akraba yanında	299	4.56	0.96	1.50	0.13
		Yalnız ya da arkadaşıyla	196	4.42	0.97		
	Aile tipi	Çekirdek aile	340	4.48	0.98	-0.74	0.46
		Geniş aile	155	4.55	0.93		
	Anne eğitim	Ortaokul ve altı	427	4.52	0.98	0.63	0.08
		Lise ve Üstü	68	4.44	0.91		
	Baba egitim	Ortaokul ve altı	342	4.52	0.97	0.34	0.74
		Lise ve Üstü	153	4.48	0.97		
	Anne Çalışma	Çalışıyor	97	4.63	1.03	1.41	0.16
		Çalışmıyor	398	4.47	0.95		
	Baba Çalışma	Çalışıyor	384	4.49	0.96	-0.66	0.51
		Çalışmıyor	111	4.56	1.01		
	Kendi çalışma	Çalışıyor	98	4.59	0.97	0.96	0.34
		Çalışmıyor	397	4.48	0.97		

t: Bağımsız Örneklem t Testi, *p<0.05

Sosyodemografik değişkenler açısından karşılaştırıldığında Gözlerden Zihin Okuma test puanı ile cinsiyet, yaşadığı yer, anne eğitim seviyesi, baba çalışma durumu ve kendisinin çalışma durumu değişkenleri için gruplar arası anlamlı farklılık bulunmuştur. Buna göre, puan ortalamaları kadınlarda erkeklerden, yalnız ya da arkadaşla yaşayanlarda aile ya da akraba ile yaşayanlardan, anne eğitim seviyesi ortaokul veya daha aşağı olanlarda daha yüksek olanlardan, babası çalışmayanlarda çalışanlardan ve son olarak kendisi çalışanlarda çalışmayanlardan yüksek bulunmuştur. Dağılım Tablo XXXVI'da gösterilmiştir.

Tablo XXXVI. Gözlerden zihin okuma değişkeninin sosyodemografik verilerle ilişkisi

	Sosyodemografik değişkenler		Sayı	Ortalama	Standart Sapma	t	p
Gözlerden Zihin Okuma	**Cinsiyet**	Erkek	303	2.32	0.17	-3.81	0.00*
		Kadın	192	2.38	0.21		
	Yaşadığı yer	Aile akraba yanında	299	2.33	0.19	-2.07	0.04*
		Yalnız ya da arkadaşıyla	196	2.36	0.19		
	Aile tipi	Çekirdek aile	340	2.34	0.18	-0.73	0.47
		Geniş aile	155	2.36	0.21		
	Anne eğitim	Ortaokul ve altı	427	2.35	0.19	1.08	0.03*
		Lise ve Üstü	68	2.32	0.20		
	Baba egitim	Ortaokul ve altı	342	2.35	0.19	1.14	0.26
		Lise ve Üstü	153	2.33	0.18		
	Anne Çalışma	Çalışıyor	97	2.36	0.20	0.88	0.40
		Çalışmıyor	398	2.34	0.19		
	Baba Çalışma	Çalışıyor	384	2.33	0.19	-2.17	0.03*
		Çalışmıyor	111	2.38	0.19		
	Kendi çalışma	Çalışıyor	98	2.38	0.18	2.07	0.04*
		Çalışmıyor	397	2.33	0.19		

t: Bağımsız Örneklem t Testi, *p<0.05

4.3. Flört Şiddeti Tutumu Alt Boyutlari ile Empati Alt Boyutları, Duygu Düzenleme Alt Boyutları ve Gözlerden Zihin Okuma Arasındaki İlişki

Son olarak tüm ölçek puanlarının birbiriyle korelasyonuna bakılmıştır. Buna göre; Flört Şiddeti Tutumu Alt Boyutlari ile Empati Alt Boyutları Korelasyonu Tablo XXXVII'de, Flört Şiddeti Tutumu Alt Boyutlari ile Duygu Düzenleme Alt Boyutları Korelasyonu Tablo XXXVIII'de, Flört Şiddeti Tutumu Alt Boyutlari ile Gözlerden Zihin Okuma Korelasyonu Tablo XXXIX'da verilmiştir.

Yapılan çalışmada Flört Şiddeti Tutum Ölçeği alt boyutları ile Empati Ölçeği alt boyutları arasındaki ilişkiye bakılmış ve Flört Şiddeti Tutum Ölçeği alt boyutlarından Duygusal Şiddet, Genel Şiddet, Fiziksel Şiddet, Ekonomik Şiddet ve Cinsel Şiddet ile Empati Ölçeği alt boyutları olan Bilişsel Empati ve Sosyal Yeti arasında ve Flört Şiddeti Tutum Ölçeği alt boyutlarından Duygusal Şiddet, Genel Şiddet, Fiziksel Şiddet ve Ekonomik Şiddet ile Empati Ölçeği alt boyutu Empatik Yanıt (Duygusal Empati) arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki olmadığı görülmüştür.

Buna karşın Flört Şiddeti Tutum Ölçeği alt boyutlarından Duygusal Şiddet ile Empati Ölçeği alt boyutu olan Empatik İlgi-Sempati (Duygusal Empati) arasında, istatistiksel açıdan negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür (r= -,099*; p<.05).

Ayrıca Flört Şiddeti Tutum Ölçeği alt boyutlarından Genel Şiddet ile Empati Ölçeği alt boyutu olan Empatik İlgi-Sempati (Duygusal Empati) arasında, istatistiksel açıdan negatif yönde (r= -.229; p<.05), Flört Şiddeti Tutum Ölçeği alt boyutlarından Fiziksel Şiddet ile Empati Ölçeği alt boyutu olan Empatik İlgi-Sempati (Duygusal Empati) arasında, istatistiksel açıdan negatif yönde (r= -.117; p<.05), Flört Şiddeti Tutum Ölçeği alt boyutlarından Ekonomik Şiddet ile Empati Ölçeği alt boyutu olan Empatik İlgi-Sempati (Duygusal Empati) arasında istatistiksel açıdan negatif yönde (r=

-.089; p<.047), Flört Şiddeti Tutum Ölçeği alt boyutlarından Cinsel Şiddet ile Empati Ölçeği alt boyutu olan Empatik İlgi-Sempati (Duygusal Empati) arasında, istatistiksel açıdan negatif yönde (r= -.220; p< .05) anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür.

Bunlara ek olarak Flört Şiddeti Tutum Ölçeği alt boyutlarından Cinsel Şiddet ile Empati Ölçeği alt boyutu olan Empatik Yanıt (Duygusal Empati) arasında, istatistiksel açıdan negatif yönde anlamlı (r= -.118; p< .05) bir ilişki olduğu görülmüştür. Değerler Tablo XXXVII'de yer almaktadır.

Tablo XXXVII. Flört Şiddeti Tutumu Alt Boyutlari ile Empati Alt Boyutları Korelasyonu

			Empati Alt Boyutları			
			Bilişsel Empati	Empatik İlgi-Sempati (Duygusal Empati)	Empatik Yanıt (Duygusal Empati)	Sosyal Yeti
Flört Şiddeti Tutum ev Alt Boyutları	Flört Şiddeti Duygusal Şiddet	r	,009	-,099*	-,066	-,018
		p	,838	,028	,140	,696
		n	495	495	495	495
	Flört Şiddeti Genel Şiddet	r	,071	-,229**	,059	,035
		p	,114	,000	,187	,434
		n	495	495	495	495
	Flört Şiddeti Fiziksel Şİddet	r	,003	-,117**	,036	-,015
		p	,945	,009	,424	,734
		n	495	495	495	495
	Flört Şiddeti Ekonomik Şİddet	r	,045	-,089*	,067	,061
		p	,314	,047	,135	,176
		n	495	495	495	495
	Flört Şiddeti Cinsel Şİddet	r	,033	-,220**	,118**	,055
		p	,465	,000	,009	,220
		n	495	495	495	495

** Korelasyon 0.01 düzeyinde anlamlı (2-tailed).

* Korelasyon 0.05 düzeyinde anlamlı (2-tailed).

Yapılan çalışmada Flört Şşddeti Tutum Ölçeği alt boyutları ile Duygu Düzenleme Ölçeği alt boyutları arasındaki ilişkiye bakılmış ve Flört Şİddeti Tutum Ölçeği alt boyutlarından Duygusal Şiddet, Genel Şiddet, Fiziksel Şiddet ve Cinsel Şiddet ile Duygu Düzenleme Ölçeği alt boyutları Duygu Dışavurumu Bastırma ve Bilişsel Yeniden Değerleme arasında ayrıca Ekonomik Şiddet ile Bilişsel Yeniden Değerleme arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki olmadığı, buna karşın Flört Şiddeti Tutum Ölçeği alt boyutlarından Ekonomik Şiddet ile Duygu Düzenleme Ölçeği alt boyutu olan Bilişsel Yeniden Değerleme arasında istatistiksel açıdan negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür (r= -.100; p<.05). Değerler Tablo XXXVIII'de yer almaktadır.

Tablo XXXVIII. Flört Şiddeti Tutumu Alt Boyutlari ile Duygu Düzenleme Alt Boyutları Korelasyonu

			Duygu Düzenleme Alt Boyutları	
			Bilişsel Yeniden Değerleme	Duygu Dışavurumu Bastırma
Flört Şiddeti Tutum ev Alt Boyutları	Flört Şiddeti Duygusal Şiddet	r	-,064	,000
		p	,156	,997
		n	495	495
	Flört Şiddeti Genel Şiddet	r	-,069	-,065
		p	,123	,150
		n	495	495
	Flört Şiddeti Fiziksel Şİddet	r	-,062	,042
		p	,168	,353
		n	495	495
	Flört Şiddeti Ekonomik Şİddet	r	-,100*	,073
		p	,027	,106
		n	495	495
	Flört Şiddeti Cinsel Şİddet	r	-,021	,019
		p	,647	,670
		n	495	495

** Korelasyon 0.01 düzeyinde anlamlı (2-tailed).

* Korelasyon 0.05 düzeyinde anlamlı (2-tailed).

Yapılan çalışmada Flört Şiddeti Tutum Ölçeği alt boyutları ile Gözlerden Zihin Okuma arasındaki ilişkiye bakıldığında Flört Şiddeti Tutum Ölçeği alt boyutlarından Duygusal Şiddet, Genel Şiddet, Fiziksel Şiddet ve Ekonomik Şiddet puanları ile Gözlerden Zihin Okuma Ölçeği puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki olmadığı görülmüştür.

Buna karşın Flört Şiddeti Tutum Ölçeği alt boyutlarından Cinsel Şiddet ile Gözlerden Zihin Okuma Ölçeği puanları arasında istatistiksel açıdan negatif yönde anlamlı bir ilişki (r= -.113, p<.05) görülmüştür.

Değerler Tablo XXXIX'da yer almaktadır.

Tablo XXXIX. Flört Şiddeti Tutumu Alt Boyutlari ile Gözlerden Zihin Okuma Korelasyonu

			Gözlerden Zihin Okuma
Flört Şiddeti Tutum ev Alt Boyutları	Flört Şiddeti Duygusal Şiddet	r	-,024
		p	,587
		n	495
	Flört Şiddeti Genel Şiddet	r	-,070
		p	,117
		n	495
	Flört Şiddeti Fiziksel Şİddet	r	-,024
		p	,587
		n	495
	Flört Şiddeti Ekonomik Şİddet	r	,011
		p	,811
		n	495
	Flört Şiddeti Cinsel Şİddet	r	-,113*
		p	,012
		n	495

** Korelasyon 0.01 düzeyinde anlamlı (2-tailed).

* Korelasyon 0.05 düzeyinde anlamlı (2-tailed).

5. TARTIŞMA

Flört şiddetinin ortaya çıkmasında kişisel ve aynı zamanda toplumsal cinsiyet rolleri (ataerkil toplumlar), aile yapıları ve sosyo-kültürel normların da sorumlu olduğu kabul edilmektedir (Polat, 2016) Bu konuda yapılan araştırmalarda değişik faktörlerin incelendiği görülmektedir. Gençler arasında flört şiddetinin ilişkili olduğu faktörleri araştıran bir çalışmada koruyucu etkenlerden biri olarak empati ve risk faktörü olarak da dürtüsellik ele alınmış ve yaş ortalaması 19 olan katılımcı grubunda empatinin flört şiddetini önleyici, dürtüselliğin de pekiştirici olduğu görülmüştür (Glowacz ve Courtain, 2020).

Bu araştırmanın sorusu; empati, duygu düzenleme ve gözlerden zihin okuma becerilerinin üniversite öğrencilerinin flört şiddetine yönelik tutumları ve flört şiddeti davranışlarına maruz kalmalarına anlamlı düzeyde etki edip etmediğidir. Bu araştırmanın diğer bir sorusu da bu değişkenlere sosyodemografik verilerin etkisinin olup olmadığıdır. Bu bölümde, araştırmanın temel amacı doğrultusunda hipotezlere uygun olarak yapılan analizlerden elde edilen bulgular ilgili alanyazın eşliğinde tartışılmaktadır. Literatürde ayrı ayrı konuya dair farklı değişkenlerle yapılmış araştırmalar yer almaktadır Ancak hepsini birlikte ele alan bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Bu araştırma, İstanbul'daki bir Meslek Yüksekokulu’nda öğrenim gören 18-26 yaş aralığındaki öğrencilerin toplam 575 öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. 80 öğrenciden toplanan veri sağlıklı bulunmadığından araştırma dışı bırakılarak değerlendirmeler 495 katılımcının verileri ile yapılmıştır.

Bu araştırmada demografik dağılım özellikleri incelendiğinde, sağlıklı veri toplanan 495 katılımcıdan 303'ünün (%61.2) erkek, 192'sinin (%38.8) kadın olduğu görülmektedir. Araştırmaya 18-26 yaş arasındaki öğrenciler gönüllü olarak katılmıştır. Literatürde flört şiddetiyle ilgili yaş aralıklarının;16-24 yaş arası gençlerde dünya genelinde görülen şiddet türlerinin en yaygın olan biçimi olması (Schneider, 2004), flört şiddetinin çoğunlukla yüksek öğretim dönemine denk gelen 18-30 yaşları arasında, başka kişilerle duygusal ilişki içinde olma isteğiyle kurulan flört ilişikilerinde en yoğun yaşanması (Hatipoğlu, 2010) gibi bulguların yer almasına istinaden, bu araştırmada da bu yaş aralıkları referans alınmış ancak iki yıllık meslek yüksekokulu öğrencileriyle çalışma gerçekleştirileceğinden yaş aralığının 18-26 olarak belirlenmesi uygun bulunmuştur.

Şiddet dürtüsü doğuştan ve evrensel olmasına rağmen, şiddet eylemi doğuştan gelen bir vasıf değildir (Balcıoğlu, 2001).Öyleyse her türlü şiddet sonradan öğrenilmektedir. İnsan, yaşamı boyunca sürekli bilgi ve deneyim edinmeye, yeni bir şeyler öğrenmeye, öğrendiklerini de başkalarına aktarmaya çalışır. Öğrenme süreci, ailede başlar ve hayat boyu devam eder. Aile üyeleri tarafından, aile içinde bilinçli ya da bilinçsiz çeşitli öğretme yöntemleri kullanılmaktadır. Bunların içinde, şiddet içeren kalıplar da öğrenilmektedir. Bebeklik, çocukluk ve gençlik dönemlerinde belirli davranışları önlemek için özellikle anne-babaların, çevre ve toplumun korkutma, yıldırma gibi şiddet içeren davranışları, eğitim amacı ile kullanması, zamanla davranışların genelleşmesine yol açmaktadır. Özellikle gençlik çağındaki çocuklar ile, aileleri arasında sürekli bir çatışma yaşanır. Ailesi gencin giyeceğine, yiyeceğine, eve ve okula gidiş geliş saatine karışır, anne-baba kendi isteklerini yaptırmak için baskı, korku gibi şiddet içeren tutum ve davranışlar sergileyebilir, şiddetli anlaşmazlıklar yaşayabilir. Gerek anne-baba arasında gerek gence yönelik aile aile içi şiddete işaret

eden bu davranışlar, genci tanık ya da mağdur olarak olumsuz etkilemekte ve hem her açıdan sağlığını bozabilmekte hem de sorun çözme davranışı olarak benimseyerek sosyal uyum problemleri yaşamasına sebep olabilmektedir.

Yavuzer (1988) tarafından bireyde gözlenebilen hızlı ve sürekli bir gelişme evresi olarak tanımlanan ergenlik, beraberinde her iki cins için de pek çok faktörle ilişkili bazı sorunlar getirmektedir. Değişikliklere uyum sağlama çabası sürerken kendini ve başkalarını anlama, kabul etme sürecinde problem çözme becerisi olarak farkında olarak ya da olmayarak şiddete başvurma görülebilmektedir. Şiddet son derece ciddi boyutlarda bir sorun olmasına rağmen, şiddetin alt boyutu olarak; partnerlerden birinin, çoğunlukla erkeğin, karşı tarafa fiziksel, cinsel, psikolojik, sosyal ve dijital şiddet içeren davranışlarda bulunması demek olan flört şiddetinin, gittikçe yaygınlaşmasına rağmen, gençler arasında bilinen ve önemsenen bir konu olmadığı görülmektedir.

Bu araştırmada flört ilişkisi yaşadığını belirten katılımcıların 84'ünün (%29) fiziksel şiddet davranışına, 177'sinin (%69) de sözel şiddet davranışına maruz kalmış olduğu görülmüştür .

Daha önce belirttiğimiz gibi; flört şiddeti,16-24 yaş arası gençlerde dünya genelinde görülen şiddet türlerinin en yaygın olan biçimidir (Schneider, 2004) ve bu dönem genellikle üniversite dönemine denk geldiğinden, üniversite öğrencilerinin flört şiddeti açısından riskli grup olduğu anlaşılmaktadır (Aslan, 2008). Genellikle ilk kez bu dönemde ailesinden ayrılmış olan birey farklı kişilerle yakınlık ve bağlılık kurma isteğiyle hareket eder ve duygusal bağlantılar bu dönemde belirleyici rol oynar. Sağlıklı bir flört ilişkisi kişiye kendini iyi hissettirirken sağlıksız flört ilişkisi ise bireyin fiziksel ve ruhsal sağlığına olumsuz etkide bulunmaktadır (Fidan ve Yeşil, 2018).

Yapılan araştırmalardaki flört şiddeti tanım ve değerlendirmelere göre şiddetin görülme sıklığı farklılıklar gösterebilmektedir. Dünya genelinde araştırma

verileri her dört gençten birinde genç şiddeti ve %1 - % 66.5 oranında flört şiddeti olduğunu gösterirken, Türkiye verilerinde flört şiddeti oranlarının %11 - % 45.8 arasında değiştiği görülmüştür. Ülkemizde yapılan başka bir araştırmada da çalışılan Yüksekokul öğrencilerinin %14.8'inin yakın ilişkisinde şiddete maruz kaldığı görülmüştür (Mıhçıokur ve Akın, 2015; Karatay, 2018; Jennings vd., 2017; Selçuk vd., 2018; Özdere ve Kürtül, 2018).

Brezilya'da yapılan bir çalışmada, üniversite öğrencilerinin flört ilişkilerinde en çok duygusal / sözel şiddete (%76) maruz kaldığı ifade edilmiştir (Flake vd., 2013). Dünya çapında 16 farklı ülkeden 31 üniversitenin öğrencileriyle gerçekleştirilen geniş örneklemli bir çalışmada, flört ilişkisi içindeki kadın ve erkek öğrenciler arasında görülen fiziksel şiddet oranı %29 bulunmuştur (Straus, 2004). Bu çalışmadan elde edilen bulgular literatürde yer alan araştırma sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir.

Bu araştırmada sözel şiddet değişkeninin fiziksel şiddet değişkeniyle birlikte beyan edildiği bulunmuştur.

Araştırmalara göre genellikle psikolojik şiddet ile fiziksel şiddet birbiriyle içiçe geçmiş durumdadır. Fiziksel şiddet azalsa da psikolojik şiddet genelde var olmaya devam ederek fiziksel şiddeti de sürekli hatırlatmaktadır (Özcan, 2009). Araştırmalarda sözel şiddetin fiziksel şiddet için çok güçlü bir gösterge olduğu belirtilmiştir (Shorey, 2012).

Yine bu konuda yapılan araştırmalardaki verilere göre en çok uygulanan şiddet türü olarak; %5,4 ile tüm şiddet türlerinin (fiziksel, sözel, psikolojik, cinsel, ekonomik) birlikte kullanılması olduğu görülmektedir. Birden fazla şiddet uygulayan kişilerin oranları; %24,8 fiziksel ve sözel, %11,6 fiziksel, psikolojik ve sözel, %10,9

psikolojik ve sözel, %1 ekonomik ve psikolojik şiddet, şiddetin genellikle birkaç türünün birlikte kullanıldığını göstermektedir. (Aydemir ve Demircioğlu, 2017).

Aile içi şiddet konulu bir araştırmada da eşlerinin fiziksel şiddet uyguladığı kadınların % 57'sinin hem fiziksel, hem psikolojik, hem de cinsel istismara maruz kaldıkları; belirtilmektedir (Yoshihama ve Sorenson, 1994). Bu çalışmanın bulguları literatürde yer alan fiziksel ve sözel şiddetin birlikte görüldüğü yönündeki pek çok araştırmanın sonuçlarını destekler niteliktedir.

Bu araştırmada örneklem grubunu oluşturan katılımcılardan şiddet görenlerde; şiddet davranışına maruz kalıp kalmama durumunun, sosyodemografik değişkenler açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermediği izlenmektedir.

Literatürde yer alan araştırmalarda giderek yaygınlaşan flört şiddetinin gençler arasında doğru bilinmediği ve önemsenmediği görülmektedir. Bir araştırmada üniversite öğrencilerinin yaşadığı flört şiddetine farklı beklentiler ve yaygın bir sahiplenme anlayışının neden olduğu görülmüştür (Jennings vd., 2017). Gençlerin flörte bakış açısının özel bir duygusal arkadaşlıktan çok sahiplenme olmasının şiddete neden olduğu anlaşılmaktadır. Flört şiddetinin bilinmemekte ve önemsenmemekte oluşu sebebiyle bu sahiplenme tutum ve davranışları ilişkide normal kabul edilebilmekte, bu da şiddetin devamlılığına yol açmakta ve şiddete rağmen ilişkilerin devam ettiği görülmektedir (Fidan ve Yeşil, 2018). Bir araştırmada üniversite öğrencilerinin yaşadığı flört şiddetine; faklı beklentiler ve yaygın bir sahiplenme anlayışının neden olduğu görülmüştür (Jennings vd., 2017)

Araştırmalarda ilişkilerde genellikle görülen kıskançlık duygusu sonucu ortaya çıkan şiddet davranışlarının toplumsal yapıdan kaynaklanarak şiddet olarak algılanmadığı ve normalleştirildiği görülmektedir (Sünetçi vd., 2016).

Yapılan araştırmaların birinde 18-23 yaş aralığındaki üniversite öğrencilerinin araştırmanın yapıldığı yıl içinde çoğunun erkek ya da kız arkadaşları tarafından tacize uğradığı görülmüştür (Martins ve Niza, 2014). Başka bir çalışmada hemşirelik öğrencisi kadın öğrencilerin %18.4'ü, erkek öğrencilerin %17.4'ünün fiziksel şiddet davranışlarına maruz kaldığı belirtilmiştir (Karabulutlu, 2015). Başka çalışmalarda üniversite öğrencilerinde çalışmanın yapıldığı yıl fiziksel şiddete uğrama oranının kadınlarda %31.6, erkeklerde %24.4 olduğu (Straus, 2008); Amerika Birleşik Devletleri'nde yine araştırmanın yapıldığı yılda herhangi bir flört şiddeti davranışıyla karşılaşma oranının her 5 kız öğrencide ve her 10 erkek öğrencide bir olduğu görülmüştür (Vagi vd., 2015).

Yapılan farklı çalışmalarda üniversite öğrencilerinin ortalama yaş aralığında şiddet davranışlarına maruz kalmada cinsiyetler arasında birbirine yakın sonuçlar bulunduğu görülmüştür. Cinsiyetler arasında fark olduğu ortaya konan çalışmalarda da farkın çok yüksek olmadığı dikkate alındığında; şiddetin genellikle sadece fiziksel şiddet olarak algılanması ve gençlerin şiddet konusunda yeterli farkındalığa sahip olmaması sebebiyle bu farkın gerçekliği tartışılabilir.

Genellikle yapılan çalışmalarda; flört ilişkisi içindeki kadın ve erkeğin, ilişki dinamiklerine bağlı olarak şiddet davranışlarının etki-tepki şeklinde ortaya çıkması ile hem fail hem mağdur oldukları ortaya çıkmıştır (Koçak ve Can, 2019). Araştırmalarda şiddet uygulama ele alınmakta ve şiddet uygulamanın doğal sonucu olarak mağduriyet gerçekleştiğinden, şiddet uygulama risk faktörleri aynı zamanda maruz kalma risk faktörleri olarak değerlendirilmektedir. Bu çalışma, şiddet davranışları uygulamayı değil şiddet davranışlarına maruz kalmayı incelemektedir ve flört şiddeti davranışlarına maruz kalma ile sosyodemografik değişken grupları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Flört şiddeti davranışları söz konusu olduğunda; cinsiyet, yaş, gelir

durumu, eğitim durumu gibi sosyodemografik değişkenler her bireyin flört şiddetine maruz kalabilmesinde etken faktör olmadığı görülmektedir (Koçak ve Can, 2019). Bu araştırmanın bulguları bu sonucu destekler niteliktedir.

Bu araştırmada flört şiddeti tutumları ortalamasına bakıldığında cinsiyet, yaşadığı yer ve aile tipi arasında, flört şiddeti tutumları alt boyutlarına bakıldığında da genel şiddet ile cinsiyet ve yaşadığı yer arasında; fiziksel şiddet ile cinsiyet, yaşadığı yer ve baba egitim arasında; duygusal şiddet ile cinsiyet arasında; ekonomik şiddet ile cinsiyet, yaşadığı yer ve aile tipi arasında; cinsel şiddet ile cinsiyet, yaşadığı yer ve aile tipi arasında anlamlı farklılık olduğu bulunmuştur.

Flört şiddeti tutumlarının ortalaması ve alt boyutları açısından sosyodemografik değişken grupları arasındaki farklılık olup olmadığına bakıldığında erkek katılımcıların tutum puan ortalamalarının, kadın katılımcıların tutum puan ortalamalarından daha yüksek olduğu ve dolayısıyla erkek katılımcıların flört şiddetini kabul düzeylerinin kadın katılımcılara göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Genel, fiziksel, duygusal, ekonomik ve cinsel şiddet alt boyutları için de aynı sonuca ulaşılmıştır.

Yapılan bir araştırmada üniversite öğrencilerinin şiddeti kabul etme düzeylerinin incelenmiş ve şiddeti kabul etmenin erkeklerde kadınlara göre daha fazla olduğu belirtilmiştir (Karabacak, 2015).

Ayrıca; tutumun davranışın yordayıcısı olduğu; tutumun olumlu olmasının bireyin söz konusu davranışı gerçekleştirme niyetinin olmasına ve davranışı gerçekleştirmesine yol açtığı bilinmektedir (Ajzen, 1991). Bu durumda flört şiddeti tutum puanı yüksek olanların flört şiddeti davranışını kabul düzeyi de yüksek olacaktır. Araştırmalar çoğunlukla kadınların daha fazla şiddete maruz kaldıkları sonucunu

göstermektedir (Açıkgöz, 2018). Bu çalışmada da erkek katılımcıların flört şiddetini kabul düzeylerinin yüksek olması bu verileri destekler görülmektedir.

Flört şiddeti tutumlarının ortalaması ile sosyodemografik değişkenlerden yaşadığı yer arasındaki ilişkiye bakıldığında yaşadığı yer değişkeni açısından gruplar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Yaşadığı yer farklılığına bakıldığında; aile ya da akraba ile yaşayan katılımcıların tutum puan ortalamalarının, yalnız ya da arkadaşla yaşayan katılımcıların tutum puan ortalamalarından daha yüksek olduğu ve dolayısıyla flört şiddetini kabul düzeyinin daha yüksek olduğu görülmektedir. Genel, fiziksel, ekonomik ve cinsel şiddet alt boyutları için de aynı sonuca ulaşılmıştır.

Literatürde aile içi şiddete maruz kalmanın ve tanık olmanın şiddeti kabul etme konusunda etkin olduğunu gösteren araştırmalar mevcuttur (Karabacak, 2015). Araştırmalarda aile içi şiddete tanık olarak büyüyen bireylerin şiddete karşı daha kabul edici eğiliminde oldukları gösterilmiştir (Ayan, 2007). Bu çalışmanın bulguları da bu verileri destekler niteliktedir.

Flört şiddeti tutumlarının ortalaması ile sosyodemografik değişkenlerden aile tipi arasındaki ilişkiye bakıldığında aile tipi değişkeniyle gruplar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Aile tipi farklılığına bakıldığında; çekirdek aileye sahip olan katılımcıların tutum puan ortalamalarının, geniş aileye sahip olan katılımcıların tutum puan ortalamalarından daha yüksek olduğu ve dolayısıyla flört şiddetini kabul düzeyinin daha yüksek olduğu görülmektedir. Ekonomik ve cinsel şiddet alt boyutları için de aynı sonuca ulaşılmıştır.

Bir araştırmada flört şiddeti tutumlarının aile tipine göre yapılan değerlendirmesinde çekirdek ailede duygusal şiddet görülme sıklığının geniş aileye

göre istatistiksel olarak anlamlı derecede daha fazla olduğu gösterilmiştir (Açıkgöz, 2018). Bu çalışmada da benzer bir sonuç elde edilmiştir.

Ayrıca flört şiddeti tutumları fiziksel şiddet alt boyutu ile sosyodemografik değişkenlerden baba eğitim düzeyi değişkeniyle gruplar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Baba eğitim düzeyi farklılığına bakıldığında; babası ortaokul ve altı eğitim düzeyinde olan katılımcıların tutum puan ortalamalarının, babası lise ve üstü eğitim düzeyine sahip olan katılımcıların tutum puan ortalamalarından daha yüksek olduğu ve dolayısıyla flört şiddetini kabul düzeyinin daha yüksek olduğu görülmektedir.

Literatürde erkeğin flörtte uyguladığı fiziksel şiddete yönelik tutum kabul durumunun, babanın eğitim düzeyine göre farklılık göstermekte olduğu araştırmalar mevcuttur. Benzer çalışmalarda da şiddete başvuran gençlerin baba eğitim düzeylerinin diğerlerine göre daha düşük olduğu görülmekte ve bu durumun babanın cinsiyetçi rollere karşı daha geleneksel bir tutum sergileyerek çocuklarının daha geleneksel bir bakış edinmelerine yol açmış olduğu düşünülmektedir (Ayyıldız ve Hüseyin, 2018). Çalışmanın flört şiddetine yönelik tutumların eğitim seviyesi, cinsiyet, aile tipi gibi değişkenlere göre kabul düzeylerinin farklılık gösterdiği şeklindeki bulguları bu verileri destekler niteliktedir.

Araştırmada empati değişkeni ile sosyodemografik değişkenlerden cinsiyet, anne egitim ve baba eğitim arasında gruplar açısından anlamlı farklılık olduğu görülmüştür. Yine gözlerden zihin okuma değişkeni ile sosyodemografik değişkenlerden cinsiyet, yaşadığı yer, anne eğitim, baba çalışma ve kendi çalışma arasında gruplar açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur. Duygu düzenleme değişkeni ile bakılan sosyodemografik değişkenler arasında ise istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Empati ile cinsiyet değişkeni arasında erkek katılımcılar lehine istatistiksel olarak yüksek olmayan düzeyde anlamlı bir farklılık bulunmuştur.

Araştırmalar kadınların empatiye dayalı duygusal bir tepkiye erkeklerden çok daha fazla eğilimli olduklarına işaret etse de, bilişsel empati açısından önemli cinsiyet farklılıklarının olmadığını göstermektedir. Ayrıca empati ve şiddet arasındaki ilişkide cinsiyetin rolünü desteklemeyen kanıtlar mevcuttur. Empatinin, erkeklerle kadınlar arasında flört şiddetini farklı şekilde öngörüp öngörmediği de hâlâ net değildir (Dodaj vd., 2020).

Literatürde erkeklerin empati becerilerinin kadınlardan daha düşük olduğunu gösteren araştırmalar bulunmakla beraber (Köksal, 1997), cinsiyetin empati becerileri üzerinde farklılık göstermediğinin ortaya konulduğu çalışmalar da mevcuttur (Hietolahti-Ansten ve Kalliopuska, 1990). Kadınların daha çok duygusal tepki gösterdiklerinin belirtildiği ancak cinsiyet açısından anlamlı bir farklılık olmadığını belirten çalışmalara da literatürde sıklıkla rastlanmaktadır (Tanrıdağ, 1992) (Klein ve Hodges, 2001).

Kadınlarda empatik eğilimin erkeklere göre daha yüksek olduğunu gösteren araştırma sonuçlarının ise kız ve erkek çocuk yetiştirme tarzlarındaki genel farklılıklardan kaynaklanabileceği düşünülmektedir.

Erkek ve kadın rollerine ilişkin bir ölçek çalışmasında; kadın rolleri yumuşak-kibar, duyarlı, merhametli, yumuşak dilli, uzlaşmacı gibi özelliklerle temsil edilirken; erkek rolleri cesur olma, liderlik etme, itici olma, kendine güvenen, otoriter, risk almaktan kaçınmayan, katı, baskın, etkili olma gibi özellikler ile temsil edilmektedir (Dökmen, 1999). Bu konudaki çalışma bulguları, bu rolleri verme sürecinde cinsiyet rollerinin ve yetiştirme tarzlarındaki farklılıkların kadınlarda rol oynamış olabileceği düşüncesini desteklemektedir (Dökmen, 1999).

Literatürde kadın ve erkek üniversite öğrencilerinin empatik beceri puanlarının farklı olduğu yönündeki hipotezin reddedildiği çalışmalar mevcuttur (Atilla, 2007). Literatürde ayrıca erkek öğrencilerin kadın öğrencilere göre empati düzeyinin daha yüksek olduğunu gösteren araştırmalar bulunmaktadır (Toker ve Kalıpçı, 2019). Profesyonel ve amatör dansçılarla yapılan bir çalışmada empati düzeyi puanlarının ortalamasının cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir fark göstermemiş olması; dansçıların koreografilerinde anlatılmak istenen duyguların seyirciye aktarılmasını sağlamaya çalıştıklarından, cinsiyet farkı gözetmeksin dansın empatiyi etkilediğinin düşünülebileceği şeklinde yorumlanmıştır (Çiloğlu, 2007). Cinsiyet farkı olmaksızın müzikle uğraşan gençlerin empatik becerilerinin uğraşmayanlara oranla daha yüksek olduğu çalışmalar da bulunmaktadır (Aktaran Atilla, 2007).

Bu araştırmada da erkek öğrencilerin empati düzeyi kadın öğrencilerden istatistiksel olarak çok kuvvetli olmayan bir anlamlılık düzeyinde daha yüksek olarak bulunmuştur. Bu sonuç; katılımcıların sağlık alanında eğitim almaları ve sağlık alanında çalışacak olmanın, sağlık sorunu olan kişilerle iletişimde olma ve içinde oldukları duygusal durumu anlamayı gerektirdiği yönündeki farkındalıklarından kaynaklanmaktadır, şeklinde yorumlanabilir.

Doğumdan itibaren empati doğal bir şekilde gelişmekte, ortalama iki yaşına geldiğinde çocuk başkalarının duygularını belli eden ipuçlarını anlayabilmektedir. Böylece çocuğun doğuştan var olan empatik eğilimini başkalarına bağlı olarak geliştirebileceği anlaşılmakta ve bu da empati becerilerinin eğitimle geliştirilebileceğine işaret etmektedir (Goleman,1995; Bilgin, 1988; Dökmen, 2004). Çocuğun ilk eğitimini aldığı aile ortamında pek çok becerinin ve davranışların kazanıldığını düşündüğümüzde ebeveynlerin çocuk üzerindeki etkisi anlaşılmakta ve ebeveynlerin sahip olduğu niteliklerin araştırılması da önem kazanmaktadır.

Araştırmamızda empati ile sosyodemografik değişkenlerden anne eğitim düzeyi değişkeniyle gruplar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Anne eğitim düzeyi ortaokul ve altı olan katılımcıların tutum puan ortalamaları, anne eğitim düzeyi lise ve üstü olan katılımcıların tutum puan ortalamalarından daha yüksek olduğu ve dolayısıyla empati becerilerinin daha yüksek olduğu görülmektedir. Baba eğitim düzeyi için de aynı sonuç elde edilmiştir.

Literatürde benzer sonuçların elde edildiği bir araştırmada; anne-babaları üniversite mezunu olan öğrencilerin, anne-babaları ortaokul ve altı eğitim düzeyine sahip öğrencilere göre empatik eğilim açısından dezavantajlı oldukları belirtilmiş ve bu sonuç, eğitim düzeyinin artmasına bağlı olarak ebeveynlerin öncelik verdiği değerler ve kişilik özellikleri ve ayrıca çocuk yetiştirme tutumlarında meydana gelen değişim ve bireysellik yaklaşımıyla ilgili olabileceği şeklinde yorumlanmıştır (Dereli ve Aypay, 2012).

Başka bir çalışmada ise anne-babanın eğitim düzeyinin artmasıyla birlikte belirli değerlerin çocuklara daha az verildiğini düşündüren bulgulara işaret edilmektedir. Yüksek düzeyde eğitim görmenin bireyselliğe ve bireysel değerlere verilen önemi arttırdığı düşünülmektedir. Genel olarak, eğitim düzeyi arttıkça daha rahat bir yaşam, mutluluk ve zevk değerlerine verilen önemin arttığı gözlenmiştir (Aydın, 2005).

Bu araştırmada duygu düzenleme ile sosyodemografik değişkenler arasında istatistik açıdan anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Araştırmalarda duygu düzenleme negatif ve pozitif duyguları düzenlemeyi içerir şekilde tanımlanmaktadır (Mauss vd., 2007). Birey duygu düzenleme işlemini gerçekleştirirken iç ve dış uyaranlar eşliğinde gözlem ve değerlendirme yaparak, deneyimlediği duyguları yorumlamakta ve duygusal tepkilerine buna göre yön

vermektedir (Thompson, 1994). Duygularını düzenleme becerisine sahip olmayan ya da geliştiremeyen bireylerin, henüz bu becerileri gelişmemiş olan küçük çocuklardaki gibi strese maruz kaldıklarında başa çıkamadıkları; örneğin; öfke patlamaları, derin hayal kırıklıkları gibi uç noktada duygusal tepkiler gösterdikleri belirtilmektedir (Liew vd., 2004). Duygu düzenleme stratejilerini uygun şekilde kullanma becerilerinin olmayışı bu sonuçlara yol açmaktadır.

Duygu düzenleme stratejilerini kullanan bireylerde de farklılıklar olduğu görülmektedir. Farklılıkların kaynaklarına bakılan araştırmalarda buna yol açan faktörler arasında bireysel, sosyal, bilişsel, duygusal farklılıkların varlığından bahsedilmektedir (Gross ve John, 2003). Bu doğrultuda çeşitli araştırmalarda duygu düzenleme tanımlanırken; yaşanılan duygu deneyimleri sonucu ilgili davranışların düzenlemesi (Eisenberg ve Spinard, 2004) olduğu kadar sosyal faktörlerden de etkilendiği ve davranışın bu doğrultuda gerçekleştiğinden söz edilmektedir (Fischer ve Manstead, 2004).

Literatürde yer alan duygu düzenlemenin cinsiyete göre farklılaşma bulgularını desteklemeyen bir araştırmada ise duygu düzenleme öfke duygusu açısından incelenmiş ve öfke düzeyinin cinsiyet değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmüştür. Bu durum üniversite öğrencilerinde düşük düzeyde öfke ve duygu düzenlemede daha çok içsel-işlevsel düzenleme yöntemlerini kullandıkları şeklinde yorumlanmıştır (Duman vd., 2019).

Bu araştırmanın bulguları duygu düzenlemenin cinsiyet ya da toplumsal bağlamda bir etkilenme göstermediği sonucuna işaret etmektedir. Bu farklılığın katılımcıların duygu düzenlemede daha çok içsel-işlevsel düzenleme yöntemlerini kullanma ve ayrıca farklı coğrafi bölgelerin farklı şehirlerinden olmaları ile toplumsal bağlamda ortak özelliklerden çok farklı özelliklere sahip olma olasılıklarıyla

açıklanabileceği düşünülmektedir. Duygu düzenlemenin öğrenilmesi ve değişip gelişmesinin mümkün olduğu göz önüne alınırsa; duygu düzenleme stratejilerinin eğitim programlarına alınmasının oldukça faydalı olacağı düşünülmektedir.

Gözlerden zihin okuma değişkeni ile ilişkisi araştırılan sosyodemografik değişkenlerden cinsiyet, yaşadığı yer, baba çalışma, kendi çalışma ve anne eğitimi açısından istatistiksel olarak gruplar arasında anlamlı farklılık olduğu bulunmuştur. Buna göre; kadın katılımcılar erkeklerden, yalnız veya arkadaşıyla yaşayanlar ailesi veya akrabasıyla yaşayanlardan, babası çalışmayanlar babası çalışanlardan, kendisi çalışanlar kendisi çalışmayanlardan daha fazla doğru cevap sayısı vermişlerdir. Doğru cevap sayısı fazla olanların karşısındaki kişinin zihnini okumada daha başarılı olduğu söylenebilir.

Literatürde bugüne kadar bir çok çalışmada yüzden duyguları tanıma ya da geniş anlamda zihin kuramı yetilerini anlamak için yapılan zihin okuma çalışmalarının çoğunlukla psikopatolojiyi araştırma amacıyla yapılmış olduğu görülmüştür. Zihin kuramının önemli bir yönü olan zihin okumanın yetersizliğini ya da psikopatolojiye eşlik eden olumsuz duyguların daha isabetli tanındığını gösteren bu çalışmalar dışında, cinsiyet hariç, demografik değişkenlerle ilişkisini gösteren çalışmaya rastlanmamıştır. Bu araştırmanın; kadın öğrencilerin gözlerden zihin okumada daha başarılı olduğu bulgusunu destekleyen çalışmalar (Baron-Cohen vd., 2001) literatürde mevcuttur.

Aile-akraba yanında yaşamak, babanın ve kendisinin çalışıyor olmasının gözlerden zihin okumayla istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği ya da göstermediği şeklinde bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Tutumların insan davranışı için belirleyici olması sebebiyle flört şiddeti tutumlarının empati, duygu düzenleme ve gözlerden zihin okumayla ilişkisine

bakmanın davranışlar için de yordayıcı nitelikte olacağı düşünülmüştür. Planlı davranış teorisine göre bireyin belirli bir davranışı gerçekleştirme niyeti önemlidir ve tutumlar niyetle ilgili önemli bir belirleyicidir. Davranışa yönelik tutumlar bir kişinin söz konusu davranışın olumlu veya olumsuz bir değerlendirmesine sahip olma derecesini ifade eder. Genel bir kural olarak, tutumun olumlu olması bireyin söz konusu davranışı gerçekleştirme niyetinin olmasına ve davranışı gerçekleştirmesine yol açar (Ajzen, 1991).

Bu çalışmada flört şiddeti tutumları ile empati ölçeklerin alt boyutları arasındaki ilişkiye bakıldığında; Flört Şiddeti Tutum Ölçeği alt boyutları ile Empati Ölçeği alt boyutları arasındaki ilişkiye bakılmış ve Flört Şiddeti Tutum Ölçeği alt boyutlarından Duygusal Şiddet, Genel Şiddet, Fiziksel Şiddet, Ekonomik Şiddet ve Cinsel Şiddet ile Empati Ölçeği alt boyutları olan Bilişsel Empati ve Sosyal Yeti arasında ve Flört Şiddeti Tutum Ölçeği alt boyutlarından Duygusal Şiddet, Genel Şiddet, Fiziksel Şiddet ve Ekonomik Şiddet ile Empati Ölçeği alt boyutu Empatik Yanıt (Duygusal Empati) arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki olmadığı görülmüştür.

Buna karşın Flört Şiddeti Tutum Ölçeği alt boyutlarından Duygusal Şiddet ile Empati Ölçeği alt boyutu olan Empatik İlgi-Sempati (Duygusal Empati) arasında, istatistiksel açıdan negatif yönde ($r= -,099^*$; $p<.05$), Flört Şiddeti Tutum Ölçeği alt boyutlarından Genel Şiddet ile Empati Ölçeği alt boyutu olan Empatik İlgi-Sempati (Duygusal Empati) arasında, istatistiksel açıdan negatif yönde ($r= -.229$; $p<.05$), Flört Şiddeti Tutum Ölçeği alt boyutlarından Fiziksel Şiddet ile Empati Ölçeği alt boyutu olan Empatik İlgi-Sempati (Duygusal Empati) arasında, istatistiksel açıdan negatif yönde ($r= -.117$; $p<.05$), Flört Şiddeti Tutum Ölçeği alt boyutlarından Ekonomik Şiddet ile Empati Ölçeği alt boyutu olan Empatik İlgi-Sempati (Duygusal Empati) arasında istatistiksel açıdan negatif yönde ($r= -.089$; $p<.047$), Flört Şiddeti Tutum Ölçeği alt

boyutlarından Cinsel Şiddet ile Empati Ölçeği alt boyutu olan Empatik İlgi-Sempati (Duygusal Empati) arasında istatistiksel açıdan negatif yönde (r= -.220; p< .05) anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür.

Bunlara ek olarak Flört Şiddeti Tutum Ölçeği alt boyutlarından Cinsel Şiddet ile Empati Ölçeği alt boyutu olan Empatik Yanıt (Duygusal Empati) arasında, istatistiksel açıdan negatif yönde anlamlı (r= -.118; p< .05) bir ilişki olduğu görülmüştür.

Bir başkasının duygu, düşünce ve perspektifini tanımaya yarayan bilişsel bir yetenek olduğu şeklinde empatiyi tanımlayanlar olduğu kadar, empatiyi tıpatıp aynısı olmasa da başkasının duygusunu uygun bir şekilde algılamak olarak da tanımlayanlar bulunmaktadır (Barnett, 1990). Empati kurmak için bir bireyin diğer bir birey ile aynı olayı birebir yaşaması gerekmemektedir. Empati becerileri gelişmiş olan bireyin sosyal uyum, kişilerarası iletişim konularında, empati becerileri gelişmemiş olan bir bireye göre daha başarılı olma olasılığı yüksektir (Pişkin,1989).

Empatinin eksikliği hakkında çeşitli açıklamalar yapılabilir. Bunlardan biri biyolojik bağlamda; empati kaybının beyindeki prefrontal korteks lezyonlardan kaynaklanan yapısal veya işlevsel bozukluklarla bağlantılı olabileceğiyle ilgilidir (Altınbaş vd., 2010). İnsanların birbirini anlaması için önemli bir beceri olan empati bazen kendiliğinden olur, bazen de aşırı bir çaba gösterilse de olmaz. Bilişsel kapasite ya da zihinsel işleme yeterli değilse diğerinin görüş açısından dünyaya bakmak isteyen kişi bunu yapamaz (İckes, 1997).

Başka bir değerlendirmede de kişinin bir diğerinin içinde bulunduğu durumu anlamak için kendisini olumlu ve mutlu hissetmesinin gerektiğinden bahsedilir (Feldman ve Garrison, 1996). Başka bir kriter de bir insanın bir başkasının hakkında olumlu ya da olumsuz bir değerlendirme yapması anlamına gelen yargılamadır.

Yargılama yapan insan kendi açısından olaylara bakacağı için başkalarının içinde olduğu durumu anlayamayacaktır. Eğer bu yargılar kuvvetliyse kişi yargılarının etkisiyle empati kuramayacaktır. (Stephan ve Finlay 1999).

Diğer açıklama ise sosyal bağlamda insanlararası iletişim becerilerindeki eksiklik ve bunun sebepleriyle ilgilidir. Yaşadığımız çevre ve toplumun, paylaştığımız kültürel ve sosyal faktörlerin duyguların ifade edilme şeklini etkilediğini söylemek yanlış olmaz (Stebnicki, 2000). İnsanların duygularını rahatça ifade edebildiği toplumlar yanında duyguların gizlenmesinin uygun davranış olarak görüldüğü toplumlar da bulunmaktadır. Empati kurmak her toplumda olumlu karşılanmayabilir; bazı kültürlerde başkalarının düşüncelerini anlama çabası kişisel alana saldırganlık olarak yorumlanmaktadır. Bu da empati davranışının kültürden kültüre farklı anlama gelebileceği anlamına gelmektedir (Stilwell, 2001).

Bu yaklaşımların yanında literatürde hem bilişsel hem duygusal empatinin varlığından söz edilmekle beraber; empati gelişimini inceleyen yazarların insanın doğumundan itibaren diğerlerinin duygularını bilişsel olarak algılayıp duygusal olarak tepkiler verdiğini ifade ettiklerini görmekteyiz (Thompson ve Gullone, 2003). Günümüzde hala geçerliğini koruyan yaklaşıma göre empatinin bilişsel ve duygusal olmak üzere iki alt boyutundan söz etmek ve birinin karşısındaki ile empati kurabilmesi için önce kendisi ile diğerini bilişsel olarak ayırdedebilmesi ve karşısındaki kişinin hangi duygu durumu içerisinde olduğunu bilişsel olarak ayırt edebilmesi gerekmektedir (Jolliffe, 2006). Bilişsel empati kadar önemli olan duygusal empati ise başka bir kişinin duygusal durumunu paylaşma yeteneğini ifade emektedir. Duygusal empati kişiyi diğerlerine fayda sağlamayı amaçlayan olumlu sosyal davranışlar sergilemeye yönlendiren bir motivasyon kaynağıdır (Ersoy ve Köşger, 2016).

Bu çalışmada sonuçlar flört şiddeti tutumları kabul düzeyi ile duygusal empati arasında ters yönlü bir ilişki olduğunu göstermektedir. Çalışmanın 'flört şiddetine yönelik tutumlar ve alt boyutları empati değişkeni ile negatif yönde ilişkilidir' hipotezini kısmen destekler nitelikteki bulguları literatürdeki farklı araştırma sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir.

Flört ilişkilerinde şiddet üniversite öğrencileri arasında yaygın bir sorundur. Erkek ve kız üniversite öğrencileri arasında duygu düzenlemenin flört şiddetiyle nasıl bir ilişkisinin olduğunu inceleyen bir araştırmada, bulgular duygu düzenleme sorunlarının flört şiddetiyle ilişkili olduğunu göstermiştir. (Shorey vd., 2011).

Bu çalışmada Flört Şİddeti Tutum Ölçeği alt boyutları ile Duygu Düzenleme Ölçeği alt boyutları arasındaki ilişkiye bakıldığında; Flört Şİddeti Tutum Ölçeği alt boyutlarından Duygusal Şiddet, Genel Şiddet, Fiziksel Şiddet ve Cinsel Şiddet ile Duygu Düzenleme Ölçeği alt boyutları Duygu Dışavurumu Bastırma ve Bilişsel Yeniden Değerleme arasında ayrıca Ekonomik Şiddet ile Bilişsel Yeniden Değerleme arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki olmadığı, buna karşın Flört Şİddeti Tutum Ölçeği alt boyutlarından Ekonomik Şiddet ile Duygu Düzenleme Ölçeği alt boyutu olan Bilişsel Yeniden Değerleme arasında istatistiksel açıdan negatif yönde anlamlı fakat zayıf bir ilişki olduğu görülmüştür ($r= -.100$; $p<.05$).

Bu açıdan çalışmanın bulguları literatürdeki araştırmalarla uyumlu görünmese de flört şiddeti tutum alt boyutu ekonomik şiddet ile duygu düzenleme alt boyutu bilişsel yeniden değerleme arasında ters yönlü ilişki bulunmuştur.

Literatürde genellikle şiddeti uygulayanın erkek, şiddete maruz kalanın kadın olduğu veriler mevcuttur. Kadının ev içinde olduğu kadar ev dışında da devam eden şiddet öyküsüne en güzel örnek ise hem ev içinde hem ev dışında maruz kaldığı ekonomik şiddettir. Geleneksel toplum yapısı, kültürel özellikler ve toplumda egemen

olan ideolojilerin yol açtığı bu şiddet türü kadınların maruz kaldığı birçok şiddet türünün de temelinde yer almakta ancak toplumsal rol dayatmaları doğrultusunda sürekli eş ve anne rolleri öne çıkarılmakta, geleneksel rollerini aksatması korkusu yaşayan kadın çalışma hayatını bu faktörlere göre planlamaktadır (Gökkaya, 2011). Çalışmada bulunan flört şiddeti tutum alt boyutu ekonomik şiddet ile duygu düzenleme alt boyutu bilişsel yeniden değerleme arasındaki ters yönlü ilişkinin ise bu durumun kanıksanmış olması ile bağlantılı olabileceği düşünülmektedir.

Bu çalışmada Flört Şiddeti Tutum Ölçeği alt boyutları ile Gözlerden Zihin Okuma arasındaki ilişkiye bakıldığında Flört Şiddeti Tutum Ölçeği alt boyutlarından Duygusal Şiddet, Genel Şiddet, Fiziksel Şiddet ve Ekonomik Şiddet puanları ile Gözlerden Zihin Okuma Ölçeği puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki olmadığı görülmüştür. Buna karşın Flört Şiddeti Tutum Ölçeği alt boyutlarından Cinsel Şiddet ile Gözlerden Zihin Okuma Ölçeği puanları arasında istatistiksel açıdan negatif yönde anlamlı ancak zayıf bir ilişki ($r= -.113$, $p<.05$) görülmüştür.

Gözlerden zihin okuma testi ile ölçülebilen Zihin Kuramı sosyal yaşamda önemli bir role sahiptir. Zihin kuramı yetenekleri bireyin diğerlerini anlamasını, duygularını fark edebilmesini sağlayarak sosyal yaşamda onlarla işbirliği içinde olabilmesini mümkün kılmaktadır (Paal ve Bereczkei, 2007).

Zihin kuramı araştırmalarında zihin kuramı becerilerinin düşük olmasının bireylerin sosyal hayatında kişilerarası iletişim ve etkileşim açısından çeşitli problemler yaşanmasına sebep olabileceği görülmüştür (Kornreich vd., 2016). Karşısındakiyle yüz yüze konuşurken zihin kuramı becerilerini kullanarak karşısındaki kişinin düşünceleri ya da kendisi hakkında ne düşündüğüyle ilgili bazı çıkarımlarda bulunan kişi bunu sosyal ilişkilerin kurulması esnasında kullanır. Bu süreç değişik kaynaklarda ‘zihin okuma’ ya da ‘sosyal biliş’ kavramlarıyla adlandırılır (Baron-Cohen ve Wheelwright,

2004). Zihin Kuramı yaştan bağımsız olarak bilişsel kaynakların aktif katılımını gerektirmektedir. Literatürde zihin kuramının en azından temel biçimlerinin somutlaşmış, bilişsel olmayan bir süreçle ortaya çıktığı varsayımına kanıt olarak yorumlanabileceğini öne süren araştırma sonuçları da mevcuttur (Mier vd., 2010).

Çalışmada Flört Şiddeti Tutum Ölçeği alt boyutları ile Gözlerden Zihin Okuma Testi puanları arasında, cinsel şiddet alt boyutu dışında, istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaması şiddet tutumlarıyla zihin kuramı arasında bir bağlantı olmadığını göstermektedir. Flört Şiddeti Tutum Ölçeği Cinsel Şİddet alt boyutu ile Gözlerden Zihin Okuma Testi puanları arasındaki negatif ilişki ise ters yönde zayıf bir bağlantıya işaret etmektedir.

Son olarak; hipotezlerin kısmen doğrulanmalarında ayrıca araştırmanın katılımcılarının özelliklerinin de rolü olduğu söylenebilir. Araştırmaya katılanlar birbirinden farklı çok sayıda şehirden gelen ve farklı özelliklere sahip sosyo-kültürel ortamlarda yetişmiş ve öğrenci olarak aynı grubun içinde yer alan bireylerdir ve bu durum bir diğer gerekçe olarak da sunulabilir.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Şiddet kuşaktan kuşağa aktarılırken sadece şiddetin kendisi değil beraberindeki duygular da aktarılır. Şiddete eşlik eden öfke, korku, çaresizlik gibi duyguların kişiyi hayatı boyunca etkilediğini gösteren çeşitli işaretleri vardır. Erken dönemde çocuğun başka çocuklara, hayvanlara şiddet davranışı göstermekten rahatsızlık duymaması, umursamaması, sonuçlarından dolayı pişmanlık göstermemesi bunlardan birisidir. Büyüdükçe çocukta sosyalleşme azalır ve arkadaşlarından uzaklaşmaya başlar ve ergenlik döneminde şiddet davranışları uygulayıcısına dönüşür (Dixon ve Browne, 2003). Özellikle flört şiddetinin en yoğun yaşandığı dönem olan üniversite yıllarında kişinin kuracağı duygusal yakınlıklar eğer sağlıksız olursa kişilerin psikolojik ve bedensel sağlığı olumsuz etkilenebilir (Hatipoğlu, 2010). Bu yüzden flört şiddeti nedenlerini araştırmak önem taşımaktadır.

Bu çalışmada da flört şiddetiyle ilişkili olabileceği düşünülen empati, duygu düzenleme ve zihin okuma becerileri ölçülmüş ve ayrıca sosyodemografik veriler açısından da değerlendirme yapılmıştır.

Bu çalışmanın sonuçları araştırma grubundaki 18-26 yaş aralığındaki bireylerin, flört şiddetine yonelik tutumları ve flört şiddeti davranışına maruz kalmalarının empati, duygu düzenleme ve gözlerden zihin okuma ile birlikte değerlendirilmesi ve ayrıca sosyodemografik değişkenler açısından da incelenmesi amacının gerçekleştiğini göstermektedir.

Yapılan son dönem araştırmalarına göre, aile içinde şiddet uygulayan kişilerin önemli bir kısmının, doğrudan şiddet gören çocuklardan çok ebeveynleri arasındaki şiddet davranışlarına tanık olan çocuklar olduğuna dikkat çekilmektedir (Chase vd., 2001). Yetişkinliğinde şiddet uygulayan kişilerin çoğunun aile öyküsünde

aile içinde şiddete maruz kalma ya da tanık olma görülmüştür (Kaufman ve Zigler, 1987). Bandura'nın sosyal bilişsel teorisine göre öğrenme, sosyal bağlamda gerçekleşen bilişsel bir süreçtir (Bandura, 2001). Çocuk büyürken ailede kendisine rol model olan biri diğerine tekrarlayıcı şekilde şiddet uyguluyorsa, çocuk bu bireyle doğrudan şiddete maruz kalan çocuktan daha kolay özdeşim kurabilmekte ve özelikle erkek çocuk öğrendiği şiddeti ileride kendi ailesine daha olağan şekilde uygulayabilmektdir. Bu aile içi şiddet ortamında yaşayan kız çocuk da aynı şekilde şiddet olgusunu olağan ve kendi cinsiyet rolü için katlanılması gereken bir durum olarak kabul etmektedir (Chase vd., 2001).

Flört şiddeti ile duygu düzenleme ilişkisine bakılan bir araştırmada duygu düzenlemede yüksek düzeyde zorluk seviyesinin daha yüksek suç işleme ve mağduriyet seviyelerini yordamakta olduğu görülmüştür (Yarkovsky, 2016). Şiddet günümüzün önemli bir sorunudur, önlenmesi için öncelikle bireylerin şiddet davranışları ve korunma yöntemleri hakkında bilgilendirilmesi gerekmektedir. Flört şiddetinin en yoğun yaşandığı dönem olan ve çoğunlukla yüksek öğretim dönemine denk gelen 18-30 yaşları arasında; kişi başka kişilerle duygusal yakınlık kurmak ister. Bu dönemde flört ilişkisi kişiye kendini iyi hissettirir ama flört ilişkisi sağlıksız ise kişilerin psikolojik ve bedensel sağlığı olumsuz etkilenebilir (Hatipoğlu, 2010).

Sağlıksız bir flört ilişkisinde fiziksel, cinsel ve psikolojik taciz görülebilir. Fiziksel ve cinsel tacize oranla psikolojik taciz, flört ilişkisinde daha fazla görülür ancak ne mağdur ne saldırgan tarafından genellikle zararlı olarak algılanmaz, yakın ilişkinin bir bileşeni olarak algılanabilir. Bunu gözönüne alarak, üniversite öğrencilerini fiziksel ve cinsel şiddetin yanı sıra, gelecekte genellikle daha ciddi kontrol eylemlerine yol açan sözlü-duygusal taciz ve tehditler gibi farklı şiddet türlerini tanımaları için eğitmek faydalı

olacaktır (Cortes-Ayala vd., 2013). Eğitim programları ve önleyici stratejiler tasarlanırken şiddetin türü, şiddeti ve süresi özellikle dikkate alınmalıdır.

Flört ilişkilerinde şiddet üniversite öğrencileri arasında yaygın bir sorundur. Flört şiddet olayları, şiddetin kabul edilebilir olduğuna dair inançlara yol açabilir ve bir problemli davranış başka problemli davranışlara yol açabilir. Bu nedenle, genç yetişkinlerin flört risk durumlarını nasıl algıladıklarını anlamak ve flört şiddetiyle ilişkili faktörleri inceleyen araştırmalara ihtiyaç vardır, çünkü bu araştırmalar özellikle daha sağlıklı ilişkiler geliştirmeye odaklanan önleme programlarının oluşturulmasına rehberlik etmeye yardımcı olabilir (Shorey vd., 2011).

Flört şiddetinin yüksek yaygınlığı ve olası fiziksel, psikolojik ve sosyal sonuçları göz önüne alındığında, saldırganlığın önlenmesine ve azaltılmasına yönelik eğitim programları zorunludur. Üniversite öğrencilerini hedefleyen ve birincil veya ikincil şiddetin önlenmesine ve sağlıklı ilişkilerin geliştirilmesine önemli katkıda bulunacak bu eğitim programlarıyla bu yaş grubunda partner ilişkilerine yönelik tutumların geliştirilebileceği ve gelecekteki ilişkilerin kalitesinin inşa edilebileceği düşünülmektedir.

Şiddeti önleme stratejilerinin önemli bir parçası olarak özellikle ruh sağlığı gibi önemli alanlarda öğrenci değerlendirmeleri ve sağlık eğitimini içeren uzun vadeli sağlığı geliştirme programları oluşturmak önemli ve gereklidir. Şiddetin çok faktörlü kökeni göz önüne alındığında, bu programlar şiddeti önleme, problem çözme becerileri ve etkili iletişim geliştirmenin yanı sıra dürtüsellik, duygusal ve öfke yönetimini içermelidir (Peterson vd., 2019). Üniversite öğrencileri için, yüksek öğretim müfredatına eklenecek devamlılığı olan programlar başarılı olabilir. Şiddetin kişisel gelişim üzerindeki olumsuz etkisi ve yetişkinlikte şiddet ile pozitif yönde ilişkisi düşünüldüğünde, bu olgunun psikolojik ve sosyal yönlerini vurgulamak önemlidir

Geleceğin profesyonelleri olacak bu genç yetişkin grubu için yapılacak çalışmalar ileride daha sağlıklı ilişkileri oluşturma ve destekleme için böylece büyük önem taşımaktadır.

Literatürde flört şiddetinden korunma konusunda çok farklı yöntemler önerilmektedir. Bu önerileri şu şekilde gruplamak mümkündür;

Birincil koruma; özellikle flört ilişkilerinin görülme oranının yüksek olduğu yaş grubu hedef alınarak şiddet tutum ve davranışlarında değişiklik yaratma, şiddet ortaya çıkmadan önleme ve risk faktörlerini yok etme; risk faktörleri hakkında bilgilendirme yaparak şiddetin gerçekleşmesinin önüne geçebilmektir (Foshee vd., 1996). Şiddet söz konusu olduğunda gençler ve ergenler sadece mağdur değil aynı zamanda fail olarak da odak noktası haline gelmektedir. Araştırmalar birincil koruma yöntemlerinin farkındalığın artmasında etkili olduğunu göstermektedir ve yine araştırmalar göre gençlerin şiddeti algılama ve kabul etme düzeylerinde farklılıklar bulunmaktadır (Kepir-Savoly vd., 2014).

İkincil koruma ise; doğrudan, şiddet ilişkisi içerisindeki kurban ya da saldırgan ile ilgili olup, şiddeti başlamadan ya da mevcut şiddeti durdurmaya yöneliktir.

Araştırmada genel olarak sosyodemografik verilerle tartışma sıklığı arasında anlamlı bir ilişki bulunmaması tartışma durumunun daha çok kişisel olarak, kişilik özellikleriyle ilgili olabileceği, kişilerin birbiriyle olan ilişkilerine özgü bir durum olabileceğini düşündürmekte olduğundan; bu durumun da dikkate alınarak şiddet tutum ve davranışlarının kalıcı davranış biçimlerine evrilmesini önlemede araştırmamıza konu yaş grubunun son derece önemli bir dönüm noktası olabileceği dikkati çekmektedir.

Ayrıca araştırmalara göre şiddet türleri birbirine eşlik etmekte ve özellikle psikolojik şiddet ile fiziksel şiddet birbiriyle içiçe geçmiş durumdadır. Fiziksel şiddet

azalsa da psikolojik şiddet genelde var olmaya devam ederek fiziksel şiddeti de sürekli hatırlatmaktadır (Özcan, 2009). Bu durumda yapılacak önleme çalışmaları ile şiddetin tüm türlerine yönelik mücadele çalışması gerçekleştirilmiş olabilecektir.

Bu bağlamda flört şiddetine dair bilgilendirme ileride oluşabilecek şiddet davranışlarının önüne geçmeye ve gençlerin bilinçlenerek kendilerini korumalarına yardımcı olacağı göz önüne alındığında; flört şiddetine yönelik müdahallerin de artmasının gerekliliği düşünülerek, okullarda da alınması gereken önlemlerin, şiddeti önleme stratejisi ile planlanıp yürütülmesi önem kazanmaktadır. Bu çalışmalarda öğrencilerin de katılacağı çeşitli aktivitelerle farkındalık kazandırılması ve şiddete yönelik algının değiştirilmesi, farklı çözüm yolları üretilmesi ve sorun çözme becerilerinin geliştirilmesi ile şiddeti önlemede olumlu bir adım atılabileceği düşünülmektedir.

Sonuç olarak bireylerin cinsiyet, aile tipi, yaşadığı yer, ebeveyn eğitim düzeyi gibi çeşitli demografik özelliklerin flört şiddetine yönelik tutum ve şiddet davranışlarına maruz kalma için risk faktörleri olduğu konusunda farkındalık kazanması flört şiddetinin meydana gelmesine engel olabilir (Özdere ve Kürtül, 2018; Mıhçıokur, 2015; Jennings vd., 2017)

Bu çalışmaya katılan Meslek Yüksekokulu öğrencilerinin doldurdukları kişisel bilgi formunda yurdun farklı bölgelerinden farklı 61 şehirden geldiklerini belirtmişlerdir. Bu durum çevresel ve kültürel farklılıklara işaret edebileceğinden gelecek çalışmalarda bölgesel farklılıların ayrıca incelenebileceği düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

Açıkgöz, B., Açıkgöz, B., Karakoyun, A. R., Yüksel, N. A., Akca, F., Akca, A. S. D., & Ayoğlu, F. N. (2018). Tıp Fakültesi 5. ve 6. Sınıf Öğrencilerinde Flört Şiddetinin Değerlendirilmesi. Konuralp Tıp Dergisi, 10(2), 168-174.

Akın, A. ve Demirel, S. (2003). Toplumsal cinsiyet kavramı ve sağlığa etkileri. C.Ü. Tıp Fakültesi Dergisi, 25(4), 73-82.

Aktaş, A. M. (2006). Aile içi şiddet: Kadının ve çocuğun korunması. 1.Baskı Ankara: Elma Yayınevi.

Altınbaş, K., Gülöksüz, S., Özçetinkaya, S. ve Oral, T. (2010). Empatinin biyolojik yönleri. Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar, 2(1),15-25

Alyanak, B. (2019). Şiddet ve Çocuk. Klinik Tıp Pediatri Dergisi, 11(1), 37-43.

American Psychiatric Association. (2013). Diagnostic and statistical manual of mental disorders (5th ed.). Washington, DC: American Psychiatric Association.

Aragona, M. (2016). Empathy in the early 20th century: Moritz Geiger and the importance of conceptual clarification. History of psychology, 19(4), 337.

Arın, C. (1998). Kadına Yönelik Şiddet, 75. Yılda Kadınlar ve Erkekler, Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul.

Arlı, M. ve Nazik, M.H. (2003). Bilimsel Araştırmaya Giriş. Gazi Kitapevi, 2. Baskı, Ankara.

Arndt, J. E., & Fujiwara, E. (2014). Interactions between emotion regulation and mental health. Austin Journal of Psychiatry and Behavioral Sciences, 1(5), 1-8.

Aslan, D., Vefikuluçay, D., Zeyneloğlu, S., Erdost, T., Temel, F., & Söztutar, E. (2008). Ankara'da iki hemşirelik yüksekokulunun birinci ve dördüncü sınıflarından okuyan öğrencilerinin flört şiddetine maruz kalma, flört ilişkilerinde şiddet uygulama

durumlarının ve bu konudaki görüşlerinin saptanması araştırması. Kadın Sorunları Araştırma Merkezi, Hacettepe Üniversitesi.

Atilla, G. (2007). Erillik/dişilik Boyutunun Empatik Beceri ile İlişkisi. Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitisü, Isparta.

Avcı, Ö. H., & Yıldırım, İ. (2014). Ergenlerde şiddet eğilimi, yalnızlık ve sosyal destek. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 29(29-1), 157-168.

Ayan, S. (2007). Aile içinde şiddete uğrayan çocukların saldırganlık eğilimleri. Anadolu Psikiyatri Dergisi, 8,206-214.

Aydemir, İ., Üçlü, R., & Aydogan, A. (2020). Acil Servis Personeline Gore Şiddetin Nedenleri/ According to the Emergency Room Staff the Reasons for Violence. Journal of İstanbul Faculty of Medicine, 83(1), 60-69.

Aydemir, L., & Demircioğlu, E. (2017).Trabzon ili Ortahisar ilçesi'nde yerli halkın şiddet algısı ve yaşanan şiddet gerçekliğine ilişkin sosyolojik bir araştirma. Karadeniz İncelemeleri Dergisi, 11(22), 139-160.

Aydın, A. S. (2003). Ergenlerde stresle başaçıkma tarzları ile cinsiyet ve cinsiyet rolleri arasındaki ilişki, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul

Ayyıldız, A. B. T., & Hüseyin, H. (2018). Üniversite öğrencilerinde flört şiddeti tutumları: Sakarya üniversitesi örneği. Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, 6(86), 413-427.

Balcıoğlu, İ. (2001). Stres, gençlik, kentleşme, şiddet. In Yeni Symposium (Vol. 39, No. 1, pp. 49-56).

Bandura, A. (2002). Social cognitive theory in cultural context. Applied psychology, 51(2), 269-290.

Barnett, G., & Mann, R. E. (2013). Empathy deficits and sexual offending: A model of obstacles to empathy. Aggression and violent behavior, 18(2), 228-239.

Barnett, R. (1990). The idea of higher education. McGraw-Hill Education (UK).

Baron, R. A., Byrne, D., & Branscombe, N. R. (2006). Social psychology, 11/E. Aufl, Boston.

Baron-Cohen, S. (2001). Theory of mind in normal development and autism. Prisme, 34(1), 74-183.

Baron-Cohen, S., & Wheelwright, S. (2004). The empathy quotient: an investigation of adults with Asperger syndrome or high functioning autism, and normal sex differences. Journal of autism and developmental disorders, 34(2), 163-175.

Baron-Cohen, S., Wheelwright, S., Hill, J., Raste, Y., & Plumb, I. (2001). The “Reading the Mind in the Eyes” Test revised version: a study with normal adults, and adults with Asperger syndrome or high-functioning autism. The Journal of Child Psychology and Psychiatry and Allied Disciplines, 42(2), 241-251.

Baron-Cohen, S., & Wheelwright, S. (2004). The empathy quotient: an investigation of adults with Asperger syndrome or high functioning autism, and normal sex differences. Journal of autism and developmental disorders, 34(2), 163-175.

Batson, C. D. (2011). Altruism in humans. Oxford University Press, USA.

Batson, C. D., & Ahmad, N. Y. (2009). Using empathy to improve intergroup attitudes and relations. Social issues and policy review, 3(1), 141-177.

Batson, C. D., Fultz, J., & Schoenrade, P. A. (1987). Distress and empathy: Two qualitatively distinct vicarious emotions with different motivational consequences. Journal of Personality, 55(1), 19–39.

Betz, C. L. (2007). Teen dating violence: an unrecognized health care need. Journal of pediatric nursing, 22(6), 427.

Bilgin, N. (2003). Sosyal Psikolojiye giriş (1988), İzmir: Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.

Björkqvist, K., Österman, K., & Kaukiainen, A. (2000). Social intelligence− empathy= aggression?. Aggression and violent behavior, 5(2), 191-200.

Blair, R. J. R. (2005). Responding to the emotions of others: Dissociating forms of empathy through the study of typical and psychiatric populations. Consciousness and cognition, 14(4), 698-718.

Bora, E., Özdemir, F., & Özaşkınlı, S. (2006). Akıl hastalığına içgörüsüzlük ölçeğinin kısaltılmış Türkçe formunun geçerlilik ve güvenilirliği. Türkiye'de Psikiyatri, 8(2), 74-80.

Bora, E., & Baysan, L. (2009). Empati Ölçeği-Türkçe Formunun Üniversite Öğrencilerinde Psikometrik Özellikleri. Klinik Psikofarmakoloji Bulteni, 19(1).

Bölükbaşı, Ö; (2015) 6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun Kapsamında Kadının ve Aile Bireylerinin Korunması, Ankara, s. 41.

Breithaupt, F. (2012). A three-person model of empathy. Emotion Review,4, 84–91.

Bridges, L.J., Denham, S., Ganiban, J.M. (2004). Definitional issues in emotion regulation research. Child Development, 75(2), 340-345.

Brown, S., Harkins, L., & Beech, A. R. (2012). General and victim-specific empathy: Associations with actuarial risk, treatment outcome, and sexual recidivism. Sexual Abuse, 24(5), 411-430.

Brüne, M. (2005). "Theory of mind" in schizophrenia: a review of the literature. Schizophrenia Bulletin, 31(1), 21-42.

Brüne, M., & Brüne-Cohrs, U. (2006). Theory of mind—evolution, ontogeny, brain mechanisms and psychopathology. Neuroscience & Biobehavioral Reviews, 30(4), 437-455.

Budak, S. (2003). Psikoloji sözlüğü. Bilim ve Sanat Yayınları.

Büyükcebeci, A. (2017). Ergenlerde sosyal dışlanma, yalnızlık ve okul öznel iyi oluş arasındaki ilişki: Empatik eğilimin aracı rolü. Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Programı İstanbul.

Buyukozturk, S. (2010). Sosyal bilimler icin veri analizi el kitabi [Data analysis handbook for social sciences]. Ankara: Pegem Akademi.

Cansunar, N. (2001). Aile içi Şiddet. Adli Tıp Dergisi, 2(1), 53-55.

Cascardi, M., & O'Leary, K. D. (1992). Depressive symptomatology, self-esteem, and self-blame in battered women. Journal of family Violence, 7(4), 249-259.

Casique Casique, L., & Furegato, A. R. F. (2006). Violence against women: theoretical reflections. Revista latino-americana de enfermagem, 14(6), 950-956.

Castillo, D. N., Pizatella, T. J., & Stout, N. A. (2011). Injuries and occupational safety. Occupational and Environmental Health: Recognizing and Preventing Disease and Injury, 12, 315.

Chappell D. ve Di Martino V. (2000). Understanding Violence at Work. ILO Report (2. Baskı). Geneva. Sf 3-24.

Chase, K. A., O'Leary, K. D., & Heyman, R. E. (2001). Categorizing partner-violent men within the reactive–proactive typology model. Journal of consulting and clinical psychology, 69(3), 567.

Clark, A. J. (2010). Empathy and Sympathy: Therapeutic Distinctions in Counseling. Journal of mental health counseling, 32(2).

Clark, K. (1994). Sociobiologic perspective on dating violence (Doctoral dissertation, Master Thesis, Hall State University, Departman of tion, Indiana).

Cohen, D., & Strayer, J. (1996). Empathy in conduct-disordered and comparison youth. Developmental psychology, 32(6), 988.

Cole, P. M., Lougheed, J. P., & Ram, N. (2018). The development of emotion regulation in early childhood. Emotion regulation: A matter of time.

Cortes-Ayala, M. L., Bringas Molleda, C., Rodriguez-Franco, L., Flores Galaz, M.F., Ramiro-Sanches, T., & Rodriguez Diaz, F. J. (2013). Unperceived dating violence among Mexican students. International Journal of Clinical and Health Psychology, 14, 39-47.

Cosmides, L. (1989). The logic of social exchange: Has natural selection shaped how humans reason? Studies with the Wason selection task. Cognition, 31(3), 187-276.

Cotton, K. (2001). Developing empathy in Children and Youth. School Improvement Research Series, Regional Educational Laboratory.

Craig, S., Graesser, A., Sullins, J., & Gholson, B. (2004). Affect and learning: an exploratory look into the role of affect in learning with AutoTutor. Journal of educational media, 29(3), 241-250.

Cuff, B. M., Brown, S. J., Taylor, L., & Howat, D. J. (2016). Empathy: A review of the concept. Emotion review, 8(2), 144-153.

Çiloğlu D., (2007). Motor taklit kabiliyeti ile duygusal ve bilişsel empati arasındaki ilişkinin profesyonel ve amatör dansçılar arasında incelenmesi (Yüksek lisans tezi). İstanbul, Üsküdar Üniversitesi

Çelen, H. N. (2007). Ergenlik ve genç yetişkinlik: Bir dönüşüm süreci. Papatya Yayıncılık Eğitim.

Çuhadaroğlu, F., Canat, S., Kılıç, E. Z., Şenol, S., Rugancı, N., Öncü, B.vd., Ruhsal Sorunları Durum Saptama Çalışması, T. Ü. B. A. (2004). Roporları, No: 4. TUBİTAK Matbaası, Ankara.

Dan-Glauser, E., Gross, J.J. (2013). Emotion regulation and emotion coherence: Evidence for strategy-specific effects. American Psychological Association, 13(5), 832-842.

De Vignemont, F., & Singer, T. (2006). The empathic brain: How, when and why? Trends in Cognitive Sciences, 10(10), 435–441. doi:10.1016/j.tics.2006.08.008

Decety, J., & Jackson, P. L. (2004). The functional architecture of human empathy. Behavioral and Cognitive Neuroscience Reviews, 3(2), 71–100.

Decety, J., & Lamm, C. (2006). Human empathy through the lens of social neuroscience. The Scientific World Journal, 6, 1146–1163. doi:10.1100/tsw.2006.221

Decety, J., & Michalska, K. J. (2010). Neurodevelopmental changes in the circuits underlying empathy and sympathy from childhood to adulthood. *Developmental science*, *13*(6), 886-899.

Decety, J., Meidenbauer, K. L., & Cowell, J. M. (2018). The development of cognitive empathy and concern in preschool children: a behavioral neuroscience investigation. Developmental Science, 21(3), e12570.

Dennett, D. (1980). The milk of human intentionality. Behavioral and Brain Sciences, 3(3), 428-430.

Denollet, J., Nyklìček, I., & Vingerhoets, A. J. (2008). Introduction: Emotions, emotion regulation, and health. In Emotion regulation (pp. 3-11). Springer, Boston, MA.

Dereli, E., & Aypay, A. (2012). The Prediction of Empathetic Tendency and Characteristic Trait of Collaboration on Humane Values in Secondary Education Students and the Examining to Those Characteristics. Educational Sciences: Theory and Practice, 12(2), 1262-1270.

Di Martino, V., & Chappell, D. (2000). Violence at the workplace: the global challenge. In International Conference on Work Trauma, Johannesburg (Vol. 8, No. 9).

Dixon, L., & Browne, K. (2003). The heterogeneity of spouse abuse: A review. Aggression and violent behavior, 8(1), 107-130.

Dodaj, A., Sesar, K., & Šimić, N. (2020). Impulsivity and empathy in dating violence among a sample of college females. Behavioral Sciences, 10(7), 117.

Domes, G., Heinrichs, M., Michel, A., Berger, C., & Herpertz, S. C. (2007). Oxytocin improves “mind-reading” in humans. Biological psychiatry, 61(6), 731-733.

Dökmen, Z. Y. (1999). Bem Cinsiyet Rolü Envanteri kadinsilik ve erkeksilik ölçekleri Türkçe formunun psikometrik özellikleri. Kriz Dergisi, 7(1), 27-40.

Dökmen, Ü. (2004) İletişim Çatoşmaları ve Empati. İstanbul: Sistem Yayıncılık.

Drubach, D. A. (2008). The purpose and neurobiology of theory of mind functions. Journal of religion and health, 47(3), 354-365.

Duan, C. (2000). Being empathic: The role of motivation to empathize and the nature of target emotions. Motivation and Emotion, 24(1), 29–49.

Duman, N., YIlmaz, S. A., Umunç, Ş., & İmre, Y. (2019). Üniversite öğrencilerinde duygudurum düzenleme ve öfke. Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Dergisi (IBAD), 4(1), 1-9.

Eisenberg, N. (2000). Empathy and Sympathy. In M. Lewis ve J.M. HavilandJones (Eds.), Handbook of Emotions (pp. 677-691). New York: The Guilford Press.

Eisenberg, N., & Miller, P. A. (1987). The relation of empathy to prosocial and related behaviors. Psychological Bulletin, 101(1), 91–119.doi:10.1037/0033–2909.101.1.91

Eisenberg, N., Fabes, R. A., Murphy, B., Karbon, M., Maszk, P., Smith, M. vd., (1994). The relations of emotionality and regulation to dispositional and situational empathy-related responding. Journal of personality and social psychology, 66(4), 776.

Eisenberg, N., Fabes, R. A., Schaller, M., Miller, P., Carlo, G., Poulin, R. vd., (1991). Personality and socialization correlates of vicarious emotional responding. Journal of personality and social psychology, 61(3), 459.

Ely, G,.Dulmus, C. N., & Wodarski, J. S. (2002). Adolescent dating violence. *Handbook of violence*, 33-53.

Endersen, I. M., Olweus, D. (2001). Constructive and destructive behavior: Implications for family, school, and society. Washington, DC: American Psychological Association.

Endresen, L. M., ve Olweus, D. (2001). Self-reported empathy in Norwegian adolescents: Sex differences, age trends, and relationship to bullying. In A. C. Bohart, C. Arthur, ve D. J. Stipek (Eds.), Constructive & destructive behavior: Implications for family, school, and society. Washington, DC: American Psychological Association.

Ersoy, E., & Köşger, F. (2016). Empati: Tanimi ve Önemi/empathy: Definition and its importance. Osmangazi Tıp Dergisi, 38(2), 9-17.

Farmer, T. W., & Xie, H. (2007). Aggression and school social dynamics: The good, the bad, and the ordinary. Journal of School Psychology, 45(5), 461-478.

Feldman, R. S., & Garrison, M. (1996). Study Guide to Accompany Feldman Understanding Psychology. McGraw-Hill College.

Fertuck, E. A., Jekal, A., Song, I., Wyman, B., Morris, M. C., Wilson, S. T. vd., (2009). Enhanced 'Reading the Mind in the Eyes' in borderline personality disorder compared to healthy controls. Psychological medicine, 39(12), 1979.

Feshbach, N. D. (1978). Studies on empathic behavior in children, VoL. 8; PP. 1-47; Bibl. 5 P

Fidan, F., & Yeşil, Y. (2018). Nedenleri ve sonuçları itibariyle flört şiddeti. Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi, 4(01), 16-24.

Fischer, A. H., Manstead, A. S., Evers, C., Timmers, M., & Valk, G. (2004). Motives and norms underlying emotion regulation. The regulation of emotion, 187210.

Flake, T. A., Barros, C., Schraiber, L. B., & Menezes, P. R. (2013). Intimate partner violence among undergraduate students of two universities of the state of São Paulo, Brazil. Revista Brasileira de Epidemiologia, 16, 801-816.

Florea, M. (2013). Media violence and the cathartic effect. Procedia-social and behavioral sciences, 92, 349-353.

Foshee, V. A., Linder, G. F., Bauman, K. E., Langwick, S. A., Arriaga, X. B., Heath, J. L. vd., (1996). The Safe Dates Project: Theoretical basis, evaluation design, and selected baseline findings. American journal of preventive medicine, 12(5), 39-47.

Foshee, V., Bauman, K., Linder, F., Rice, J., Wilcher, R.(2007). Typologies of adolescent dating violence identifying typologies of Adolescent Dating Violence Perpetration. Journal of Interpersonal Violence, 22(5),498-519.

Frith, U., & Frith, C. D. (2003). Development and neurophysiology of mentalizing. Philosophical Transactions of the Royal Society of London. Series B: Biological Sciences, 358(1431), 459-473.

Gable, S. L., Reis, H. T., Impett, E. A., Asher, E. R. (2004). What do you do when things go right? The intrapersonal and interpersonal benefits of sharing positive events. Journal of personality and social psychology, 87(2), 228.

García-Moreno, C., Pallitto, C., Devries, K., Stöckl, H., Watts, C., Abrahams, N. (2013). Global and regional estimates of violence against women: prevalence and health effects of intimate partner violence and non-partner sexual violence. World Health Organization.

Geer, J. H., Estupinan, L. A., & Manguno-Mire, G. M. (2000). Empathy, social skills, and other relevant cognitive processes in rapists and child molesters. Aggression and violent behavior, 5(1), 99-126.

Gini, G., Albiero, P., Benelli, B., Altoe, G. (2007). Does empathy predict adolescents' bullying and defending behavior? Aggressive Behavior, 33, 467–476.

Glowacz, F., & Courtain, A. (2020). Perpetration of Dating Violence Among Belgian Youth: Impulsivity, Verbal Skills, and Empathy as Risk and Protective Factors?. Violence and Victims.

Goetz, J. L., Keltner, D., & Simon-Thomas, E. (2010). Compassion: an evolutionary analysis and empirical review. Psychological bulletin, 136(3), 351.

Goldman, A. I. (1993). Ethics and cognitive science. Ethics, 103(2), 337-360.

Goleman, D. (1995). Duygusal Zekâ, (Çev.Banu Seçkin Yüksel), Varlık Yayınları Sayı:852 YirmiDokuzuncu Basım: 2005, İstanbul.

Gökkaya, V.B. (2011). Kadına yönelik ekonomik şiddet: Sivas ili (Cumhuriyet Üniversitesi) örneği. Zeitschrift für die Welt der Türken/Journal of World of Turks, 3(3), 129-145.

Gözütok, D. (2008). Eğitim ve şiddet. Ankara: Gazi Kitabevi.

Gross, J. J. (1998). The emerging field of emotion regulation: An integrative review. Review of general psychology, 2(3), 271-299.

Gross, J. J., & Thompson, R. A. (2006). Emotion regulation: Conceptual foundations. Handbook of emotion regulation.

Gross, J.J. (2001). Emotion regulation in adulthood: Timing is everything. Current Directions In Psychological Science, 10(6), 214-219.

Gross, J.J., Levenson, R.W. (1993). Emotional suppression: Physiology, self-report, and expressive behavior. Journal of Personality and Social Psychology, 64(9), 970-986.

Gross, J. J., & John, O. P. (2003). Individual differences in two emotion regulation processes: implications for affect, relationships, and well-being. Journal of personality and social psychology, 85(2), 348.

Gültekin, G., Tunalı, G., Akduman, B., & Cantürk, G. (2004). Aile içi şiddet ve hukuki düzenlemeler. Adli Psikiyatri Dergisi, 1(4), 17-30.

Güvenir, T. (2005). Okulda akran istismarı. Ankara: Kök Yayıncılık.

Güz, H. (2007). Şiddet ve gençliğin şiddeti algılaması. Çocuk ve ergene yönelik şiddetin önlenmesi sempozyumu, 15-16 Mayıs 2006 içinde. Ankara: AEM Kitap.

Hacettepe Üniversitesi, Nüfus Etüd Enstitüsü, (2014). Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması (Özet Rapor 2014).

Halpern, C. T., Oslak, S. G., Young, M. L., Martin, S. L., Kupper, L. L. (2001). Partner violence among adolescents in opposite-sex romantic relationships: Findings from the national longitudinal study of adolescent health. American Journal of Public Health, 91, 1679–1685.

Hamberger, L. K., & Larsen, S. E. (2015). Men’s and women’s experience of intimate partner violence: A review of ten years of comparative studies in clinical samples; Part I. Journal of Family Violence, 30(6), 699-717.

Hatipoğlu, S. (2010). Başkent Üniversitesi öğrencilerinde flört şiddeti prevalansı anketi. Başkent Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp Anabilim Dalı, Uzmanlık Tezi Ankara, 52-3.

Hein, G., & Singer, T. (2008). I feel how you feel but not always: the empathic brain and its modulation. Current opinion in neurobiology, 18(2), 153-158.

Heise, L., Ellsberg, M., & Gottemoeller, M. (1999). Ending violence against women. Population reports, 27(4), 1-1.

Heise, L., Pitanguy, J., & Germain, A. (1994). Violence against women: the hidden health burden. World Bank discussion papers, 255.

Hietolahti-Ansten, M., & Kalliopuska, M. (1990). Self-esteem and empathy among children actively involved in music. Perceptual and motor skills, 71(3_suppl), 1364-1366.

Hollan, D. (2012). Emerging issues in the cross-cultural study of empathy. Emotion Review, 4(1), 70-78.

Hortaçsu, N. (1997). Cross-cultural comparison of need importance and need satisfaction during adolescence: Turkey and the United States. The Journal of Genetic Psychology, 158(3), 287-296.

Iacoboni, M. (2009). Imitation, empathy, and mirror neurons. Annual Review of Psychology, 60(1), 653–670. doi:10.1146/annurev.psych.60.110707.163604

Ickes, W. J. (Ed.). (1997). Empathic accuracy. Guilford Press.

Jackson, S. M. (1999). Issues in the dating violence research: A review of the literature. Aggression and Violent Behavior, 4(2), 233-247.

Jaspers, K. (1997). *General psychopathology* (Vol. 2). JHU Press.

Jennings, W. G., Okeem, C., Piquero, A. R., Sellers, C. S., Theobald, D., & Farrington, D. P. (2017). Dating and intimate partner violence among young persons ages 15–30: Evidence from a systematic review. Aggression and violent behavior, 33, 107-125.

Johnson, M. P., & Leone, J. M. (2005). The differential effects of intimate terrorism and situational couple violence: Findings from the National Violence Against Women Survey. Journal of family issues, 26(3), 322-349.

Jolliffe, D., Farrington, D.P. (2004). Empathy and offending: A systematic review and meta-analysis. Aggression and Violent Behavior, 9, 441-476.

Jolliffe, D., Farrington, D.P. (2006). Development and validation of the Basic Empathy. Journal of Adolescence. 29,589-611

Kabasakal, Z., Girli, A. (2012). Üniversitelerin Öğrencilerinin Kadına Yönelik Şiddet Hakkındaki Görüşlerinin, Deneyimlerinin Bazı Değişkenler ve Yaşam Doyumu İle İlişkisi (DEÜ Buca Eğitim Fakültesi Örneği), Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 14(2): 105-123.

Kaestle, C. E., & Halpern, C. T. (2005). Sexual intercourse precedes partner violence in adolescent romantic relationships. Journal of Adolescent Health, 36(5), 386-392.

Kalawski, J. P. (2010). Is tenderness a basic emotion?. Motivation and emotion, 34(2), 158-167.

Kandemirci, D., & Kagnici, D. Y. (2014). Kadina yönelik aile içi siddetle bas etme: çok boyutlu bir inceleme. Turk Psikoloji Yazilari, 17(33), 1.

Karabacak, A., Çetinkaya Kodan, S. (2015).Üniversite Öğrencilerinin Şiddet Kabul Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi, Eğitim Kuram ve Uygulama Araştırmaları Dergisi, 1(1): 13-21.

Karabulutlu, Ö. (2015). Hemşirelik Öğrencilerinin şiddet konusundaki görüş ve deneyimleri. Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi, 2(1), 26-36.

Karasar, N. (2005). Bilimsel araştırma yöntemi (17. Baskı). Ankara: Nobel yayın dağıtım, 81-83.

Karatay, G. D. G. (2018). Üniversite öğrencilerinin flört şiddetine ilişkin tutum ve davranışları. STED/Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi, 27(1), 62-71.

Katz, R. L. (1964). Empathy: Its nature and uses.

Kaufman, J., Zigler, E. (1987). Do abused children become abusive parents?. American journal of orthopsychiatry, 57(2), 186-192.

Kaukiainen, A., Björkqvist, K., Lagerspetz, K., Österman, K., Salmivalli, C., Rothberg, S., & Ahlbom, A. (1999). The relationships between social intelligence, empathy, and three types of aggression. Aggressive Behavior: Official Journal of the International Society for Research on Aggression, 25(2), 81-89.

Kaukinen, C., Buchanan, L., Gover, A.R. (2015). Child Abuse and the Experience of Violence in College Dating Relationships: Examining the Moderating Effect of Gender and Race. Journal of Family Violence, 30: 1079–1092.

Kepir-Savoly, D. D., Ulaş, Ö., & Demirtaş-Zorbaz, S. (2014). Üniversite Öğrencilerinin Çiftler Arası Şiddeti Kabul Düzeylerini Etkileyen Etmenler. Turkish Psychological Counseling & Guidance Journal, 5(42).

Kılıç, E. Z. (2012). Ergenlerde Siddet Kullanimi: Bireysel ve Ailesel Etkenler/Violent Behavior in Adolescence: Individual and Familial Factors. Noro-Psikyatri Arsivi, 49(4), 260.

Klein, K. J., & Hodges, S. D. (2001). Gender differences, motivation, and empathic accuracy: When it pays to understand. Personality and social psychology bulletin, 27(6), 720-730.

Kocacık, F. (2001). Şiddet olgusu üzerine. Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 2(1), 1-7.

Koçak, Y. Ç., & Can, H. Ö. (2019). Flört Şiddeti: Tanımı, Sınıflaması ve Değerlendirmesi. Turkiye Klinikleri Obstetric-Women's Health and Diseases Nursing-Special Topics, 5(3), 43-53.

Kohut, H. (2010). On empathy. International Journal of Psychoanalytic Self Psychology, 5(2), 122-131.

Koole, S. L., Schlinkert, C., Maldei, T., & Baumann, N. (2019). Becoming who you are: An integrative review of self-determination theory and personality systems interactions theory. Journal of personality, 87(1), 15-36.

Kornreich, C., Saeremans, M., Delwarte, J., Noël, X., Campanella, S., Verbanck, P., ... & Brevers, D. (2016). Impaired non-verbal emotion processing in pathological gamblers. Psychiatry Research, 236, 125-129.

Köksal, A. (1997). "Müzik eğitimi Alan ve Almayan Ergenlerin Empatik Becerilerinin ve Uyum Düzeylerinin İncelenmesi". Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi. Ankara.

Lazarevich, I., Irigoyen-Camacho, M. E., Velázquez-Alva, M. D. C., & Salinas-Avila, J. (2017). Dating violence in Mexican college students: Evaluation of an educational workshop. Journal of interpersonal violence, 32(2), 183-204.

Levendosky, A. A., Huth-Bocks, A., & Semel, M. A. (2002). Adolescent peer relationships and mental health functioning in families with domestic violence. Journal of Clinical Child and Adolescent Psychology, 31(2), 206-218.

Lewis, S. F., & Fremouw, W. (2001). Dating violence: A critical review of the literature. Clinical psychology review, 21(1), 105-127.

Leymann, H. (1996). The content and development of mobbing at work. European journal of work and organizational psychology, 5(2), 165-184.

Liew, J., Eisenberg, N., & Reiser, M. (2004). Preschoolers' effortful control and negative emotionality, immediate reactions to disappointment, and quality of social functioning. Journal of Experimental Child Psychology, 89(4), 298-319.

Lishner, D. A., Batson, C. D., & Huss, E. (2011). Tenderness and sympathy: Distinct empathic emotions elicited by different forms of need. Personality and Social Psychology Bulletin, 37(5), 614-625.

Loh, C., Gidycz, C. (2006). A Prospective Analysis of The Relationship Between Childhood Sexual Victimization and Perpetration of Dating Violence and Sexual Assault in Adulthood. Journal of Interpersonal Violence, 21, , 732-749.

Loudin, J. L., Loukas A., Robinson, S. (2003). Relational aggression in college students: Examining the roles of social anxiety and empathy. Aggressive Behavior, 29, 430-439.

Marshall, L. L. (1996). Psychological abuse of women: Six distinct clusters. Journal of Family Violence, 11(4), 379-409.

Martins, M. A., & Niza, I. (2014). Psicologia da aprendizagem da linguagem escrita (pp. 1-232). Universidade Aberta.

Mauss, I. B., Bunge, S. A., & Gross, J. J. (2007). Automatic emotion regulation. Social and Personality Psychology Compass, 1(1), 146-167.

Memiş, E. (2014). Ekonomik Şiddet Kapsamında Karşılıksız Emek. Kadınların ve Kız Çocuklarının İnsan Hakları: Kadına Yönelik Şiddet ve Ev-İçi Şiddet, 167-178.

Mıhçıokur, S., & Akın, A. (2015). Flört şiddeti- "şiddet'li sevgi". Sağlık ve Toplum, 25(2),

Mier, D., Lis, S., Neuthe, K., Sauer, C., Esslinger, C., Gallhofer, B., & Kirsch, P. (2010). The involvement of emotion recognition in affective theory of mind. Psychophysiology, 47(6), 1028-1039.

Miller, E., Decker, M., Reed, E., Raj, A., Hathaway, J.,Silverman, J. (2007). Male partner pregnancypromoting behaviors and adolescent partner violence:findings from a qualitative study with adolescent females. Ambulatory Pediatrics, 7(5), 360-366.

Miller, P. A., de Haar M.A.J. (1997). Emotional, cognitive, behavioral, and temperament, characteristics higher empathy child. Motivation and Emotion, 21, 109-125.

Muncer, S. J., & Ling, J. (2006). Psychometric analysis of the empathy quotient (EQ) scale. Personality and Individual differences, 40(6), 1111-1119.

Nakao, H., & Itakura, S. (2009). An integrated view of empathy: Psychology, philosophy, and neuroscience. Integrative Psychological and Behavioral Science, 43(1), 42.

O'Conner-Von S, I. (2002). Growth and development of the school aged child. Pediatric Nursing Caring for Children and Their Families. US: Delmar Thomson Learning, 301, 256.

Olweus, D. (2005). A useful evaluation design, and effects of the Olweus Bullying Prevention Program. Psychology, Crime & Law, 11(4), 389-402.

Ögel, K., Tarı, I., & Eke, C. Y. (2006). Okullarda suç ve şiddeti önleme. İstanbul: Yeniden Yayınları, 17, 9-23.

Özcan, Ö. (2009). Partneri Tarafından Duygusal ve Fiziksel Şiddete Uğramış ve Uğramamış Kadınların Umutsuzluk Düzeylerinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi.

Özdemir, L. (2016). Tendency to Violence of Young People in their Adolescence Period and Precautions to be Taken. Journal of Social and Administrative Sciences, 3(4), 282-289.

Özdere, M., & Kürtül, N. (2018). Flört şiddeti eğitiminin, üniversite öğrencilerinin flört şiddetine ilişkin tutumlarına etkisi. Social Science Development Journal, 3(9).

Özen, S. (2007). İşyerinde psikolojik şiddet ve nedenleri. Is, Guc: The Journal of Industrial Relations & Human Resources, 9(3).

Özgür, G., Yörükoğlu, G., & Baysan-Arabacı, L. (2011). Lise öğrencilerinin şiddet algıları, şiddet eğilim düzeyleri ve etkileyen faktörler. Psikiyatri Hemşireliği Dergisi, 2(2), 53-60.

Özkan, G. (2017). Kadına yönelik şiddet-aile içi şiddet ve konuya ilişkin uluslararası metinler üzerine bir inceleme. Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi, 7(1), 533-564.

Öztürk, Ö. (2011). Türkiye'de kadına yönelik şiddet (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul.

Özyurt, B. C., & Devecı, A. (2011). The Relationship between Domestic Violence and the Prevalence of Depressive Symptoms in Married Women between 15 and 49 Years of Age in a Rural Area of Manisa, Turkey. Turkish journal of psychiatry, 22(1).

Paal, T., & Bereczkei, T. (2007). Adult theory of mind, cooperation, Machiavellianism: The effect of mindreading on social relations. Personality and individual differences, 43(3), 541-551.

Padilla-Walker, L.M., Christensen, K.J.(2010). Empathy and Self-Regulation as Mediators Between Parenting and Adolescents' Prosocial Behavior Toward Strangers, Friends and Family. Journal of Research on Adolescence

Perner, J., Leekam, S. R., & Wimmer, H. (1987). Three-year-olds' difficulty with false belief: The case for a conceptual deficit. British journal of developmental psychology, 5(2), 125-137.

Peterson, K., Sharps, P., Banyard, V., Powers, R. A., Kaukinen, C., Gross, D. vd., (2018). An evaluation of two dating violence prevention programs on a college campus. Journal of interpersonal violence, 33(23), 3630-3655.

Philips, L. H., Henry, J. D., Hoslie, J. A., & Milne, A. B. (2006). Age, anger regulation and well-being. Aging & Mental Health, 10, 250-256.

Pişkin, M. (2002). Okul zorbalığı: Tanımı, türleri, ilişkili olduğu faktörler ve alınabilecek önlemler. Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri, 2(2), 531-562.

Pişkin, M. (1989). Orta dereceli okullarda görevli, yönetici, öğretmen ve danışmanların ideal ve gerçek danışmanlık görev algıları. Ankara Üniversitesi, Ankara.

Polat, O. (2016). Şiddet. Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, 22(1), 15-34.

Preckel, K., Kanske, P., & Singer, T. (2018). On the interaction of social affect and cognition: empathy, compassion and theory of mind. Current Opinion in Behavioral Sciences, 19, 1-6.

Preston, S. D., & De Waal, F. B. (2002). Empathy: Its ultimate and proximate bases. Behavioral and brain sciences, 25(1), 1-20.

Preston, S. D., & Hofelich, A. J. (2012). The many faces of empathy: Parsing empathic phenomena through a proximate, dynamic-systems view of representing the other in the self. Emotion Review, 4, 24–33. doi:10.1177/1754073911421378

Price, E. L., Byers, E. S., Belliveau, N., Bonner, R., Caron, B., Doiron, D. vd., (1999). The attitudes towards dating violence scales: Development and initial validation. Journal of family violence, 14(4), 351-375.

Ramisetty-Mikler, S., Goebert, D., Nishimura, S.,Caetano, R. (2006). Dating violence victimization:associated drinking and sexual risk behaviors od asian,native hawaiian and caucasian high school students inhawaii. Journal of School Health, 76 (8), 423-429.

Rankin, K. P., Kramer, J. H., & Miller, B. L. (2005). Patterns of cognitive and emotional empathy in frontotemporal lobar degeneration. Cognitive and Behavioral Neurology, 18(1), 28-36.

Resmi gazete (8.3.2012/28239), 6284 sayılı ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin önlenmesine Dair Kanun; 2012. p.10. https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/03/20120320-16.htm adresinden 23.01.2019 tarihinde erişildi.

Rıttersberger, H. T. (1998). Aile içi şiddet: bir sosyolojik yaklaşım. Ankara: TODAİE Yayınları.

Riger, S., & Krieglstein, M. (2000). The impact of welfare reform on men's violence against women. American journal of community psychology, 28(5), 631-647.

Rogers, C. R. (1975). Empathic: An unappreciated way of being. The counseling psychologist, 5(2), 2-10.

Sallquist, J. V., Eisenberg, N., Spinrad, T. L., Reiser, M., Hofer, C., Zhou, Q. vd., (2009). Positive and negative emotionality: Trajectories across six years and relations with social competence. Emotion, 9(1), 15.

Sancar, T. Y. (2013). Türk ceza hukukunda kadın. Ankara, Seçkin Yayınevi

Santrock, J. W. (2001). Adolescence (8th ed.). New York: McGraw-Hill.

Schmidt, K. L., & Cohn, J. F. (2001). Human facial expressions as adaptations: Evolutionary questions in facial expression research. American Journal of Physical Anthropology: The Official Publication of the American Association of Physical Anthropologists, 116(S33), 3-24.

Selçuk, K. T., Avcı, D., & Mercan, Y. (2018). Üniversite öğrencilerinde flört şiddetine maruziyet: flört şiddetine yönelik tutumların ve toplumsal cinsiyet algısının şiddete maruziyet ile ilişkisi. ACU Sağlık Bil Derg, 9(3), 302-8.

Shorey, R. C., Cornelius, T. L., & Bell, K. M. (2008). A critical review of theoretical frameworks for dating violence: Comparing the dating and marital fields. Aggression and violent behavior, 13(3), 185-194.

Shorey, R. C., Brasfield, H., Febres, J., & Stuart, G. L. (2011). An examination of the association between difficulties with emotion regulation and dating violence perpetration. Journal of aggression, maltreatment & trauma, 20(8), 870-885.

Shorey, R. C., Zucosky, H., Brasfield, H., Febres, J., Cornelius, T. L., Sage, C. vd., (2012). Dating violence prevention programming: Directions for future interventions. Aggression and violent behavior, 17(4), 289-296.

Silverman, J. G., Raj, A., Mucci, L. A., & Hathaway, J. E. (2001). Dating violence against adolescent girls and associated substance use, unhealthy weight control, sexual risk behavior, pregnancy, and suicidality. Jama, 286(5), 572-579.

Singer, T., & Lamm, C. (2009). The social neuroscience of empathy. Annals of the New York Academy of Sciences, 1156(1), 81-96.

Singer, T., Seymour, B., O'doherty, J., Kaube, H., Dolan, R. J., & Frith, C. D. (2004). Empathy for pain involves the affective but not sensory components of pain. Science, 303(5661), 1157-1162.

Smith, A. (2006). Cognitive empathy and emotional empathy in human behavior and evolution. The Psychological Record, 56(1), 3-21.

Smith, H.C. (1996). Sensitivity to People. NewYork: Mcgraw- Hill Book Company.

Smith, P. K., & Brain, P. (2000). Bullying in schools: Lessons from two decades of research. Aggressive Behavior: Official Journal of the International Society for Research on Aggression, 26(1), 1-9.

Smith, R. W., Faro, D., & Burson, K. A. (2013). More for the many: The influence of entitativity on charitable giving. Journal of ConsumerResearch, 39(5), 961–976.

Spriggs A. L., Iannotti R., Nansel T. R. ve Haynie, D. L. (2007). Adolescent bullying involvement and perceived family, peer and school relations: Commonalities and differences across race/ethnicity. The Journal of Adolescent Health. 41(3), 283-293.

Stebnicki, M. A. (2000). Stress and Grief Reactions Among Rehabilitation Professionals: Dealing Effectively with Empathy Fatigue. Journal of Rehabilitation, 66(1).

Stein, M. B., & Kennedy, C. (2001). Major depressive and post-traumatic stress disorder comorbidity in female victims of intimate partner violence. Journal of affective disorders, 66(2-3), 133-138.

Steinberg, L. (2007). Risk taking in adolescence: New perspectives from brain and behavioral science. Current directions in psychological science, 16(2), 55-59.

Stephan, W. G., & Finlay, K. (1999). The role of empathy in improving intergroup relations. Journal of Social issues, 55(4), 729-743.

Stewart, D. E., & Robinson, G. E. (1998). A review of domestic violence and women's mental health. Archives of Women's Mental Health, 1(2), 83-89.

Stilwell, B. M. (2001). Empathy And Moral Development: Implications For Caring And Justice Journal Of The American Academy Of Child And Adolescent Psychiatry, 2001 Lippincott.

Stotland, E. (1978). Empathy, fantasy and helping. Sage.

Straus, M. A., & Stewart, J. H. (1999). Corporal punishment by American parents: National data on prevalence, chronicity, severity, and duration, in relation to child and family characteristics. Clinical child and family psychology review, 2(2), 55-70.

Straus, M. A. (2004). Prevalence of violence against dating partners by male and female university students worldwide. Violence against women, 10(7), 790-811.

Straus, M. A. (2008). Dominance and symmetry in partner violence by male and female university students in 32 nations. Children and youth services review, 30(3), 252-275.

Strayer, J. (1980). A naturalistic study of empathic behaviors and their relation to affective states and perspective-taking skills in preschool children. Child Development, 51(3), 815–822.

Strayer, J. ve Roberts, W. (2004). Empathy and observed anger and agression in five-yearolds. Social Development, 13, 1-13.

Subaşı, N., & Akın, A. (2003). Kadına yönelik şiddet; nedenleri ve sonuçları. Toplumsal Cinsiyet, Sağlık ve Kadın, 231-249.

Sundaram, V., Helweg-Larsen, K., Laursen, B., Bjerregaard, P. (2004). Physical violence, self rated health, and morbidity: is gender significant for victimisation?. Journal of Epidemiology & Community Health, 58(1), 65-70.

Suri, G., Sheppes, G., Young, G., Abraham, D., McRae, K.,Gross, J. J. (2018). Emotion regulation choice: The role of environmental affordances. Cognition and Emotion, 32(5), 963-971.

Sünetçi, B., Say, A., Gümüştepe, B., Enginkaya, B., Yıldızdoğan, Ç., Yalçın, M. (2016) Üniversite Öğrencilerinin Flört Şiddeti Algıları Üzerine Bir Araştırma. Ufkun Ötesi Bilim Dergisi, 16(1), 56-83.

Şahin, E. M., Yetim, D., Güleç Öyekçin, D. (2012). Edirne'de kadına yönelik eş şiddeti yaygınlığı ve kadınların şiddete karşı tutumları. Cumhuriyet Medical Journal, 34(1), 23-32.

Tanrıdağ, Ş.R. (1992). "Ankara'daki Ruh Sağlığı Hizmetlerinde Çalışan Personelin Empatik Eğilim ve Empatik Beceri Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi". Yayınlanmamış Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi. Ankara.

Taşdemir Afşar, S. (2015). Türkiye'de Şiddetin "Kadın Yüzü". Journal of Sociological Studies/Sosyoloji Konferanslari, (52).

T. C. Başbakanlık Kadın Statüsü Genel Müdürlüğü.(2009) Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet. Ankara: Elma Teknik Basım Matbaacılık,6.

Tekin, D. (2016). Psikolojik şiddet üzerine yazılan yüksek lisans tezlerine yönelik bir inceleme. İş ve İnsan Dergisi, 3(1), 31-41.

Terzioğlu, F., Gönenç, İ.M., Özdemir, F., Güvenç, G., Kök,G., Sezer Yılmaz, N. vd., (2016).Flört Şiddeti Tutum Ölçeği Geçerlilik ve Güvenirlilik Flört Çalışması, Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi,19(4): 225-232.

Thompson, R. A. (1994). Emotion regulation: A theme in search of definition. Monographs of the society for research in child development, 59(2-3), 25-52.

Thompson, R. A. (1991). Emotional regulation and emotional development. Educational Psychology Review, 3(4), 269-307.

Thompson, K. L., & Gullone, E. (2003). Promotion of empathy and prosocial behaviour in children through humane education. Australian Psychologist, 38(3), 175-182.

Toker, B. ve Kalıpçı, M. B. (2019). Demografik değişkenlerin yaşam doyumuna etkisinin lojistik regresyon analizi ile belirlenmesi: Konaklama sektörü örneği. OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi, 12, 544-562.

Torralva, T., Roca, M., Gleichgerrcht, E., Bekinschtein, T., Manes, F. (2009). A neuropsychological battery to detect specific executive and social cognitive impairments in early frontotemporal dementia. Brain, 132(5), 1299-1309.

Totan, T.,(2015). Duygu düzenlenme anketi Türkçe formunun geçerlik ve güvenirliği. Bilişsel Davranışçı Psikoterapi ve Araştırmalar Dergisi, 3, 153-161.

Turan, R. (2018), Üniversite öğrencilerinde gönül ilişkisinde şiddete yönelik tutumlar ile toplumsal cinsiyet rolleri, bağlanma boyutları, benlik saygısı ve sosyal onay arasındaki ilişkinin incelenmesi, Yüksek Lisan Tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.

Türk Tabipler Birliği, (2015). Şiddetle başa çıkmak.Hermes Tanıtım Ofset 2.Baskı 4-7.

Ünsal, A. (1996). Genişletilmiş bir şiddet tipolojisi. Cogito, Yapı Kredi Yayınları

Vahip, I., ve Doğanavşargil, Ö. (2006). Aile içi fiziksel şiddet ve kadın hastalarımız. Türk Psikiyatri Dergisi, 17(2), 107-114.

Vagi, K. J., Olsen, E. O. M., Basile, K. C., & Vivolo-Kantor, A. M. (2015). Teen dating violence (physical and sexual) among US high school students: Findings from the 2013 National Youth Risk Behavior Survey. JAMA pediatrics, 169(5), 474-482.

Vatandaşlar, S. E., ve Sümer, Z. H. (2019). Kadınlara Yönelik Psikolojik Şiddet Ölçeğinin (Psychological Maltreatment of Women Inventory) Türk Kültürüne Uyarlanması. Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, 9(53), 341-371.

Wekerle, C., Wolfe, D. (1999). Dating violence in midadolescence: theory, significance, and emerging prevention ınitiatives. Clinical Psychology Review, 19(4), 435-456.

Wells, D. (2017). Sexual violence interventions: considerations for humanitarian settings. Forensic science international, 276, 1-4.

Wispé, L. (1986). The distinction between sympathy and empathy: To call forth a concept, a word is needed. Journal of personality and social psychology, 50(2), 314.

Wolfe, D. A., Wekerle, C., Gough, R., Reitzel-Jaffe, D., Grasley, C., & Pittman, A. (1996). Youth relationships manual: A group approach with adolescents for the prevention of women abuse and the promotion of healthy relationships. Thousand Oaks, CA: Sage.

World Health Organization. (2002). 'World report on violence and health: summary', Genevahttps://www.who.int/violence_injury_prevention/violence/world_report/en/summary_en.pdf adresinden 23.01.2019 tarihinde erişildi.

Yarkovsky, N. (2016). Experiences of dating violence in emerging adult couples: The role of attachment style and emotion regulation.

Yavuzer, H. (2005). Gençleri Anlamak: Ana babaların En Çok Sordukları Sorular ve Cevaplarıyla. Remzi Kitabevi s. 40. İstanbul (İkinci Basım).

Yıldırım, A., Şimşek H. (2004). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yildirim, E. A., Kaşar, M., Güdük, M., Ateş, E., Küçükparlak, İ., & Özalmete, E. O. (2011). Gözlerden Zihin Okuma Testi'nin Türkçe Güvenirlik Çalışması. Turk Psikiyatri Dergisi, 22(3).

Yoshihama, M. & Sorenson, S. B. (1994). Physical, sexual, and emotional abuse by male intimates: Experiences of women in Japan. Violence and Victims, 9, 63-77.

Yurtsever G (2008) Negotiators' profit predicted by cognitive reappraisal, suppression of emotions, misinterpretation of information, and tolerance of ambiguity. Perceptual and Motor Skills, 106, 590-608

Zahavi, D. (2012). Comment: Basic empathy and complex empathy. Emotion Review, 4(1), 81-82.

Zimmermann, P. ve Iwanski, A. (2018). Development and timing of developmental changes in emotional reactivity and emotion regulation during adolescence. Emotion regulation. A matter of time, 117-139.

8. EKLER

EK 1. Gönüllü Bilgilendirme Yazısı

EK 2. Gönüllü Onay Formu

EK 3. Kişisel Bilgi Formu

EK 4. Flört Şiddeti Tutum Ölçeği

EK 5. Flört Şiddeti Davranışı Anketi

EK 6. Empati Ölçeği

EK 7. Duygu Düzenleme Ölçeği

EK 8. Gözlerden Zihin Okuma Testi

EK 9. Etik Kurul Onay Yazısı

EK 10. Avrupa Meslek Yüksekokulu Onay Yazısı

EK 1. GÖNÜLLÜ BİLGİLENDİRME YAZISI

GÖNÜLLÜ BİLGİLENDİRME YAZISI

Sayın Katılımcı,

Avrupa Meslek Yüksekokulu öğrencileri ile flört ilişkileri sırasında bazı davranışlarla ilgili tutum, düşünce ve duyguları hakkında bilgi edinmek amacıyla 'Üniversite Öğrencilerinin Flört Şiddeti Tutum ve Davranışlarının Duygu Düzenleme, Zihin Okuma ve Empati Becerileriyle İlişkisi' adlı çalışma yapılacaktır. Çalışmanın amacı şiddet ve empati ilişkisine dikkat çekmektir. Çalışmaya yukarıda belirtilen okul öğrencileri davet edilecek, kabul edenlere Kişisel Bilgi Formu, Empati Ölçeği, Duygu Düzenleme Ölçeği, Gözlerden Zihin Okuma Testi ve Flört Şiddeti Tutum Ölçeği ve Flört İlişkisinde Şiddet Davranışı Anketi birlikte ve tek seferde uygulanacak ve cevaplar toplanacaktır. Bu çalışma kapsamında herhangi bir ilaç kullanılmayacaktır.

Flört şiddeti tutum ve davranışının kişinin empati becerileriyle olan ilişkisini anlamak için yapılacak bu araştırma ile; ruhsal ve fiziksel sağlık açısından daha iyi bir düzeyde olmayı hedef alan eğitim programları geliştirmeyi ya da mevcut olanlara katkıda bulunmayı hedefliyoruz.

Çalışmaya katılım için gönüllülük esas alınmaktadır. Çalışmaya katılmayı kabul eden kişi, çalışmanın sorumlusu Uzman Psikolog Ayşen Yenici'yi önceden bilgilendirerek istediği zaman çalışmadan ayrılabilir. Çalışmaya katılanlardan bu çalışmayla ilgili herhangi bir ücret talep edilmeyeceği gibi kendilerine herhangi bir ödeme de yapılmayacaktır. Çalışmaya katılacak kişilerin bilgileri elektronik ortamda saklanacak, gerekli olduğu taktirde kimlik bilgileri saklı kalmak üzere araştırma amaçlı olarak başka çalışmalarda da kullanılabilecektir.

EK 2. GÖNÜLLÜ ONAY FORMU

GÖNÜLLÜ ONAY FORMU

Sayın Uzman Psikolog Ayşen Yenici tarafından İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa Adli Tıp ve Adli Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Anabilim Dalı'nda bir araştırma yapılacağı belirtilerek, araştırma hakkında yukarıda yazılı bilgiler tarafıma aktarıldı. Bu bilgiler bana aktarıldıktan sonra böyle bir araştırmaya 'katılımcı' olarak davet edildim. Bu araştırmaya katılmayı kabul ettiğim taktirde kişisel bilgilerimin gizliliğine özenli ve saygılı yaklaşılacağına ve araştırma sonuçlarının eğitim ve bilimsel amaçlarla kullanımı sırasında da aynı özen ve saygının gösterileceğine inanıyorum.

Projenin yürütülmesi sırasında neden göstermeden, ancak araştırmacıları zor durumda bırakmamak için önceden bilgi vermenin uygun olacağının bilincinde olarak, araştırmadan ayrılabilirim. Ayrıca araştırmacının uygun bulmayacağı durumlarda araştırmacı tarafından araştırma dışında bırakılabilirim.

Araştırma için yapılacak herhangi bir harcama için herhangi bir maddi sorumluluğum olmayacağı gibi tarafıma herhangi bir ödeme de yapılmayacaktır.

Bu araştırmaya katılmak zorunda değilim. Araştırmaya katılma konusunda herhangi bir zorlayıcı davranış ile karşılaşmadım. Eğer katılmayı reddedersem bu kararım çalışmaya dahil olma sebebim olan öğrenciliğimde herhangi bir değişikliğe yol açmayacak, eğitim hayatıma herhangi bir zarar vermeyecektir.

Bana yapılan tüm açıklamaları ayrıntılarıyla anladım. Kendi irademle, inceleyip düşünerek, karar vererek tarafıma yapılan 'katılımcı' olma davetini tamamen gönüllü olarak kabul etmeye ve bu araştırmada 'katılımcı' olarak yer almaya karar verdim.

İmzalanan bu formun bir kopyası bana verilecektir.

Gönüllünün

Adı-Soyadı-

İmzası:……...

…..…….

Adresi-Telefonu:……(İsteğe bağlı)…..…….

……

……

Açıklamaları yapan araştırmacının

Adı-Soyadı-İmzası:…….

……..

EK 3. KİŞİSEL BİLGİ FORMU

KİŞİSEL BİLGİ FORMU
Anket No: (……)
1-Okul:…….
2-Sınıf:……
3-Mezun olduğunuz lise: Normal Lise ( ) Anadolu Lisesi, Süper Lise, Fen Lisesi ( ) Özel Lise/Kolej ( ) Meslek Lisesi ( ) İmam Hatip Lisesi ( )
4-Doğum tarihi:……..…
5-Doğum yeri:…….
6-Cinsiyet: E( ) K( )
7-Kardeş sayısı (kendiniz hariç):…….
8-Halen yaşadığınız ortam aşağıdakilerden hangisidir?: Aileyle birlikte( ) Yurtta( ) Akraba yanı( ) Tek başına( ) Arkadaşla birlikte ( )
9-Aile tipi: Çekirdek( ) Geniş( )
10-Annenin eğitim durumu: Okur-yazar ( ) İlkokul ( ) Ortaokul ( ) Lise ( ) YO-Üni ( ) Lisansüstü ( ) Cevap yok ( )
11-Babanın eğitim durumu: Okur-yazar ( ) İlkokul ( ) Ortaokul ( ) Lise ( ) YO-Üni ( ) Lisansüstü ( ) Cevap yok ( )
12- Annenin mesleği: İşsiz ( ) İşçi ( ) Memur ( ) Serbest meslek ( ) Tüccar ( ) Akademisyen ( ) Emekli ( ) Cevap yok ( )
13- Babanın mesleği: İşsiz ( ) İşçi ( ) Memur ( ) Serbest meslek ( ) Tüccar ( ) Akademisyen ( ) Emekli ( ) Cevap yok ( )
14-Annenin çalışma durumu: Çalışıyor ( ) Çalışmıyor ( )
15-Babanın çalışma durumu: Çalışıyor ( ) Çalışmıyor ( )
16-Kendinizin çalışma durumu: Çalışıyor ( ) Çalışmıyor ( )
17-Aile Gelir Durumu:
0-1000 TL( ) 1001-2000 TL( ) 2001-3000TL( ) 3001-5000( ) 5001 + ( )
18-Sigara kullanımı: Kullanıyor ( ) Kullanmıyor ( )
19-Alkol kullanımı: Kullanıyor ( ) Kullanmıyor ( )
20-İlaç/madde kullanımı: Kullanıyor ( ) Kullanmıyor ( )
21-Şu anda Kız/Erkek arkadaşınız var mı? Evet ( ) Hayır ( )
22-Daha önce Kız/Erkek arkadaşınız oldu mu? Evet ( ) Hayır ( )
23-Tartışma durumunuz:Her gün( ) Haftada birden çok( ) Haftada bir( ) Ayda birden çok( ) Hiç( )
24-İlk flört ilişkiniz kaç yaşında oldu?: 0-15 ( ) 15-17( ) 17-20 ( ) 20+ ( )
25-Şu anda birlikte olduğunuz kişiyle cinsel birlikteliğiniz var mı? Evet ( ) Hayır ( )

EK 4. FLÖRT ŞİDDETİ TUTUM ÖLÇEĞİ

GENEL ŞİDDET	Kesin Katılmıyor	Katılmıyor	Kararsız	Katılıyor	Kesin Katılıyor
1. Kız/erkek arkadaşlığında ilişkinin sürdürülmesi için, tehdit bir araç olarak kullanılabilir.					
2. Kız /erkek arkadaşlığında şiddet karşılıklı saygının olmadığının bir göstergesidir.					
3. Kız /erkek arkadaşlığında şiddet bazen uygulanabilir.					
4. Kız /erkek arkadaşlığında şiddetin olması ilişkiyi düzene sokar.					
5. Kız /erkek arkadaşlığında şiddetin olması normal karşılanmalıdır.					
FİZİKSEL ŞİDDET					
1. Gerektiğinde erkekler, kız arkadaşına vurabilir.					
2. Gerektiğinde kızlar, erkek arkadaşına vurabilir.					
3. Fiziksel şiddet (tokat, tekme, vurma vb.) uygulayan erkek daha çekicidir.					
4. Kız/erkek arkadaşlığında namus ve ahlak kurallarına uyulmaması fiziksel şiddet nedeni olabilir.					
5. Kız/erkek arkadaşların birbirlerine küçük çaplı vurmaları kabul edilebilir.					
DUYGUSAL ŞİDDET					
1. Erkekler, kız arkadaşının hoşuna gitmesi için davranışlarını değiştirmelidir.					
2. Kızlar, erkek arkadaşının her istediğini yapmalıdır.					
3. Erkeler, kız arkadaşının her istediğini yapmalıdır					
4. Topluluk içerisinde kızlar yerine erkek konuşmalıdır.					
5. Gerçek sevgi kız/erkek arkadaşının her istediğini yerine getirmeyi gerektirir.					
6. Kızlar ağlayarak erkek arkadaşına her istediğini yaptırabilir.					
EKONOMİK ŞİDDET					
1. Kız/erkek arkadaş birbirlerinin para harcamasına karışamaz.					
2. Erkekler, kız arkadaşının kazandığı parayı kontrol etmelidir.					
3. Kızlar, erkek arkadaşının kazandığı parayı kontrol etmelidir.					

4. Kız/erkek arkadaşlar birbirlerinin banka kartlarının şifrelerini bilmelidirler.					
5. Kızlar, erkek arkadaşının uygun gördüğü şekilde para harcamalıdır.					
CİNSEL ŞİDDET					
1. Kızların daha önceden cinsel deneyimi varsa, erkek onu cinsel ilişkiye zorlayabilir.					
2. Erkekler, kız arkadaşlarını cinsel zorlamada bulunmamalıdır.					
3. Kızlar, erkek arkadaşlarını cinsel zorlamada bulunmamalıdır.					
4. Erkeğin, kız arkadaşını okşama öpme gibi cinsel davranışlarda bulunurken onun onayını almasına gerek yoktur.					
5. Erkekler kız arkadaşlarını cinsel yakınlaşmaya zorlayabilir.					
6. Kız/erkek arkadaşlığında cinsel zorlama olmamalıdır.					
7. Flört döneminde cinsel eylem yalnızca erkeklerin hakkı olabilir.					

KIRMIZI İLE İŞARETLİ MADDELER TERSTEN KODLANACAK MADDELERDİR.

EK 5. FLÖRT ŞİDDETİ DAVRANIŞI ANKETİ

FLÖRT İLİŞKİSİNDE ŞİDDET DAVRANIŞLARI İLE İLGİLİ SORULAR

Önceki ya da şimdiki flört ilişkilerinizin herhangi birinde aşağıdaki davranışlardan herhangi biriyle karşılaştınız mı? (Uygun yere (x) işareti koyunuz.)

	1	2	3	4
DAVRANIŞLAR	Önceki		Şimdiki	
	Evet	Hayır	Evet	Hayır
1-SÖZEL ŞİDDET				
Aşağıdaki davranışlar şiddet davranışlarıdır.				
Aşağılamak-alay etmek				
Azarlamak-bağırmak				
Telefonla aradığında ulaşamayınca öfkelenmek				
Aşırı derecede kıskanmak				
Başkalarının yanında küçük düşürmek				
Küfür-hakaret etmek				
Aldatmayla suçlamak				
Aldatmak				
Tehdit etmek				
Arkadaşlarla görüşmeyi engellemek				
Evden dışarı çıkmayı yasaklamak				
Giysilerine karışmak				
Ayrılmak isteyince karşıdakine zarar vermekle tehdit etmek				
Ayrılmak isteyince kendisine zarar vermekle tehdit etmek				
2-FİZİKSEL ŞİDDET				
Aşağıdaki davranışlar şiddet davranışlarıdır.				
Acıtmak amacıyla saç çekmek				
Acıtmak amacıyla çimdiklemek				
Tırmalamak				
Tokat atmak				
Kolunu, parmaklarını bükmek				
İtip kakmak				
Tekmelemek				
Isırmak				
Boğmaya çalışmak				
Üzerine cisim fırlatmak				
Kendine zarar vermek				
İstemediği halde öpmek				
İstemediği halde cinsel içerikli dokunmak				
Cinsel ilişkiye zorlamak				

EK 6. EMPATİ ÖLÇEĞİ

EA

TÜM BİLGİLER KESİNLİKLE GİZLİ TUTULACAKTIR

İsim :…… Cinsiyet :…….
Doğum Tarihi :…….... Bugünün Tarihi :…….

Anketi Nasıl Dolduracaksınız ?

Aşağıda bazı ifadelerin listesi bulunmaktadır. Lütfen her ifadeyi *çok dikkatli* okuyunuz ve hangi şiddetle kabul veya red ettiğinizi, cevabınızı daire içine alarak oranlayınız. Bu testte doğru veya yanlış cevap yoktur.

LÜTFEN AŞAĞIDAKİ HİÇBİR İFADEYİ BOŞ BIRAKMAYINIZ

Örnekler :

Ö.1 : Eğer her gün müzik dinleyemezsem kendimi üzgün hissederim.	Kesinlikle katılıyorum	Sıklıkla katılıyorum	Bazen katılıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
Ö.2 : Arkadaşlarıma mektup yazmaktansa onlarla telefonda görüşmeyi tercih ederim.	Kesinlikle katılıyorum	Sıklıkla katılıyorum	Bazen katılıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
Ö.3 : Dünyanın farklı bölgelerine seyahat etme isteğim yoktur.	Kesinlikle katılıyorum	Sıklıkla katılıyorum	Bazen katılıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
Ö.4 : Kitap okumayı dans etmeye tercih ederim.	Kesinlikle katılıyorum	Sıklıkla katılıyorum	Bazen katılıyorum	Kesinlikle katılmıyorum

1.	Başka birisi sohbete katılmak istediğinde bu durumu kolaylıkla anlayabilirim.	Kesinlikle katılıyorum	Sıklıkla katılıyorum	Bazen katılıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
2.	Hayvanları insanlara tercih ederim.	Kesinlikle katılıyorum	Sıklıkla katılıyorum	Bazen katılıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
3.	Güncel eğilimler ve modayı takip etmeye çalışırım.	Kesinlikle katılıyorum	Sıklıkla katılıyorum	Bazen katılıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
4.	Benim kolaylıkla anladığım şeyleri anlamadıklarında, onlara açıklama yapmak bana zor gelir.	Kesinlikle katılıyorum	Sıklıkla katılıyorum	Bazen katılıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
5.	Çoğu gece rüya görürüm.	Kesinlikle katılıyorum	Sıklıkla katılıyorum	Bazen katılıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
6.	Diğer insanlarla ilgilenmekten hoşlanırım.	Kesinlikle katılıyorum	Sıklıkla katılıyorum	Bazen katılıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
7.	Problemlerimi diğerleri ile tartışmaktansa kendi başıma çözmeye çalışırım.	Kesinlikle katılıyorum	Sıklıkla katılıyorum	Bazen katılıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
8.	Sosyal ortamlarda ne yapacağımı bilmekte zorlanırım.	Kesinlikle katılıyorum	Sıklıkla katılıyorum	Bazen katılıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
9.	Sabahları günün kendimi en iyi hissettiğim vaktidir.	Kesinlikle katılıyorum	Sıklıkla katılıyorum	Bazen katılıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
10.	İnsanlar sıklıkla tartışmada kendi görüşümü söylerken çok ileri gittiğimi söylerler.	Kesinlikle katılıyorum	Sıklıkla katılıyorum	Bazen katılıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
11.	Bir arkadaşımla buluşmaya geç kalırsam bu durumdan çok rahatsız olmam.	Kesinlikle katılıyorum	Sıklıkla katılıyorum	Bazen katılıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
12.	Arkadaşlıklar ve ilişkiler benim için çok zordur, bu nedenle onlarla canımı sıkmam.	Kesinlikle katılıyorum	Sıklıkla katılıyorum	Bazen katılıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
13.	Ne kadar küçük olursa olsun, asla kuralları/kanunları çiğnemem.	Kesinlikle katılıyorum	Sıklıkla katılıyorum	Bazen katılıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
14.	Bir şeyin kaba ya da nazik olup olmadığına karar vermek bana sıklıkla zor gelir.	Kesinlikle katılıyorum	Sıklıkla katılıyorum	Bazen katılıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
15.	Sohbet sırasında dinleyenin ne düşünüyor olabileceğinden çok kendi fikirlerime odaklanma eğilimindeyimdir.	Kesinlikle katılıyorum	Sıklıkla katılıyorum	Bazen katılıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
16.	Sözlü şakalardansa el şakalarını tercih ederim.	Kesinlikle katılıyorum	Sıklıkla katılıyorum	Bazen katılıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
17.	Hayatı gelecekten çok bugün için yaşarım.	Kesinlikle katılıyorum	Sıklıkla katılıyorum	Bazen katılıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
18.	Çocukken ne olacağını görmek için solucanları kesmeyi severdim.	Kesinlikle katılıyorum	Sıklıkla katılıyorum	Bazen katılıyorum	Kesinlikle katılmıyorum

19. Eğer bir kişi bir şey söylüyor fakat görünürde söylediğinden başka bir şeyi kastediyorsa bunu çok çabuk kavrarım.	Kesinlikle katılıyorum Sıklıkla katılıyorum Bazen katılıyorum Kesinlikle katılmıyorum
20. Ahlaki konularda çok katı fikirlerim vardır.	Kesinlikle katılıyorum Sıklıkla katılıyorum Bazen katılıyorum Kesinlikle katılmıyorum
21. Bazı şeylerin insanları neden çok üzdüğünü anlamak benim için zordur.	Kesinlikle katılıyorum Sıklıkla katılıyorum Bazen katılıyorum Kesinlikle katılmıyorum
22. Kendimi başka birinin yerine koymak benim için kolaydır.	Kesinlikle katılıyorum Sıklıkla katılıyorum Bazen katılıyorum Kesinlikle katılmıyorum
23. İyi davranışların bir ailenin çocuğuna öğreteceği en önemli şey olduğunu düşünürüm.	Kesinlikle katılıyorum Sıklıkla katılıyorum Bazen katılıyorum Kesinlikle katılmıyorum
24. Anlık kararlarla bir şeyler yapmayı severim.	Kesinlikle katılıyorum Sıklıkla katılıyorum Bazen katılıyorum Kesinlikle katılmıyorum
25. Bir kişinin nasıl hissedeceğini tahmin etmekte iyiyimdir.	Kesinlikle katılıyorum Sıklıkla katılıyorum Bazen katılıyorum Kesinlikle katılmıyorum
26. Gruptan bir kişinin kendini huzursuz ya da mahçup hissettiğini çok çabuk fark ederim.	Kesinlikle katılıyorum Sıklıkla katılıyorum Bazen katılıyorum Kesinlikle katılmıyorum
27. Başka birinin güceneceği bir şey söylersem, bu durumun benim değil onların problemi olduğunu düşünürüm.	Kesinlikle katılıyorum Sıklıkla katılıyorum Bazen katılıyorum Kesinlikle katılmıyorum
28. Eğer birisi yeni saç kesimini nasıl bulduğumu sorarsa, beğenmemiş de olsam doğruyu söylemeyi tercih ederim.	Kesinlikle katılıyorum Sıklıkla katılıyorum Bazen katılıyorum Kesinlikle katılmıyorum
29. Neden bazılarının tek bir söz ile gücenebileceğini anlayamam.	Kesinlikle katılıyorum Sıklıkla katılıyorum Bazen katılıyorum Kesinlikle katılmıyorum
30. İnsanlar sıklıkla sağımın solumun belli olmadığını söylerler.	Kesinlikle katılıyorum Sıklıkla katılıyorum Bazen katılıyorum Kesinlikle katılmıyorum
31. Herhangi bir sosyal faaliyette ilgi odağı olmayı severim.	Kesinlikle katılıyorum Sıklıkla katılıyorum Bazen katılıyorum Kesinlikle katılmıyorum
32. Ağlayan insanları görmek beni üzmez.	Kesinlikle katılıyorum Sıklıkla katılıyorum Bazen katılıyorum Kesinlikle katılmıyorum
33. Politika hakkında tartışmalara katılmayı severim.	Kesinlikle katılıyorum Sıklıkla katılıyorum Bazen katılıyorum Kesinlikle katılmıyorum

34. Kötü bir niyetim olmamasına rağmen son derece açık sözlü biriyim ve bazı insanlar bunu kabalık olarak görüyor.	Kesinlikle katılıyorum	Sıklıkla katılıyorum	Bazen katılıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
35. Sosyal ortamlarda ne yapacağımı bilmekte zorlanmam.	Kesinlikle katılıyorum	Sıklıkla katılıyorum	Bazen katılıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
36. İnsanlar onların nasıl hissettiklerini ve ne düşündüklerini anlamada iyi olduğumu söylerler.	Kesinlikle katılıyorum	Sıklıkla katılıyorum	Bazen katılıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
37. İnsanlarla konuşurken kendimle ilgili şeylerden çok onlarla ilgili konulardan bahsetmeye eğilimliyimdir.	Kesinlikle katılıyorum	Sıklıkla katılıyorum	Bazen katılıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
38. Bir hayvanı acı içinde görmek beni mutsuz eder.	Kesinlikle katılıyorum	Sıklıkla katılıyorum	Bazen katılıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
39. Diğer insanların düşüncelerinden etkilenmeden kararlar verebilirim.	Kesinlikle katılıyorum	Sıklıkla katılıyorum	Bazen katılıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
40. O gün için planladığım her şeyi yapmadan rahatlayamam.	Kesinlikle katılıyorum	Sıklıkla katılıyorum	Bazen katılıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
41. Ben konuşurken birisi ilgilenir ya da sıkılırsa bunu kolayca anlarım.	Kesinlikle katılıyorum	Sıklıkla katılıyorum	Bazen katılıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
42. Haberlerde acı çeken insanlar gördüğümde mutsuz olurum.	Kesinlikle katılıyorum	Sıklıkla katılıyorum	Bazen katılıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
43. Arkadaşlarım çoğunlukla problemlerini bana açarlar çünkü benim çok anlayışlı birisi olduğumu söylüyorlar.	Kesinlikle katılıyorum	Sıklıkla katılıyorum	Bazen katılıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
44. Eğer birini rahatsız ediyorsam, o kişi bunu bana söylemese bile ben bunu anlarım.	Kesinlikle katılıyorum	Sıklıkla katılıyorum	Bazen katılıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
45. Sürekli yeni hobilere başlarım ama onlardan kolaylıkla sıkılıp başka şeyler aramaya yönelirim.	Kesinlikle katılıyorum	Sıklıkla katılıyorum	Bazen katılıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
46. İnsanlar bazen çok fazla alay edip ileri gittiğimi söylerler.	Kesinlikle katılıyorum	Sıklıkla katılıyorum	Bazen katılıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
47. Gerçekten büyük bir hızlı trene binecek olsaydım çok sinirli ve tedirgin olurdum.	Kesinlikle katılıyorum	Sıklıkla katılıyorum	Bazen katılıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
48. Nedenin anlayamama rağmen insanlar çoğu kez duygusuz biri olduğumu söylerler.	Kesinlikle katılıyorum	Sıklıkla katılıyorum	Bazen katılıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
49. Eğer gruba yeni birisi katılırsa ortamla kaynaşmak için çabalaması gereken odur.	Kesinlikle katılıyorum	Sıklıkla katılıyorum	Bazen katılıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
50. Bir filmi genellikle karakterlerin duygularına kendimi kaptırmaksızın izlemeyi beceririm.	Kesinlikle katılıyorum	Sıklıkla katılıyorum	Bazen katılıyorum	Kesinlikle katılmıyorum

51. Günlük yaşamda organize olmayı çok severim ve sıklıkla yapmam gereken gündelik işlerin bir listesini çıkarırım.	Kesinlikle katılıyorum	Sıklıkla katılıyorum	Bazen katılıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
52. Başka birinin belli bir durumda ne hissettiğini kolayca anlayabilirim.	Kesinlikle katılıyorum	Sıklıkla katılıyorum	Bazen katılıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
53. Risk almayı sevmem.	Kesinlikle katılıyorum	Sıklıkla katılıyorum	Bazen katılıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
54. Karşımdaki kişinin ne hakkında konuşmak isteyebileceğini kolaylıkla tahmin edebilirim.	Kesinlikle katılıyorum	Sıklıkla katılıyorum	Bazen katılıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
55. Birisinin gerçek duygularını saklıyor olduğunu anlayabilirim.	Kesinlikle katılıyorum	Sıklıkla katılıyorum	Bazen katılıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
56. Karar vermeden önce destekleyen ve karşıt olan yönleri tartarım.	Kesinlikle katılıyorum	Sıklıkla katılıyorum	Bazen katılıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
57. Sosyal ortamlarda doğru davranabilmeyi çaba harcamaksızın başarabilirim.	Kesinlikle katılıyorum	Sıklıkla katılıyorum	Bazen katılıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
58. Birisinin ne yapacağını tahmin etmekte iyiyimdir.	Kesinlikle katılıyorum	Sıklıkla katılıyorum	Bazen katılıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
59. Arkadaşlarımın problemleri olduğunda, duygusal olarak etkilenirim.	Kesinlikle katılıyorum	Sıklıkla katılıyorum	Bazen katılıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
60. Diğer kişilerin bakış açılarına katılmasam da genellikle değer veririm.	Kesinlikle katılıyorum	Sıklıkla katılıyorum	Bazen katılıyorum	Kesinlikle katılmıyorum

EK 7. DUYGU DÜZENLEME ÖLÇEĞİ

Duygu Düzenleme Ölçeği (Türkçe ERQ)

Adı-Soyadı:

Tarih:

Aşağıda kişilerin duygusal yaşamlarıyla ilgili sorular bulacaksınız. Vereceğiniz yanıtlar özellikle duygularınızı nasıl denetlediğiniz, yani nasıl düzenlediğiniz ve idare ettiğiniz konusunda size anlamamıza yardımcı olacak. Aşağıdaki sorular duygusal hayatınızın iki farklı yönünü içerir. İlki, duygusal deneyiminiz ya da içinizde nasıl hissettiğiniz. Diğeri, duygusal ifadeniz ya da konuşma, jest ve davranışlarınızla duygularınızı nasıl göstermekte olduğunuz. Aşağıdaki sorulardan bazıları birbirine benzer görünse de, önemli farklılıklar içerir. Her madde için lütfen aşağıdaki derecelendirmeye göre yanıt veriniz:

1----------2----------3----------4----------5----------6----------7

Kesinlikle katılmıyorum	Kararsızım	Kesinlikle katılıyorum

1. Daha olumlu duygular (sevinç ve neşe gibi) hissetmek istediğimde, düşünmekte olduğum konuları değiştiririm. _____

2. Duygularımı kendime saklarım. _____

3. Daha az olumsuz duygular (hüzün ve öfke gibi) hissetmek istediğimde, düşünmekte olduğum konuları değiştiririm. _____

4. Olumlu duygular hissettiğimde, onları ifade etmeme konusunda dikkatliyimdir. _____

5. Stresli bir durumla karşı karşıya kaldığımda, sakin bir şekilde kalmamı sağlayacak bir şekilde düşünmeye çalışırım. _____

6. Duygularımı, onları ifade etmeyerek denetlerim. _____

7. Daha olumlu duygular hissetmek istediğimde, içinde olduğum durumla ilgili düşünme tarzımı değiştiririm. _____

8. Duygularımı, içinde olduğum durumla ilgili düşünme tarzımı değiştirerek denetlerim. _____

9. Olumsuz duygular hissettiğimde, onları ifade etmemeye çalışırm. _____

10. Daha az olumsuz duygular hissetmek istediğimde, içinde olduğum durumla ilgili düşünme tarzımı değiştiririm. _____

ERQ © Gross JJ & John, 2003

Türkçe ERQ © Samet Köse, 2011

EK 8. GÖZLERDEN ZIHIN OKUMA TESTI

test

kıskanç

paniklemiş

kibirli

nefret dolu

1

neşeli teselli eden

rahatsız sıkılmış

2

korkmuş üzüntülü

kibirli kızgın

3

şakacı telaşlı

arzulu ikna olmuş

4

şakacı ısrarcı

keyifli gevşemiş

5

rahatsız iğneleyici

endişeli arkadaş canlısı

6

donakalmış hayal kuran

sabırsız diken üstünde

7

özür dileyen

arkadaş canlısı

tedirgin

şevksiz

8

kötümser

rahatlamış

utangaç

heyecanlı

9

kızgın

düşmanca

dehşete düşmüş

zihni meşgul

10

temkinli

ısrarcı

sıkılmış

donakalmış

11

korkmuş

keyifli

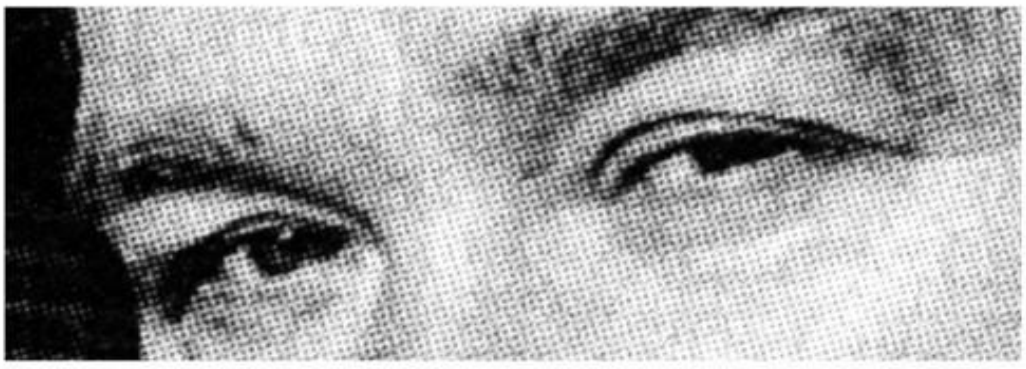
pişman

İşveli

12

aldırmaz

mahcup

şüpheci

şevksiz

13

kararlı

bekleyen

tehditkar

utangaç

14

rahatsız

hayal kırıklığına uğramış

keyifsiz

suçlayıcı

15

mütefekkir

telaşlı

cesaret veren

keyifli

16

rahatsız

düşünceli

cesaret veren

cana yakın

17

şüphelenmiş

şefkatli

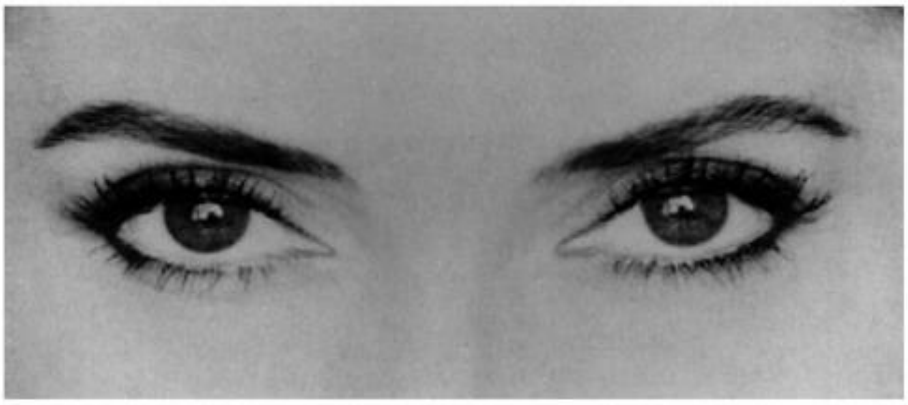
neşeli

donakalmış

18

kararlı

keyifli

donakalmış

sıkılmış

19

baskın

arkadaş canlısı

suçlu

dehşete düşmüş

20

zihni meşgul

minnettar

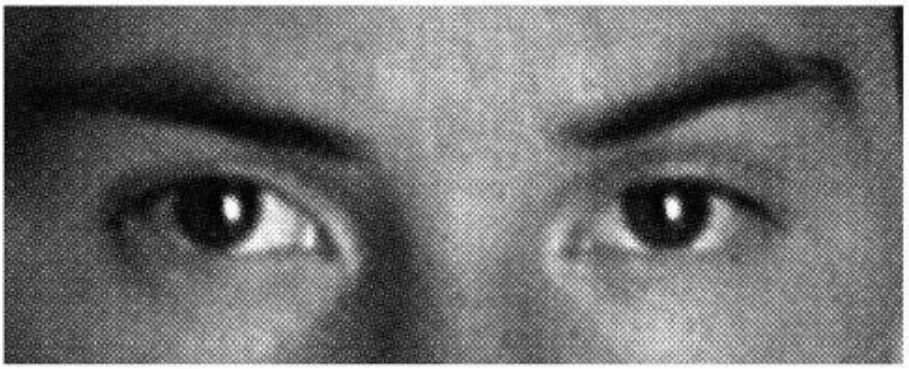
ısrarcı

yalvaran

21

memnun

özür dileyen

küstah

ilgili

22

tereddütlü

rahatsız

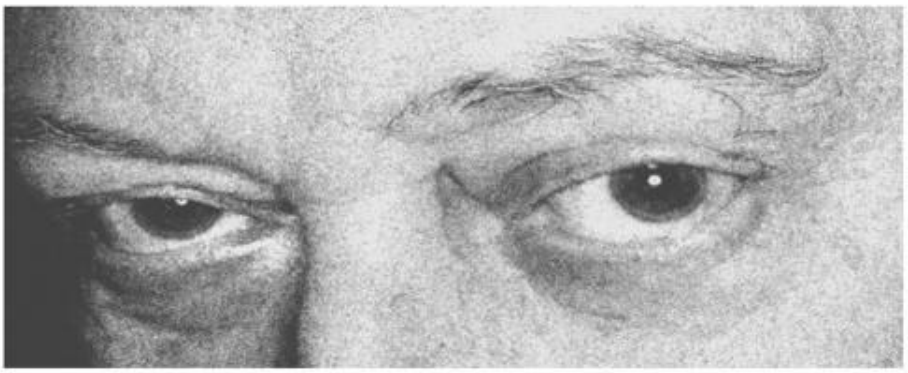
heyecanlı

düşmanca

23

diken üstünde

utangaç

düşmanca

gergin

24

şakacı

temkinli

kibirli

güven verici

25

merak eden

şakacı

şefkatli

memnun

26

sabırsız

donakalmış

rahatsız

dalgın

27

minnettar

işveli

düşmanca

hayal kırıklığına uğramış

28

utanmış

kendinden emin

şakacı

şevksiz

29

ciddi

utanmış

şaşırmış

diken üstünde

30

mahcup

suçlu

hayal kuran

kaygılı

31

donakalmış

hayrete düşmüş

güvenilmez

korkmuş

32

utanmış

sinirli

kuşkucu

kararsız

9. ÖZGEÇMİŞ

UZM.PSİKOLOG AYŞEN YENİCİ

EĞİTİM HAYATI

İstanbul Üniversitesi, Psikoloji Bölümü'nden 1986'da mezun oldu, klinik psikoloji stajlarını İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Psikiyatri Bölümü ve Bakırköy Ruh Sağlığı ve Akıl Hastalıkları Hastanesi'nde tamamladı.

Kas. 1987-Tem 1988 tarihleri arasında Amerika Birleşik Devletleri New York kentinde Cambridge Language School'da 'İleri İngilizce Eğitimi' ve Mayıs 1989'da The City University of New York'ta Bilgisayar Becerileri Geliştirme Eğitimi aldı.

Nisan 1991'de Herby Boxall'dan İletişim Eğitimi ve Eylül 1994'te İngitere Old Oxted'te Canon Yönetim Eğitim Merkezi'nden Yönetim Sistemi Eğitimi aldı.

Mart 1998'te 1.Psikoterapi Günleri'ne, Kasım 2000'de Fed Training Genel Stratejiler Eğitimi'ne ve Mart 2004'te Aile Terapilerine Giriş Eğitimi'ne katıldı. Wisc-R ve Ergen Psikoterapisinde İlk Görüşme Teknikleri Eğitimi aldı.

2011-2014 yılları arasında İstanbul Üniversitesi, Sağlık Bilimleri - Çocuk Sağlığı Enstitüsü'nde Pediatrik Temel Bilimler Anabilim Dalında Gelişim Nörolojisi Yüksek Lisansını (MSc) 'Kronik Nörolojik Hastalık Tanılı Çocukların Ebeveynlerinde Görülen Depresyon ve Anksiyete' başlıklı tezi ile tamamladı.

2012'de Sağlık Bakanlığı, Psikolojinin Tıbbi Uygulamalarda Yeterlik Sertifikasını aldı.

2019'da İstanbul Aydın Üniversitesi'nden, Aile Danışmanlığı Uzmanlık Sertifikasını aldı.

ÇALIŞMA HAYATI

Çeşitli şirketlerde yöneticilik ile danışmanlık çalışmalarını birlikte yürüttü. 2012 yılından itibaren eğitim kurumlarında danışmanlık çalışmalarına akademisyen olarak devam etmeye başladı. Halen çeşitli üniversitelerde Psikoloji ve Çocuk Gelişimi bölümlerinde

akademisyen olarak ders vermekte, öğrenci danışmanlığı ve saha çalışmaları yapmaktadır.

GÖNÜLLÜ ÇALIŞMALAR

www.maxihaber.net sitesi için 7 yıl köşe yazarlığı, hayatsende.org sitesi için gönüllü çevirmenlik yaptı. Çeşitli tv programlarında uzman konuk olarak bulundu. İlçe belediyelerinde halka açık seminerlerde eğitim verdi.

YAYINLAR

İstanbul Üniversitesi İstanbul Tıp Fakültesi Fiziksel Tıp ve Rehabilitasyon Anabilim Dalı Pediatrik Rehabilitasyon Birimi ve Satir İnsan Gelişimi ve Aile Terapisi Enstitüsü ve Kağıthane belediyesi Sağlık İşleri Müdürlüğü ortak çalışması sonucu olarak yayınlanan tıbbi ve psikolojik bilgilendirme kitapçığı; ‘Serebral Palsi’li Çocukların Aileleri İçin Aile Odaklı Tedavi Programı’nın Aile Terapisi-Psikoterapi başlıklı çalışmasında katkıda bulunan olarak yer aldı.

‘Suça Sürüklenen Çocukların Suç Haritası: İstanbul’ 13.Adli Bilimler Kongresi-TÜBİTAK 2223-‘Yurt İçi Bilimsel Etkinlik Düzenleme Desteği‘ ve Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi ‘Bilimsel Etkinlik Düzenleme (Ulusal) Projesi‘ destekli kongrede poster sunum

Yenici, A., Aydınlı, N., & Çalışkan, M. (2019). Kronik Nörolojik Hastalık Tanılı Çocukların Ebeveynlerinde Görülen Depresyon ve Anksiyete. Journal of the Child/Cocuk Dergisi, 19(2).